

ПРАВИЛА О РАДУ ТРАНСПОРТНОГ СИСТЕМА ПРИРОДНОГ ГАСА

Правила су обављена у „Службеном Гласнику Републике Србије“ број
74/13 од 21. Августа 2013. године

Верзија 1.0
Јул, 2013. године

На основу члана 18. а у вези са чланом 66. став 2. Закона о јавним предузећима („Сл.гласник РС“ бр. 119/2012), члана 97. став 1. тачка 2., члана 99. став 2. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ број 57/2011, 80/2011, 93/2012 и 124/2012), члана 27. Статута ЈП „Србијагас“ Нови Сад и члана 26. Пословника о раду Управног одбора ЈП „Србијагас“, Управни одбор ЈП „Србијагас“ у обављању послова Надзорног одбора у поступку ванседничног изјашњавања чланова од 05. августа 2013. године, донео је

ПРАВИЛА О РАДУ ТРАНСПОРТНОГ СИСТЕМА ПРИРОДНОГ ГАСА

САДРЖАЈ

ПОГЛАВЉЕ 1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ	8
1.1. Предмет уређивања	8
1.2. Појмови	8
1.3. Скраћенице	10
1.3.1. Ћириличне скраћенице	10
1.3.2. Латиничне скраћенице	11
ПОГЛАВЉЕ 2. НАЧИН ПЛАНИРАЊА РАЗВОЈА ТРАНСПОРТНОГ СИСТЕМА	12
ПОГЛАВЉЕ 3. ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ ЗА ПРИКЉУЧЕЊЕ НА СИСТЕМ	14
3.1. Општа правила	14
3.2. Технички услови	15
3.2.1. Увод	15
3.2.2. Постављање гасних станица	15
3.2.3. Опрема за загревање природног гаса	15
3.2.4. Запорни органи	17
3.2.5. Опрема за пречишћавање природног гаса - филтери	17
3.2.6. Регулациона и сигурносна опрема	17
3.2.7. Опрема за даљински надзор и управљање.....	18
3.2.8. Унификација опреме	19
3.3. Гасна станица	19
3.3.1. Начин регулације притиска	19
3.3.2. Конфигурација гасне станице	19
3.3.3. Услови за обезбеђење доброг одржавања	20
3.3.4. Услови за буку	20
3.3.5. Уземљење и изолациони комади (изолационе прирубнице).....	20
ПОГЛАВЉЕ 4. ОПСЕГ КВАЛИТЕТА И ДРУГЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРИРОДНОГ ГАСА	22
4.1. Квалитет и притисак природног гаса на Улазу.....	22

4.2. Квалитет и притисак природног гаса на Излазу.....	22
ПОГЛАВЉЕ 5. МЕРЕЊЕ И ЗАХТЕВИ У ПОГЛЕДУ МЕРНЕ ОПРЕМЕ.....	24
5.1. Увод.....	24
5.2. Употреба података добијених мерењем.....	24
5.3. Мерни подаци.....	24
5.4. Мерна опрема.....	25
5.4.1. Увод.....	25
5.4.2. Примарна мерна опрема.....	25
5.4.2.1. Мерна бленда.....	26
5.4.2.2. Мерила са турбином и мерила са ротационим клиповима.....	26
5.4.2.3. Ултразвучна мерила протока природног гаса.....	26
5.4.3. Секундарна мерна опрема.....	27
5.4.4. Терцијарна мерна опрема.....	27
5.4.4.1. Коректор.....	27
5.5. Критеријуми за избор мерне опреме и мерних линија у зависности од положаја мерног места у Систему и врсте Корисника.....	28
5.6. Испитивање и контрола мерне опреме.....	28
5.7. Обрада мерних података.....	29
5.7.1. База мерних података.....	29
5.7.2. Даљинско прикупљање података.....	30
5.7.3. Валидација података.....	30
5.7.4. Корекција података.....	30
5.7.4.1. Корекција података на Улазу.....	30
5.7.4.2. Корекција података на Излазу.....	31
5.8. Право приступа мерним подацима.....	31
5.9. Мерна опрема за утврђивање квалитета природног гаса.....	31
5.9.1. Увод.....	31
5.9.2. Приговор на квалитет природног гаса.....	32
ПОГЛАВЉЕ 6. УСАГЛАШАВАЊЕ ПОСЛОВА И РАЗМЕНА ПОДАТАКА СА ОПЕРАТОРИМА ПОВЕЗАНОГ СИСТЕМА.....	34
6.1. Споразум о радном режиму на Улазу у Систем.....	34
6.2. Споразум о радном режиму на Излазу из Система.....	34
ПОГЛАВЉЕ 7. УСЛОВИ ЗА ПОУЗДАН И СИГУРАН РАД СИСТЕМА.....	36
7.1. Преузимање природног гаса у Систем.....	36

7.1.1. Увод.....	36
7.1.2. Пенал за неодговарајући квалитет природног гаса на Улазу.....	36
7.2. Испорука природног гаса из Система.....	38
7.2.1. Увод.....	38
7.2.2. Пенал за неодговарајући квалитет природног гаса на Излазу.....	38
ПОГЛАВЉЕ 8. ОДРЖАВАЊЕ.....	40
ПОГЛАВЉЕ 9. ПРИСТУП СИСТЕМУ.....	42
9.1. Увод.....	42
9.2. Утврђивање капацитета система за расподелу.....	43
9.3. Регистрација.....	43
9.4. Позив за уговарање капацитета.....	44
9.5. Приступ систему.....	44
9.6. Приступ Систему – посебне одредбе.....	45
9.6.1. Поступак за годишње непрекидне капацитете.....	45
9.6.2. Поступак за годишње прекидне капацитете.....	46
9.6.3. Поступак за месечне непрекидне капацитете.....	47
9.6.4. Поступак за месечне прекидне капацитете.....	48
9.6.5. Поступак за дневне непрекидне капацитете.....	48
9.6.6. Поступак за дневне прекидне капацитете.....	49
ПОГЛАВЉЕ 10. ПРАВИЛА ЗА РАСПОДЕЛУ КАПАЦИТЕТА И УПРАВЉАЊЕ ПРЕОПТЕРЕЂЕЊЕМ.....	51
10.1. Расподела капацитета.....	51
10.2. Пренос права коришћења капацитета.....	52
10.3. Ограничење прекидног капацитета.....	53
ПОГЛАВЉЕ 11: ТРГОВИНА ПРЕ ГАСНОГ ДАНА.....	55
ПОГЛАВЉЕ 12: НАЈАВЕ.....	57
12.1. Увод.....	57
12.2. Недељна најава.....	57
12.3. Дневна најава.....	58
12.4. Промена најаве.....	59
12.5. Најава повратног капацитета.....	60
ПОГЛАВЉЕ 13. УТВРЂИВАЊЕ И КОРЕКЦИЈА ДНЕВНИХ КОЛИЧИНА ПРИРОДНОГ ГАСА ПО КОРИСНИЦИМА....	61
13.1. Увод.....	61

13.2. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса на Улазу/Излазу без дневног мерења.....	61
13.2.1. Утврђивање температуре ваздуха.....	61
13.2.2. Израчунавање дневне преузете/испоручене количине природног гаса на Улазу/Излазу.....	61
13.3. Израчунавање дневне преузете/испоручене количине природног гаса на Улазу/Излазу где је реализован повратни капацитет.....	62
13.4. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Улаз/Излаз.....	62
13.4.1. Утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Улаз.....	62
13.4.2. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Излаз.....	65
13.5. Расподела дневних количина природног гаса по Корисницима на Улазу/Излазу где је реализован повратни капацитет.....	66
13.6. Расподела дневних количина природног гаса на Излазу за крајњег купца на којем има више Корисника.....	66
13.7. Корекција дневних количина природног гаса по Корисницима.....	66
ПОГЛАВЉЕ 14. БАЛАНСИРАЊЕ СИСТЕМА.....	68
14.1. Увод.....	68
14.2. Оперативно балансирање.....	68
14.3. Реализација баланских активности.....	69
14.4. Право Корисника на умањење дневне количине дебаланса.....	69
14.5. Израчунавање дневне количине дебаланса.....	70
14.6. Нивои дебаланса.....	72
14.7. Цене природног гаса за балансирање.....	72
ПОГЛАВЉЕ 15. НАЧИН ОБРАЧУНА И ПЛАЋАЊЕ.....	75
15.1. Увод.....	75
15.2. Авансно плаћање.....	76
15.3. Средства обезбеђења.....	78
15.3.1. Банкарска гаранција.....	78
15.3.2. Наменски депозит.....	79
ПОГЛАВЉЕ 16: ПРАВИЛА ТРАНСПАРЕНТНОСТИ.....	81
ПОГЛАВЉЕ 17: ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИЈА.....	82
ПОГЛАВЉЕ 18: УПРАВЉАЊЕ У УСЛОВИМА ПОРЕМЕЋАЈА.....	83
18.1. Увод.....	83
18.2. Поремећај у раду Система.....	83
18.3. Поремећај на тржишту.....	84
ПОГЛАВЉЕ 19: ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.....	85

19.1. Овлашћени представник	85
19.2. Обавештавање и преписка	85
19.3. Поверљивост података	86
19.4. Виша сила	87
19.5. Решавање спорова	87
19.6. Комисија за праћење примене Правила о раду транспортног система	87
19.7. Измене Правила	89
ПОГЛАВЉЕ 20: ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ	90

ПОГЛАВЉЕ 1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

1.1. Предмет уређивања

1.1.1. Правилима о раду транспортног система природног гаса (у даљем тексту: Правила) оператор транспортног система ближе уређује:

- начин планирања развоја транспортног система;
- технички услови за прикључење на транспортни систем;
- опсег квалитета и друге карактеристике природног гаса;
- услови за поуздан и сигуран рад транспортног система;
- правила о мерењу са дефинисаном потребном мерном опремом;
- усаглашавање и размена података са операторима повезаних система;
- одржавање објеката;
- приступ транспортном систему;
- расподела капацитета и управљање преоптерећењем;
- најаве за коришћење транспортног система;
- утврђивање и корекција дневних количина по корисницима;
- балансирање транспортног система и обрачун одступања;
- управљање у случају поремећаја у транспортном систему;
- као и друга питања од значаја за рад транспортног система.

1.2. Појмови

Појмови употребљени у Правилима имају следеће значење:

Гасна година је период од 1. јула једне године у 8.00 часова до 01. јула у 8.00 часова следеће године.

Гасна недеља је временски период који почиње у 8.00 часова пре подне по централном европском времену првог дана календарске недеље и завршава се у 8.00 часова пре подне по централном европском времену првог дана следеће календарске недеље.

Гасна станица је станица опремљена уређајима и опремом за мерење и регулацију протока, притиска и температуре природног гаса, технолошки спојена са гасоводом.

Гасни дан је временски период од 24 часа који почиње у 8.00 часова пре подне по централном европском времену било ког дана и завршава се у 8.00 часова пре подне по централном европском времену следећег дана. Приликом преласка са „зимског времена“ на „летње време“ и обрнуто, дан ће чинити 23 или 25 сати, у зависности од случаја.

Гасни месец је временски период који почиње у 8.00 часова пре подне по централном европском времену првог дана календарског месеца и завршава се у 8.00 часова пре подне по централном европском времену првог дана следећег календарског месеца.

Густина је однос масе и запремине гаса (Kg/m^3) при температури од 15°C и притиску од 1.01325 bar.

Доња топлотна вредност (Hd) је количина топлоте која настаје потпуним сагоревањем једног кубног метра сувог гаса на константном притиску (1,01325 bar, $T_n=288,15\text{ K}$), при чему су продукти сагоревања охлађени до температуре изнад тачке рошења водене паре, па се водена пара из продукта сагоревања не кондензује. Температура од 15°C је референтна температура за одређивање топлотне вредности. Доња топлотна вредност је дефинисана важећим стандардом SRPS EN ISO 6976 и изражава се у KJ/m^3 .

Излаз је место на транспортном систему на којем оператор транспортног система испоручује природни гас из транспортног система у:

- дистрибутивни систем;
- други транспортни систем;
- складиште природног гаса;
- објекат крајњег купца прикљученог на транспортни систем;
- објекат произвођача природног гаса.

Корисник система је енергетски субјект, произвођач природног гаса, или крајњи купац који је закључио уговор о транспорту природног гаса.

Молски проценат је проценат количине супстанце која садржи толико молекула колико има атома у 12 грама угљениковог изотопа C^{12} .

Најава је обавештење корисника система о дневним количинама природног гаса за испоруку у транспортни систем или преузимање из транспортног система од стране корисника система, а изражава се у $\text{Sm}^3/\text{дан}$.

Неутрална цена природног гаса је цена по којој је оператор транспортног система набавио природни гас за потребе балансирања, а која се утврђује и објављује за сваки гасни месец.

Природни гас означава угљоводонике или смешу угљоводоника и других гасова (највећим делом метана) који је на температури од 15°C и на апсолутном притиску од 1.01325 bar претежно у гасовитом стању.

Радни дан је временски период који почиње у 8.00 часова пре подне по централном европском времену било ког дана осим суботе, недеље или државног празника и завршава се у 8.00 часова пре подне по централном европском времену следећег дана.

Релативна густина природног гаса је однос густине природног гаса и густине ваздуха при једнаким условима температуре и притиска, односно при температури од 15°C и притиску од 1.01325 bar.

Сведени кубни метар (Sm^3) означава протеклу запремину природног гаса која се изражава у запреминској јединици Sm^3 , доње топлотне вредности од $33.338,35\text{ kJ/m}^3$, при температури сагоревања од 15°C и температури мерења запремине од 15°C и притиску од 1.01325 bar ($1\text{ Sm}^3= 33,33835\text{ MJ}$).

Српска балансна тачка је виртуелна тачка на транспортном систему где се право својине над природним гасом преноси са једног корисника на другог корисника система.

Стандардни кубни метар (m^3) означава количину природног гаса израженог на стандардним условима, при температури од 15°C и притиску од 1.01325 bar, према SRPS EN ISO 14532.

Технички капацитет система је максимални непрекидни капацитет који оператор транспортног система природног гаса може да понуди корисницима, водећи рачуна о интегритету система и захтевима за управљањем системом.

Улаз је место на транспортном систему на којем оператор транспортног система преузима природни гас у транспортни систем:

- из другог транспортног система;
- из складишта природног гаса;
- од произвођача природног гаса.

Wobbe индекс доњи означава доњу топлотну вредност подељену квадратним кореном релативне густине.

1.3. Скраћенице

1.3.1. Ћириличне скраћенице

Г – гасна година;

ГМРС – главна мерно-регулациона станица;

ДКД_{кор} – корисникове кориговане дневне количине дебаланса;

ДКД_{поч} – корисникове почетне дневне количине дебаланса;

ИКДК – излазне корисникове дневне количине природног гаса;

ИКДК_{кор} – укупно испоручене количине природног гаса на излазу по корисницима из Коригованог извештаја;

ИКДК_{поч} – укупно испоручене количине природног гаса на излазу по корисницима из почетног извештаја;

МИП – максимални инцидентни притисак;

МРП_и – максимални радни притисак после редукције;

МРП_у – максимални радни притисак пре редукције;

НЦГ – неутрална цена природног гаса;

ОТС – оператор транспортног система природног гаса;

ПГХ – процесни гасни хроматограф;

ППС – примопредајна станица;

СБТ – српска балансна тачка;

УКДК – улазне корисникове дневне количине природног гаса;

УКДК_{кор} – укупно преузете количине природног гаса на улазу по корисницима из коригованог извештаја;

УКДК_{поч} – укупно преузете количине природног гаса на улазу по корисницима из почетног извештаја;

УТС – удаљена телеметријска станица.

1.3.2. Латиничне скраћенице

AGA – American Gas Association (Америчка асоцијација за гас);

DIN - Deutsches Institut für Normung (Немачки институт за стандардизацију);

DVGW - Deutsche Vereinigung des Gas - und Wasserfaches (Немачко удружење за гас и воду);

E-mail – Electronic mail (електронска пошта);

ISO – International Organization for Standardization (Међународна организација за стандардизацију);

SCADA – Supervisory Control and Data Acquisition (Систем за управљање и прикупљање података).

ПОГЛАВЉЕ 2. НАЧИН ПЛАНИРАЊА РАЗВОЈА ТРАНСПОРТНОГ СИСТЕМА

2.1. Оператор транспортног система природног гаса (у даљем тексту: ОТС) израђује десетогодишњи план развоја транспортног система (у даљем тексту: План) у складу са законом који уређује област енергетике, Стратегијом развоја енергетике Републике Србије, Програмом остваривања Стратегије, Националним акционим плановима за утврђивања енергетске политике и планирање развоја енергетског сектора, Енергетским билансом и другим актима који су од значаја за развој транспортног система (у даљем тексту: Систем).

2.2. Циљеви израде Плана су: повећање сигурности испоруке и развој Система у складу са реално исказаним потребама и обезбеђење нових интерконекција са гасоводним системима суседних држава.

2.3. ОТС планира развој Система тако да достигне N-1 стандард сигурности испоруке, у смислу да технички капацитети на улазима у Систем задовоље укупне потребе за природним гасом у случају прекида испоруке на појединачно највећем улазу у Систем током дана са највећом забележеном потрошњом у протеклих 20 година.

2.4. ОТС једном годишње доноси План и исти објављује по добијању сагласности од Агенције за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: Агенција) на својој интернет страници. ОТС План доставља Агенцији до краја септембра у години која претходи почетку десетогодишњег периода на који се План односи.

2.5. Енергетски субјекти, произвођачи природног гаса и крајњи купци достављају ОТС-у потребне податке за израду Плана како би ОТС могао да испуни обавезу из закона који уређује област енергетике, а која се односи на планирања развоја и одржавања Система и његово усклађивање са плановима развоја повезаних система.

Податке потребне за израду Плана ОТС захтева до краја фебруара, а наведени субјекти су дужни да их ОТС-у доставе до краја марта.

2.6. Субјекти из тачке 2.5.на захтев ОТС-а достављају трогодишњу процену:

-максималне дневне предаје и процену просечне месечне предаје природног гаса чија се предаја планира на сваком појединачном месту улаза у Систем (у даљем тексту: Улаз);

-максималне дневне испоруке и процену просечне месечне испоруке природног гаса чија се испорука планира на сваком појединачном месту излаза из Система (у даљем тексту: Излаз);

и друге податке које ОТС захтева.

2.7. ОТС за потребе израде Плана, поред података из тачке 2.6., користи историјске податке о количинама природног гаса на Улазу и Излазу, као и податке из других извора.

2.8. Енергетски субјекти, произвођачи природног гаса и крајњи купци који на захтев ОТС-а достављају податке имају право да податке означе као поверљиве, у ком случају ОТС са њима поступа сагласно тачки 19.3.

2.9. ОТС ће приликом израде Плана користити и податке о захтевима за прикључење на Систем који су одбијени због непостојања техничких услова за прикључење као и захтевима за приступ на Систем који су у протеклом периоду одбијени због недостатка захтеваног капацитета.

2.10. План развоја Система нарочито садржи:

- планске претпоставке (прогнозиране потребе за природним гасом, прогнозиран увоз и производња природног гаса);
- резултате анализа постојећег стања објеката, опреме и рада Система (старост објеката, нерасположивост појединих елемената Система, уочена загушења и евидентирани погонски догађаји);
- листу објеката Система, по годинама, које је потребно изградити, реконструисати или доградити, са подацима о потребним финансијским средствима;
- план развоја пратеће инфраструктуре транспортног система (систем телекомуникација, систем даљинског надзора и управљања и друго).

ПОГЛАВЉЕ 3. ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ ЗА ПРИКЉУЧЕЊЕ НА СИСТЕМ

3.1. Општа правила

3.1.1. ОТС одобрава прикључење на Систем решењем које доноси у управном поступку на захтев крајњег купца или произвођача природног гаса.

3.1.2. Објект крајњег купца или произвођача природног гаса прикључује се на Систем у складу са техничким условима које је ОТС утврдио у решењу којим одобрава прикључење објекта на Систем. ОТС-а утврђује техничке услове за прикључење у складу са законом који уређује област енергетике (у даљем тексту: Закон), и прописима донетим у складу са Законом, техничким и другим прописима и овим Правилима.

3.1.3. Захтев за издавање одобрења за прикључење произвођач природног гаса и крајњи купац подноси ОТС-у на одговарајућем обрасцу који садржи податке утврђене прописом којим се уређују услови испоруке природног гаса. Образац захтева за издавање одобрења за прикључење ОТС објављује на својој интернет страници.

3.1.4. Подносилац захтева који у властитој режији изводи радове на изградњи прикључка дужан је да радове изводи у складу са прописима и уз надзор ОТС-а.

3.1.5. ОТС на захтев крајњег купца или произвођача природног гаса извршава решење о одобрењу за прикључење доношењем посебног акта којим се дозвољава пуштање природног гаса, након што утврди испуњеност услова утврђених у Закону, прописом који уређује услове испоруке природног гаса као и у решењу о одобрењу за прикључење.

3.1.6. ОТС даје техничке услове прикључења у фази израде планских докумената у складу са прописима којима се уређује планирање и изградња објекта, обавезујући су за ОТС-а приликом издавања одобрења за прикључење, уколико нема значајних промена улазних података који су коришћени за израду наведених техничких услова

3.1.7. Техничке услове за повезивање система за дистрибуцију природног гаса са Системом, складишта природног гаса са Системом као и транспортног система који се повезује на Систем ОТС-а, утврђује ОТС на захтев инвеститора транспортног система, дистрибутивног система или складишта природног гаса.

3.1.8. ОТС и инвеститор енергетског објекта који се повезује на Систем ОТС-а закључују уговор о повезивању у складу са Законом, којим уговарају, поред елемената прописаних Законом, техничке услове повезивања система, место повезивања, начин мерења испорученог природног гаса, и стварне трошкове повезивања два система.

3.1.9. На захтев субјекта који намерава изградњу енергетског објекта за који се у складу са Законом прибавља енергетска дозвола, ОТС даје мишљење о условима и могућностима повезивања/прикључења енергетског објекта на Систем. Образац захтева за давање мишљења ОТС објављује на својој интернет страници.

3.2. Технички услови

3.2.1. Увод

3.2.1.1. Технички услови за повезивање система као и технички услови за прикључење на Систем су идентични и њихова сврха је стварање неопходних услова за нормалан рад Система.

3.2.1.2. Технички услови на јединствен начин одређују минималне захтеве који се спроводе приликом пројектовања и извођења гасних станица чиме се обезбеђује сигуран и поздан транспорт природног гаса и квалитетно одржавање Система. Ови услови су обавезујући за инвеститоре, пројектне и извођачке организације и сталне стучне комисије ОТС-а приликом прегледа објекта.

3.2.1.3. За техничке услове који нису утврђени обавезујућим националним стандардима и Правилима, ОТС се може позвати на међународни стандард ISO (International Organization for Standardization) или немачке националне стандарде DVGW (Deutsche Vereinigung des Gas- und Wasserfaches) и DIN (Deutsches Institut für Normung).

3.2.1.4. Гасне станице могу бити главне мерно регулационе станице (у даљем тексту: ГМРС) и примопредајне станице (у даљем тексту: ППС). У конструктивном смислу ППС немају опрему за загревање гаса (измењивачи топлоте и котловске инсталације), а сви остали технички услови су исти и за ППС и за ГМРС.

3.2.1.5. Технички услови прикључења који се односе на услове у погледу мерне опреме за мерење природног гаса ближе су уређени у Поглављу 5.

3.2.2. Постављање гасних станица

3.2.2.1. Гасне станице могу бити на отвореном простору, у зиданом објекту или у металној кућици (контејнеру).

3.2.2.2. Постављање гасних станица као и минимална растојања од објеката утврђују се прописом који уређује техничке услове и нормативе за безбедан транспорт цевоводима.

3.2.3. Опрема за загревање природног гаса

3.2.3.1. Опрему за загревање природног гаса чине измењивачи топлоте са котловским постројењем и пратећом арматуром.

3.2.3.2. Измењивачи топлоте уграђени на гасној станици су типа гас-топла вода (90°C/70°C). Код гасне станице капацитета већег од 20 000 m³/h уграђују се два измењивача топлоте и то један радни и један резервни.

3.2.3.3. Терморегулациони вентили без помоћне енергије се не уграђује у станице са грејањем природног гаса. Не препоручује се уградња кондензационих котлова.

3.2.3.4. Регулација топоводних котлова обезбеђује константну излазну температуру воде из котла узимајући у обзир минималну температуру повратне воде. Полазна температура воде у топоводним системима се оствараје на један од следећих начина :

- регулацијом температуре полазне воде (заштита котловском пумпом);
- регулацијом температуре повратне воде (заштита котла у почетном погону);

- регулацијом према промени топлотног оптерећења потрошача – измењивача (заштита котла у току погона).

Регулација излазне температуре воде из котла узима у обзир топлотни учинак котла и услове за сигурносно техничку опрему за следеће случајеве:

- за котлове снаге < 350kW и температуре искључења сигурносно-граничног термостата $\leq 100^{\circ}\text{C}$;
- за котлове снаге > 350kW и температуре искључења сигурносно-граничног термостата $\leq 100^{\circ}\text{C}$;
- за котлове снаге > 350kW и температуре искључења сигурносно-граничног термостата између 100°C и 120°C .

3.2.3.5. Сигурносно-техничка опрема треба да задовољи услове из DIN 4751-2 који дефинише обавезне сигурносне компоненте код система грејања. Наведеним начинима регулације се управља на више начина: фреквентна регулација, PID регулација и др.

3.2.3.6. Температура природног гаса у опсегу од $5-10^{\circ}\text{C}$ је основни параметар за избор котла и измењивача топлоте.

3.2.3.7. Измењивачи топлоте се уграђују са укљештеним дном батерије У-цеви између две прирубнице тако да се У-цеви могу лако изменити

3.2.3.8. У гасним станицама контејнерског типа се уграђују измењивачи топлоте за хоризонталну уградњу.

3.2.3.9. Сваки измењивач топлоте има уграђене сигурносно прекидне вентиле на прикључним топоводним цевима, као осигурање од продора природног гаса у топоводну инсталацију. Уколико су уграђени сигурносно прекидни вентили, називни притисак опреме и арматуре која се директно повезује на измењивач са водене стране одговара називном притиску гасне стране.

3.2.3.10. Према топлотном капацитету могу се употребљавати следећи типови гасних апарата и котлова:

- у гасне станице топлотног капацитета мањег од 65 kW уграђује се само један апарат врсте "Ц";
- У гасне станице топлотног капацитета до 260 kW, надокнада топлоте се врши са гасним апаратима врсте "Ц", који се каскадно повезују;

У гасне станице топлотног капацитета преко 260 kW уграђују се два котла по 60% потребног капацитета.

3.2.3.11. Свака котловска јединица, односно батерија атмосферских котлова, има систем за одвођење продуката сагоревања у складу са препоруком произвођача котлова и прописима који уређују ову област.

3.2.3.12. Челични димњаци су термоизоловани. Димњача је цев која спаја котла са димњаком и изводи се под углом од најмање 10° према хоризонталу тако да има могућност демонтаже.

3.2.3.13. За пуњење и пражњење инсталације се уграђује славина на најнижој тачки инсталације. Нагиб топоводних цеви износи 0,3 %. Топловодне цеви се постављају тако да је највиша тачка инсталације у котларници. Топловодне цеви су опремљене одзрачним лонцима и спојене цевима са одзрачним вентилима DN 10 – DN15.

3.2.3.14. Измењивачи топлоте имају одзрачну славину. Измењивачи и топоводне цеви су термички изоловани.

3.2.3.15. Максимални притисак природног гаса на улазу у котларницу ГМРС износи 1 bar.

3.2.4. Запорни органи

3.2.4.1. Противпожарни запорни органи су брзозатварајући запорни органи. То су противпожарне славине и то кугласте славине са пуним отвором. Постављају се на растојању од 10 m до 100 m испред и иза гасне станице.

3.2.4.2. Све противпожарне славине се посебно видно обележавају на терену и штите од неовлашћеног руковања.

3.2.4.3. Запорни органи који су смештени непосредно испред мерила протока природног гаса су кугласте славине са пуним отвором. Остали запорни органи могу бити славине са суженим отвором.

3.2.4.4. Уградња специјалних вентила за природни гас са меким заптивањем дозвољена је за радне притиске до максималне вредности 16 bar.

3.2.4.5. Запорни органи на испусним (дренажним) водовима из филтера не смеју се спајати у један вод. Минимални називни отвор запорног органа је DN 50.

3.2.4.6. Основна навојна арматура се користи на надземним деловима највише до димензије DN 50, а за веће димензије се користи прирубничка или заварна арматура. Овај захтев не важи за арматуру за инструментацију.

3.2.4.7. За запорне органе инструменталних и импулсних водова користе се славине са навојем или игличасти вентили са NPT навојем.

3.2.5. Опрема за пречишћавање природног гаса - филтери

3.2.5.1. Филтер има уложак са степеном пречишћавања 98% честица већих од 5 μ m и поклопац са прирубничком вијчаном везом.

3.2.5.2. Филтер има прикључак за манометар диференцијалног притиска.

3.2.6. Регулациона и сигурносна опрема

3.2.6.1. Регулациона линија на гасној станици садржи:

- запорне органе на почетку и крају регулационе линије;
- сигурносни прекидни (блок) вентил;
- регулатор притиска;
- сигурносни одушни вентил минималног капацитета 1% од максималне пропусне моћи регулатора притиска;
- славину за растеређење испред сигурносног брзозатварајућег вентила. Славина се уграђује када на сигурносном брзозатварајућем вентилу не постоји бајпас за изједначење притиска;
- минимални број наварних комада на цеви иза регулатора притиска. Два наварна комада служе за прикључење импулсних водова регулатора и блок вентила, а трећи за прикључење манометра.

3.2.6.2. Сигурносни издувни вентил се не ставља на гасни колектор.

3.2.6.3. Противповратна клапна на излазном делу регулационе линије уграђује се када је динамика испоруке природног гаса на гасној станици таква да изазива велике и нагле осцилације притиска у излазном гасоводу иза гасне станице.

3.2.7. Опрема за даљински надзор и управљање

3.2.7.1. Гасна станица због прикључења на систем даљинског надзора и управљања има:

- просторију за смештај опреме даљинског надзора и управљања од тврдог материјала или предвиђен простор у котларници за смештај ормана и система непрекидног напајања;
- напајање електричном енергијом напона 220/380 V;
- обезбеђен комуникациони канал, оптички кабл или жичну линију за прикључење на дигиталну инфраструктуру оператора телекомуникационих услуга и по потреби редуванту бежичну везу са диспечерским центром;
- просторију за смештај опреме даљинског надзора и управљања која је повезана са мерно-регулационим линијама помоћу три полиетиленске цеви пречника 40 mm за провлачење сигналних каблова. Од те просторије, полиетиленска цев пречника 40 mm се користити за провлачење комуникационог кабла и и положена је до оградe објекта.

3.2.7.2. Подаци који се даљински преносе су:

- подаци везани за мерења протока природног гаса;
- статус положаја (отворено/затворено) улазне противпожарне славине испред гасне станице;
- улазни притисак у гасну станицу - прикључак за трансмитер;
- диференцијални притисак на сваком филтеру са алармом;
- статус положаја (отворено/затворено) сваког сигурносног прекидног вентила;
- притисак иза сваког степена редукције код двостепених или вишестепених станица;
- температура иза сваког мерила протока и на излазу из станице;
- излазни притисак из гасне станице;
- аларми из котларнице за случај пожара, испад котла, испад пумпе, прениска или превисока температура воде и ниво воде у експанзионом суду, као и за случај цурења природног гаса.

3.2.7.3. Систем за даљински надзор и управљање мора да обезбеди управљање:

- положајем отворено/затворено улазне противпожарне славине испред гасне станице;
- положајем контролног вентила за ограничење протока или притиска, када такав вентил постоји на гасној станици.

3.2.7.4. Трансмитери се монтирају на посебне носаче, а не на саму гасоводну инсталацију.

3.2.8. Унификација опреме

3.2.8.1. На захтев пројектанта, ОТС ће доставити карактеристике опреме која се уграђује: мерних, регулационих, сигурносних и комуникационих уређаја и запорних органа и опреме за систем даљинског надзора и управљања.

3.2.8.2. За инсталације на притиску већем од 16 bar цеви, славине и регулациона и сигурносна опрема испуњавају услове о опреми под притиском, прописане правилником којим се уређују услови за несметан и безбедан транспорт природног гаса на гасоводима притиска већег од 16 bar.

3.3. Гасна станица

3.3.1. Начин регулације притиска

3.3.1.1. Главни сигурносни уређај за гасну станицу је сигурносно - прекидни вентил. Уколико је максимални радни притисак пре редукције (у даљем тексту: МРП_y) већи од максималног инцидентног притиска (у даљем тексту: МИП) поставља се један сигурносни уређај за обезбеђење притиска.

3.3.1.2. Двоструко осигурање се предвиђа у случају када су испуњени следећи услови:

- разлика између МРП_y и максималног радног притиска после редукције (у даљем тексту: МРП_и) је већа од 16 bar;
- МРП_y је већи од притиска испитивања на чвстоћу дела инсталације после редукције притиска и већи је од 1,3 МРП_и.

Монитор регулатора притиска природног гаса се може користити као други сигурносни уређај уместо сигурносно-запорног вентила. Сигурносно испусни вентили са пуним отварањем – потпуним испуштањем природног гаса не могу се употребљавати.

3.3.1.3. Редукција притиска у гасној станици се изводи као двостепена (два регулатора притиска гаса, два сигурносно блокадна вентила и два сигурносно испусна вентила) када се иза гасне станице предвиђа изградња полиетиленске гасоводне мреже.

3.3.2. Конфигурација гасне станице

3.3.2.1. Гасна станица има две регулационе линије од којих је једна радна и једна резервна, обе капацитета 100 % гасне станице или три регулационе линије – две радне и једна резервна, свака капацитета по 50 %.

3.3.2.2. Мерна опрема на гасним станицама поставља се након редукције притиска.

3.3.2.3. На бајпасу гасних станица обавезна је уградња два запорна органа са уграђеном блиндом предвиђеном за блембирање.

3.3.2.4. Гасна станица мора да има комплетну мерно-регулациону линију за малу потрошњу, када је карактер те потрошње такав да постоји дужи временски интервал у којем се потпуно прелази на знатно редуковану потрошњу (номинална/редукована $\geq 20/1$). Мерило протока за малу потрошњу се бирају тако да се његов максимални проток преклапа са минималним протоком мерила за велику потрошњу и то најмање за $0,2 Q_{\max}$ мерила за малу потрошњу.

3.3.2.5. На гасној станици на коју су прикључени крајњи купци који током године континуално троше природни гас и који имају застој само приликом планског ремонта

технолошких постројења, потребно је предвидети три мерне линије и то два мерила који обухватају 60% $Q_{\max}$ и једно мерило које обухвата 40% $Q_{\max}$.

3.3.3. Услови за обезбеђење доброг одржавања

3.3.3.1. Међусобно растојање цеви и опреме у гасној станици, као и одстојања од зидова и крова су таква да обезбеђују несметан преглед и сервисирање опреме.

3.3.3.2. Гасне станице имају хоризонталне паралелне регулационе и мерне линије, с тим што оса регулационе, сигурносне и мерне опреме не сме бити на већој висини од 1,2 m. Осни размак између линија не сме бити мањи од 0,8 m + једна половина пречника цеви иза првог запорног органа на регулационој линији, односно 0,8 m + једна половина пречника цеви иза првог запорног органа на мерној линији.

3.3.3.3. Гасна станица у металној кућици се пројектује и изводи са вратима у целој дужини станице са леве и десне стране гледајући у правцу струјања природног гаса.

3.3.3.4. Гасна станица у зиданом објекту се пројектује и изводи тако да се зид објекта налази на раздаљини не мањој од 1,2 m + једна половина пречника цеви иза првог запорног органа на регулационој линији, односно 1,2 m + једна половина пречника цеви иза првог запорног органа на мерној линији.

3.3.3.5. Мерна опрема се постављатако да се обезбеди несметано читавање мерних величина и замена мерне опреме и уложака филтера. Хоризонтална оса мерила протока не сме бити на већој висини од 1,2 m.

3.3.3.6. За сву опрему која је тежа од 25 kg неопходно је предвидети носач на који се може окачити подесна дизалица за ремонт. Ово се нарочито односи на монтажу и демонтажу филтерских уложака, регулатора притиска, блок вентила и мерила протока природног гаса. Тамо где то није могуће, пројектом треба предвидети приступ покретном дизалицом ради сервиса и монтаже.

3.3.4. Услови за буку

3.3.4.1. Гасне станице у погледу буке морају испуњавати услове утврђене прописима о дозвољеном нивоу буке у животној средини, као и локалним урбанистичким прописима.

3.3.4.2. Пројекти гасне станице капацитета већег од 30.000 m³/h морају имати посебно обрађен прорачун буке и мере заштите за снижавање нивоа буке.

3.3.5. Уземљење и изолациони комади (изолационе прирубнице)

3.3.5.1. Изолациони комади (изолационе прирубнице) се уграђују да би омогућили ефикасан рад катодне заштите челичних подземних гасовода и заштиту од пренапона.

3.3.5.2. На улазном и излазном гасоводу, испред и иза гасне станице, постављају се изолациони комади за подземну уградњу или изолационе прирубнице за надземну уградњу. Изолационе прирубнице су премоштене катодним одводницима пренапона у смеру ка уземљивачу. Катодни одводници пренапона су у одговарајућем степену противексплозивне заштите.

3.3.5.3. Изолациони комад или прирубница може се изоставити на излазном гасоводу из гасне станице ако је дужина подземног, потенцијално катодноштићеног, челичног

дела излазног гасовода мања од 5 m и након тога подземни излазни гасовод прелази у надземни или у полиетиленски гасовод.

3.3.5.4. Сва надземна машинска опрема и арматура, као и остале металне масе (нпр. носачи) у станици, морају се прописно уземљити. Уземљење у гасној станици се изводи преко најмање два независна извода, изведених на супротним странама станице. На изводима се изводе мерно-раставни спојеви.

3.3.5.5. Трака за уземљење повезује се наваривањем на металне носаче гасне станице уколико су у галванском споју са машинском опремом станице. Трака се наваривањем повезује на прирубнице уколико носачи нису предвиђени. Наваривање на цев је дозвољено само у случајевима уземљења заварних противожарних славина без прирубница. Трака се поставља тако да омогући несметани рад у гасној станици.

3.3.5.6. Надземни противожарни запорни органи се уземљују, водећи рачуна о систему катодне заштите гасовода.

3.3.5.7. У станици и шахтовима је обавезно извођење изједначења потенцијала (еквипотенцијализација). Премошћавање прирубничких спојева се изводи зупчастим подлошкама испод главе и навртке једног истог завртња. Места монтаже ових подлошки морају бити видно означене црвеном бојом. Дозвољено је и премошћење употребом бакарног ужета и поцинковане траке одговарајућег пресека. Навојни спојеви код којих се користи изолационо заптивно средство, премошћују се проводницима Р-У 6 mm² или Р/Ф-У 6 mm², преко одговарајућих обујмица.

3.3.5.8. Код привремене или трајне демонтаже опреме у гасној станици изводи се премошћење крајева опреме на месту демантиране опреме.

3.3.5.9. На гасним станицама се спроводе мере заштите од атмосферског пражњења у складу са прописима који уређују ову област.

3.3.5.10. Одушне цеви, као највиши делови гасних станица, се повезују са испусним системом. Ово повезивање се изводи на месту најближем уласку цеви у објекат.

ПОГЛАВЉЕ 4. ОПСЕГ КВАЛИТЕТА И ДРУГЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРИРОДНОГ ГАСА

4.1. Квалитет и притисак природног гаса на Улазу

4.1.1. Природни гас који се преузима на Улазу у Систем мора да испуни услове у погледу састава, топлотне вредности, притиска, Wobbe индекса и других својстава природног гаса утврђених прописима и овим Правилима.

4.1.2. Притисак природног гаса који се преузима на Улазу за гасоводе пројектованог притиска до 50 bar не може бити мањи од 40 bar, нити већи од 45 bar.

4.1.3. Притисак природног гаса који се преузима на Улазу за гасоводе пројектованог притиска до 75 bar не може бити мањи од 60 bar, нити већи од 68 bar.

4.1.4. Природни гас који се преузима на Улазу мора да буде такав да доњи Wobbe-ов индекс буде у границама од 42 – 46 MJ/m³.

4.1.5. Својства природног гаса на Улазу морају бити у складу и са следећим вредностима:

Хемијски састав	метан C1	мин. 90 молска процента
	етан C2	макс. 4 молска процента
	пропан C3, бутан C4 ...	макс. 2 молска процента
	азот+угљен-диоксид	макс. 5 молска процента
Садржај сумпора	водоник-сулфид	макс. 5 mg/ m ³
	сумпор из меркаптана	макс. 5,6 mg/ m ³
	сумпор укупно	макс. 20 mg/ m ³
Тачка росе воде		- 5 °C (на 40 bar g)
Доња топлотна вредност		33.500 + / - 1000 kJ/ m ³

4.1.6. Природни гас који се преузима на Улазу не сме да садржи чврсте нечистоће, смолу или супстанце које производе смолу и течности као што су угљоводоници, кондензати, гликоли, вода и слично.

4.2. Квалитет и притисак природног гаса на Излазу

4.2.1. Природни гас који се испоручује на Излазу из Система мора да испуни услове у погледу састава, доње топлотне вредности, притиска, Wobbe индекса и других својстава природног гаса утврђених прописима и овим Правилима.

4.2.2. Притисак природног гаса који се испоручује на Излазу мора бити већи или једнак 16 bar, за испоруку према крајњим купцима или дистрибуцији. За излаз према другом ОТС-у или Оператору складишта природног гаса притисак гаса на Излазу је утврђен Споразумом о радном режиму.

4.2.3. Природни гас који се испоручује на Излазу мора да буде такав да доњи Wobbe-ов индекс буде у границама од 42 – 46 MJ/m³.

4.2.4. Својства природног гаса на Излазу из Система морају бити у складу са следећим вредностима:

Хемијски састав	метан C1	мин. 90 молска процента
	етан C2	макс. 4 молска процента
	пропан C3, бутан C4 ...	макс. 2 молска процента
	азот+угљен-диоксид	макс. 5 молска процента
Садржај сумпора	водоник-сулфид	макс. 5 mg/ m ³
	сумпор из меркаптана	макс. 5,6 mg/ m ³
	сумпор укупно	макс. 20 mg/ m ³
Тачка росе воде		- 5 ° C (на 40 bar g)
Доња топлотна вредност		33.500 + / - 1000 kJ/m ³

4.2.5. Природни гас који се испоручује на Излазу не сме да садржи чврсте нечистоће, смолу или супстанце које производе смолу и течности као што су угљоводоници, кондензати, гликоли, вода и слично.

ПОГЛАВЉЕ 5. МЕРЕЊЕ И ЗАХТЕВИ У ПОГЛЕДУ МЕРНЕ ОПРЕМЕ

5.1. Увод

5.1.1. Мерење природног гаса је процес утврђивања протекле запремине, састава, квалитета, температуре природног гаса и атмосферског притиска на Улазу/Излазу.

5.1.2. Протекла запремина природног гаса обрачунава се у стандардним кубним метрима. Испоручена енергија природног гаса прерачунава се на доњу топлотну вредност и исказује се у сведеним кубним метрима.

5.2. Употреба података добијених мерењем

5.2.1. Подаци добијени мерењем се користе за:

- утврђивање дневних количина природног гаса на свим Улазим и Излазима;
- утврђивање дневних количина природног гаса по Корисницима на свим Улазима/Излазима;
- утврђивање дебаланса Корисника;
- испостављање рачуна за услугу транспорта;
- израчунавање сопствене потрошње и губитака природног гаса на Систему;
- достављање података операторима повезаног Система;
- израду извештаја;
- прогнозу потрошње природног гаса на Излазима и друго.

5.3. Мерни подаци

5.3.1. Мерни интервали су:

- сатни;
- дневни;
- обрачунски период.

5.3.2. Минимум мерених и израчунатих података за сатни мерни интервал обухвата следеће:

- протеклу запремину природног гаса у радним условима;
- протеклу запремину природног гаса у стандардним условима;
- просечни притисак природног гаса;
- просечну температуру природног гаса.

5.3.3. Минимум мерених и израчунатих података за дневни мерни интервал обухвата следеће:

- протеклу запремину природног гаса у радним условима;
- протеклу запремину природног гаса у стандардним условима;

- просечни притисак природног гаса;
- просечну температуру природног гаса;
- просечни састав природног гаса;
- просечну доњу топлотну вредност.

5.3.4. Минимум мерених и израчунатих података за обрачунски период обухвата следеће:

- протеклу запремину природног гаса у радним условима;
- протеклу запремину природног гаса у стандардним условима;
- просечни притисак природног гаса;
- просечну температуру природног гаса;
- просечни састав природног гаса;
- просечну доњу топлотну вредност.

5.4. Мерна опрема

5.4.1. Увод

5.4.1.1. Мерење протекле запремине природног гаса се врши континуирано помоћу мерила чије су карактеристике у складу са захтевима следећих прописа:

- закона који уређује област метрологије;
- правилника који прописује метролошке услове за проточна мерила за запремину гаса;
- метролошког упутство за преглед гасомера;
- правилника који прописује метролошке услове за мерила која коригују запремину протеклог гаса;
- метролошког упутство за преглед коректора;
- правилника који прописује метролошке услове за проточна мерила количине гаса с мерном дијафрагмом;
- метролошко упутство за преглед проточних мерила количина флуида с мерном дијафрагмом;
- правилник који прописује метролошке услове за уређаје за испитивање проточних мерила количине флуида са мерном дијафрагмом.

5.4.1.2. Мерна опрема може бити:

- примарна;
- секундарна;
- терцијарна.

5.4.2. Примарна мерна опрема

Примарна мерна опрема су мерна бленда, мерила са турбином, мерила са ротационим клиповима, ултразвучна мерила и друго.

5.4.2.1. Мерна бленда

5.4.2.1.1. Мерење и кориговање протекле запремине природног гаса на Улазу/Излазу са мерном блендом врши се у складу са следећим прописима и стандардима:

- правилник који прописује метролошке услове за проточна мерила количине гаса са мерном дијафрагмом;
- ISO 5167;
- ISO 6976;
- AGA билтен N^o- 3;
- AGA билтен N^o- 8.

5.4.2.1.2. Мерна опрема обухвата целокупан опсег мерења протекле запремине природног гаса тако да укупна релативна мерна грешка мерне опреме износи:

- за вредности од $Q_{\min}$ до $0.2 Q_{\max} \pm 2\%$;
- за вредности преко $0.2 Q_{\max}$ до $Q_{\max} \pm 1\%$.

5.4.2.2. Мерила са турбином и мерила са ротационим клиповима

5.4.2.2.1. Мерење протекле запремине природног гаса на Улазу/Излазу са мерилима са турбином и ротационим клиповима се врши у складу са правилником који прописује метролошке услове за проточна мерила за запремину гаса.

5.4.2.2.2. Дозвољена релативна грешка при мерењу овим мерилима мора бити у границама прописаним од стране надлежног органа за мере и драгоцене метале, тако да износи:

$$\pm 2\% \text{ за } Q_{\min} \leq Q < Q_t$$
$$\pm 1\% \text{ за } Q_t \leq Q \leq Q_{\max}$$

где је:

Q_t - тачка прелома дозвољене границе релативне грешке показивања мерила и зависи од величине и опсега мерила сагласно правилнику који прописује метролошке услове за проточна мерила за запремину гаса.

5.4.2.3. Ултразвучна мерила протока природног гаса

5.4.2.3.1. Ултразвучна мерила протока природног гаса се састоје од мерног тела и најмање четири пара мерних сензора.

5.4.2.3.2. Мерење протекле запремине природног гаса на Улазу/Излазу са ултразвучним мерилима врши се по следећим прописима и стандардима:

- ISO 17089;
- AGA 9, Measurement of Gas by Multipath Ultrasonic Meters, 1998;
- BS7965, The Selection, Instalation, Operation and Calibration of Diagonal Path Transit Time Ultrasonic Flow Meters for Industrial Gas Applications, 2000.

5.4.2.3.3. Дозвољена релативна грешка при мерењу ултразвучним мерилом мора бити у границама прописаним од стране надлежног органа за мере и драгоцене метале тако да износи:.

$$\pm 2\% \text{ за } Q_{\min} \leq Q < Q_t$$

$$\pm 1\% \text{ за } Q_t \leq Q \leq Q_{\max}$$

где је:

Q_t - тачка прелома дозвољене границе релативне грешке показивања мерила која зависи од величине и опсега мерила, сагласно правилнику о метролошким условима за проточна мерила за запремину гаса.

5.4.3. Секундарна мерна опрема

5.4.3.1. Секундарна мерна опрема су: мерни претварачи диференцијалног, релативног и апсолутног притиска и мерни претварачи температуре или може бити саставни део рачунара протока (коректора).

5.4.4. Терцијарна мерна опрема

5.4.4.1. Коректор

5.4.4.1.1. Коректор је мерна опрема са одговарајућим програмом, који прима податке из примарних и секундарних уређаја и израчунава протеклу запремину на стандардним условима, узимајући у обзир састав природног гаса чије су вредности унете у рачунар протока као средња вредност из претходног периода или као тренутни податак са процесног гасног хроматографа.

5.4.4.1.2. При израчунавању протекле запремине природног гаса на стандардним условима користи се фактор компресибилности утврђен на основу састава природног гаса.

5.4.4.1.3. Програм коректора мора да испуни следеће захтеве:

- лако конфигурисање и праћење рада коректора;
- архивирање свих процесних и рачунатих величина, догађаја и аларма по мерним интервалима.

5.4.4.1.4. Изведба коректора мора да испуни следеће захтеве:

- да је израђен у одговарајућој Ех изведби према степену механичке заштите IP 66 у случају рада коректора у зони опасности 1 и 2;
- да има екстерно напајање 24V DC.

5.4.4.1.5. Комуникациона опрема коректора мора да испуни следеће захтеве:

- комуникациони интерфејс за локални приступ уређају ради конфигурисања и преузимања података;
- комуникациони интерфејс према удаљеном HOST-у;
- стандардни комуникациони протоколи (Modbus RTU in TCP, Enron, DSfG-B).

5.4.4.1.6. Дозвољена релативна грешка при раду коректора износи $\pm 1\%$.

5.5. Критеријуми за избор мерне опреме и мерних линија у зависности од положаја мерног места у Систему и врсте Корисника

5.5.1. У зависности од положаја мерног места у Систему, ОТС утврђује критеријуме за избор мерне опреме на Улазу /Излазу.

5.5.2. На Улазу се уграђује мерна бленда, мерила са турбином или ултразвучна мерила.

5.5.3. На Излазу се уграђују мерила према следећем критеријуму:

- за протоке до 400 m³/h на радним условима постављају се мерила са ротационим клиповима;
- за протоке веће од 400 m³/h, а мање од 40.000 m³/h на радним условима постављају се мерила са турбином;
- за протоке веће од 40.000 m³/h на радним условима постављају се мерила са турбином или ултразвучна мерила.

5.5.4. У зависности од протока природног гаса на Улазу/Излазу одређује се потребан број мерних линија.

5.5.5. Број мерних линија на Улазу/Излазу се одређује у зависности од осцилације и максималне дневне количине природног гаса на следећи начин:

- ако једно мерило може да покрије читав опсег мерења протока природног гаса, онда се уграђује једна мерна линија;
- ако једно мерило не може да покрије читав опсег мерења протока природног гаса, онда се уграђују две или по потреби више мерних линија различитог опсега мерења;
- код станица са максималним дневним протоком већим од 0.5 мил. m³/дан обавезно се уграђује резервна линија;
- код станица са максималним дневним протоком мањим од 0.5 мил. m³/дан може се уградити резервна линија, ако се процени да је то неопходно за Систем.

5.6. Испитивање и контрола мерне опреме

5.6.1. Испитивање мерне опреме на Систему врше представници овлашћене метролошке лабораторије која испуњава прописане услове и поседује решење издато од стране овлашћене институције.

5.6.2. Испитивање мерне опреме се врши у лабораторијским условима, осим мерне бленде која се испитују на терену у радним условима.

5.6.3. Мерна опрема се може користити у комерцијалне сврхе само у случају када је жигосана од стране надлежне институције.

5.6.4. Временски интервал периодичног оверавања мерила је прописан правилником који утврђује врсту мерила за која је обавезно оверавање.

5.6.5. Испитивање мерне опреме може бити и чешће од прописаног, а све у циљу провере исправности рада мерне опреме.

5.6.6. У случају мерне опреме DN 200 (8") и веће, испитивање се врши једном годишње.

5.6.7. Ванредно испитивање мерне опреме може се извршити и на захтев Корисника у било ком тренутку. Трошкове ванредног испитивања сноси Корисник или ОТС у зависности од резултата испитивања.

5.6.8. Контролу мерне опреме врши ОТС непосредно на Систему најмање једном годишње и у случају сумње у исправност приступиће се поступку испитивања.

5.6.9. У поступку контроле мерне опреме спроводе се активности контроле важности и неоштећености жигова и пломби, визуелни преглед механичке оштећености и исправности рада мерне опреме, уписивање података са мерног места (серијски бројеви, произвођач, тип и година производње мерних уређеја, ознаке жигова и сл.), и њихово упоређивање са постојећим подацима и друго.

5.7. Обрада мерних података

5.7.1. База мерних података

5.7.1.1. ОТС води базу података о мерној опреми, као и базу мерних података о измереним величинама.

5.7.1.2. База података о мерној опреми садржи:

- назив Улаза/Излаза преко којег се природни гас преузима/испоручује;
- назив Корисника;
- број мерних линија;
- број регулационих линија.

5.7.1.3. База података о мерној опреми садржи и спецификацију мерне опреме по свакој мерној линији која садржи следеће податке:

- јединствени фабрички број;
- назив произвођача;
- тип мерила, врста/модел;
- класа притиска;
- место уградње;
- година производње;
- година баждарења;
- информација о постојању пломбе.

5.7.1.4. База мерних података садржи вредности прикупљене са мерне опреме, а то су:

- стање бројила;
- радни притисак;
- радна температура;
- квалитет природног гаса.

5.7.1.5. База мерних података се ажурира за сваки обрачунски период.

5.7.2. Даљинско прикупљање података

5.7.2.1. Даљинско прикупљање података са Улаза/Излаза се врши помоћу јединственог SCADA система, који се састоји од сервера са радним станицама и терминалима и удаљених телеметријских станица (у даљем тексту: УТС) са придруженом опремом на станици.

5.7.2.2. Величине које се прикупљају са Улаза/Излаза који су опремљени са УТС-ом су притисак, температура, тренутни проток и количине природног гаса на радним и стандардним условима. Такође се прикупљају и аларми, стања дигиталних улаза - статуси као и рачунате величине. УТС је опремљен и локалном базом коју чине сатни и дневни логови. Минимални временски интервал прикупљања података је 5 минута.

5.7.2.3. Подаци са мерних линија прикупљају се помоћу посебне мерне платформе. У оквиру ове платформе прикупљају се сви аларми, догађаја као и записи дефинисаног скупа података везаног за мерење протеклих количина на сатном и дневном нивоу, који се архивирају у коректорима са интерном временском одредницом. Ови записи се након валидације користите за обрачун задужења између ОТС-а и Корисника. Део ових података такође се користи и у SCADA систему.

5.7.2.4. Улази/Излази су опремљени комуникационим каналима за пренос података. Основни канал је обезбеђен преко јавне телефонске мреже L3VPN линка (Ethernet), а резервни преко 3G/GPRS мреже.

5.7.3. Валидација података

5.7.3.1. Валидација података је провера мерних података коју врши ОТС пре њиховог уноса у базу мерних података.

5.7.3.2. Сврха валидације мерних података је да се утврди да ли су прикупљени подаци потпуни и реални.

5.7.3.3. Приликом валидације упоређују се обрачунате количине природног гаса израчунате преко коректора и мерила. Ако је разлика већа од 3% врши се додатна провера.

5.7.3.4. Приликом валидације добијени подаци се упоређују са подацима из претходног обрачунског периода, као и са подацима за исти обрачунски период у претходним годинама.

5.7.4. Корекција података

5.7.4.1. Корекција података на Улазу

5.7.4.1.1. ОТС коригује невалидне мерне податке на основу процене количина, у случају када уређај није мерио количине природног гаса у одређеном периоду или је регистровање било непотпуно .

5.7.4.1.2. Процена количина (паушал) се врши према следећем редоследу, а на основу:

- података са примарне и секундарне мерне опреме са УТС-а или резервне мерне опреме, ако су за такво мерно место расположиви подаци;
- података са интерних атестираних мерила протока природног гаса;

- просечно преузетих количина природног гаса у претходним периодима под условом да је преузимање природног гаса у тим периодима приближно једнако;
- норматива и евиденције производних јединица, радних часова или других показатеља оператора повезаног система на Улазу.

5.7.4.1.3. Процена количина (паушал) се врши најдуже за период од 90 дана.

5.7.4.2. Корекција података на Излазу

5.7.4.2.1. ОТС коригује невалидне мерне податке на основу процене количина у случају када уређај није мерио количине природног гаса, или је регистровање било непотпуно, као и у другим случајевима утврђеним прописом који уређује опште услове испоруке природног гаса,.

5.7.4.2.2. Процена количина (паушал) се врши према следећем редоследу, а на основу:

- података са примарне и секундарне мерне опреме са УТС-а или резервне мерне опреме, ако су за такво мерно место расположиви подаци;
- података са интерних атестираних мерила крајњих купаца, односно на основу мерења којима располаже оператор повезаног система на Излазу;
- просечне испоруке количине природног гаса у претходним периодима под условом да је испорука природног гаса у тим периодима приближно једнака;
- норматива потрошње и евиденције производних јединица, радних часова или других показатеља крајњих купаца;
- упоредне анализе тренда испоруке природног гаса за Излазе сличних карактеристика.

5.7.4.2.3. Уколико се током испитивања и контроле мерне опреме утврди да је мерење, односно регистровање мерних података било нетачно, мерни подаци ће се заменити у бази података на основу анализе расположивих података од дана настанка неисправности и паушала утврђеног на начин прописан у 5.7.4.2.2. ОТС ће обавестити оператора повезаног система или крајњег купца о коригованим мерним подацима. Такође ће бити извршена исправка обрачуна услуге транспорта између ОТС-а и Корисника.

5.7.4.2.4. Процена количина (паушал) се врши најдуже за период од 90 дана.

5.8. Право приступа мерним подацима

5.8.1. ОТС је дужан да Кориснику омогући увид у мерне податке са Улаза/Излаза за које је уговорио капацитет на начин да не буде нарушена поверљивост података других корисника тог Улаза/Излаза.

5.9. Мерна опрема за утврђивање квалитета природног гаса

5.9.1. Увод

5.9.1.1. За одређивање квалитета природног гаса користе се гасни хроматографи.

5.9.1.2. Гасни хроматографи могу бити:

- процесни гасни хроматографи (у даљем тексту: ПГХ);
- лабораторијски хроматографи.

5.9.1.3. Гасним хроматографом се одређују следеће величине:

- састав природног гаса;
- релативна густина d ;
- доња топлотна вредност H_d ;
- фактор компресибилности Z ;
- доњи Wobbe индекс W_d .

Наведене величине се израчунавају по ISO 6976.

5.9.1.4. ПГХ се уграђују на Улазима, Излазима и чвориштима где се може очекивати одступање квалитета од прописаног, а обавезно на Улазима на којима је протекла запремина природног гаса већа од 0.5 мил.м³/дан. Резултати добијени са ПГХ у чвориштима се примењују на све Излазе иза гасног чворишта, уколико између чвора и предметних Излаза нема Улаза.

5.9.1.5. ОТС врши ручно узорковање природног гаса на Улазима/Излазима на којима се не примењују резултати ПГХ. Редовно узорковање се врши најмање 2 (два) пута у току гасног месеца.

5.9.1.6. Број и места ручног узорковања су одређени програмом динамике узорковања на Систему који ОТС објављује на својој интернет страници.

5.9.1.7. Квалитет природног гаса за ручно узете узорке се утврђује на лабораторијским хроматографима.

5.9.1.8. Акредитована лабораторија контролише рад гасних хроматографа.

5.9.1.9. ОТС доставља Кориснику извештај о квалитету природног гаса издат од стране акредитоване лабораторије.

5.9.2. Приговор на квалитет природног гаса

5.9.2.1. По пријему приговора на квалитет природног гаса, приступа се детаљној анализи већ узетих и обрађених узорака.

5.9.2.2. За Улазе/Излазе за које се квалитет природног гаса утврђује ПГХ-ом континуално се прате подаци и достављају се Кориснику на увид.

5.9.2.3. За Улазе/Излазе за које се квалитет природног гаса утврђује лабораторијским гасним хроматографом ОТС врши ванредну проверу квалитета природног гаса.

5.9.2.4. Ванредна провера квалитета природног гаса се врши на основу три истоветна узорка:

- узорак који се обрађује у акредитованој лабораторији коју је овластио ОТС;
- узорак који се обрађује у акредитованој лабораторији коју је овластио Корисник;
- арбитражни узорак који се обрађује у независној акредитованој лабораторији и који се користи само у случају неслагања резултата добијених од стране акредитованих лабораторија које су овластили ОТС и Корисник.

5.9.2.5. Трошкове арбитражног узорка сноси ОТС или Корисник у зависности чији се резултати покажу као нетачни.

ПОГЛАВЉЕ 6. УСАГЛАШАВАЊЕ ПОСЛОВА И РАЗМЕНА ПОДАТАКА СА ОПЕРАТОРИМА ПОВЕЗАНОГ СИСТЕМА

6.1. Споразум о радном режиму на Улазу у Систем

6.1.1 Систем повезаног оператора и произвођача природног гаса који је повезан односно прикључен у тачки улаза у Систем ОТС-а састоји се од цевовода, постројења, помоћних резервоара, посуда под притиском, система катодне заштите, арматуре, мерно-регулационе опреме, система за даљински надзор и управљање, телекомуникационе мреже за потребе даљинског надзора и других уређаја и опреме, којима управља оператор транспортног система, оператор складишта, односно произвођач природног гаса.

6.1.2. ОТС и повезани оператор, односно произвођач природног гаса, закључују споразум о радном режиму којим међусобно усаглашавају режиме управљања и рада система и уређују друга питања од значаја за поуздано преузимање и транспорт природног гаса.

Споразум о радном режиму садржи нарочито:

- спецификацију опреме и уређаја на месту повезивања два система, односно месту прикључења објекта произвођача и ближе одређење локације;
- техничке захтеве за размену сигнала и услове приступа сигнаlima за управљање;
- начин и рокове обавештавања о најављеним количинама, прихвату најаве, начину и роковима размене мерних података на месту примопредаје и других података од значаја за поуздан транспорт природног гаса;
- захтеве у погледу максималног часовног протока, минималног и максималног радног притиска прописаног на месту примопредаје које је улаз у Систем;
- сагласност уговорних страна за приступ овлашћених лица ОТС-а уређајима и опреми за потребе читавања мерних података, узорковања, контроле исправности уређаја и опреме од значаја за поуздану примопредају гаса на Улаз у Систем ОТС-а;
- обавеза заштите комерцијално осетљивих података;
- начин обавештавања и поступања за случај настанка поремећаја рада повезаних система и у другим ванредним ситуацијама;
- и друге услове од значаја за поуздан транспорт природног гаса.

6.1.3. Одредбе споразума о радном режиму се могу разликовати за различите Улазе.

6.1.4. ОТС на захтев Корисника обезбеђује увид у поједине одредбе споразума о радном режиму.

6.2. Споразум о радном режиму на Излазу из Система

6.2.1 Систем повезаног оператора који је повезан у тачки излаза из Система ОТС-а састоји се од цевовода, постројења, помоћних резервоара, посуда под притиском, система катодне заштите, арматуре, мерно-регулационе опреме, система за даљински надзор и управљање, телекомуникационе мреже за потребе даљинског надзора и других уређаја и опреме којима управља повезани оператор транспортног, односно дистрибутивног система, односно оператор складишта.

6.2.2. ОТС и повезани оператор система закључују споразум о радном режиму којим међусобно усаглашавају режиме рада и уређују друга питања од значаја за поуздан транспорт и испоруку природног гаса.

Изузетно, ОТС може закључити споразум о радном режиму и са крајњим купцем чији су објекти прикључени на Систем ОТС-а.

Споразум о радном режиму садржи нарочито:

- спецификацију опреме и уређаја на месту повезивања два система, односно месту прикључења објекта крајњег купца и ближе одређење локације;
- техничке захтеве за размену сигнала и услове приступа сигнаlima за управљање;
- начин и рокове обавештавања о најављеним количинама, прихвату најаве, начину и роковима размене мерних података на месту примопредаје и др. података од значаја за поуздан транспорт природног гаса;
- захтеве у погледу максималног часовног протока, минималног и максималног радног притиска прописаног на месту испоруке које је излаз са Система;
- сагласност уговорних страна за приступ овлашћених лица ОТС-а уређајима и опреми за потребе читавања мерних података, узорковања и контроле исправности уређаја и опреме од значаја за поуздану испоруку природног гаса на Излазу из Система ОТС-а;
- обавеза заштите комерцијално осетљивих података;
- начин обавештавања и поступања за случај настанка поремећаја у раду повезаних система и у другим ванредним ситуацијама;
- и друге услове од значаја за поуздан транспорт и испоруку природног гаса.

6.2.3. Одредбе споразума о радном режиму могу се разликовати за различите излазе.

6.2.4. ОТС на захтев Корисника обезбеђује увид у поједине одредбе споразума о радном режиму.

ПОГЛАВЉЕ 7. УСЛОВИ ЗА ПОУЗДАН И СИГУРАН РАД СИСТЕМА

7.1. Преузимање природног гаса у Систем

7.1.1. Увод

7.1.1.1. Природни гас који је преузет на Улазу се сматра хомогеном запремином, односно сматра се да је природни гас који је одређеног дана ОТС преузео на Улазу истог квалитета за све Кориснике на том Улазу.

7.1.1.2. Сав ризик транспорта природног гаса на Улазу преузима ОТС од тренутка када је природни гас измерен на Улазу.

7.1.1.3. Када ОТС није у могућности да испуни уговорене обавезе на Улазу о томе ће обавестити све Кориснике на том Улазу. Ограничење преузимања природног гаса на транспорт ОТС врши пропорционално најавама Корисника за тај Улаз тог дана. У том случају, ОТС ће умањити обрачун услуге транспорта сагласно методологији којом се одређује цена приступа систему за транспорт природног гаса.

7.1.1.4. ОТС има право да прекине даље преузимање природног гаса у Систем, ако је протекла запремина изражена у Sm^3/h већа од $1/24$ расположивог капацитета на том Улазу у том гасном дану.

7.1.1.5. Корисник је дужан да на Улазу преда природни гас у складу са квалитетом и притиском утврђеним у Поглављу 4.

7.1.1.6. ОТС има право да предузме све мере ради ограничења обима преузимања неодговарајућег природног гаса у Систем, као и да обезбеди да се такав природни гас не преузме.

7.1.1.7. ОТС је дужан да обавести Корисника када утврди да неодговарајући природни гас испоручује или је испоручио у Систем.

7.1.1.8. ОТС ће ограничити, односно прекинути даље преузимање неодговарајућег природног гаса на Улазу, уколико оправдано сматра да на било ком Излазу неће моћи да обезбеди испоруку природног гаса у складу са квалитетом утврђеним у Поглављу 4.

7.1.1.9. ОТС има право да Кориснику обрачуна пенал за неодговарајући квалитет природног гаса и у ситуацији када је одобрио преузимање природног гаса неодговарајућег квалитета.

7.1.1.10. Уколико је на Улазу испоручен природни гас неодговарајућег квалитета без одобрења ОТС-а, ОТС има право да Кориснику:

- обрачуна пенал за неодговарајући квалитет природног гаса;
- захтева накнаду штете проузроковану испоруком неодговарајућег природног гаса у складу са законом.

7.1.2. Пенал за неодговарајући квалитет природног гаса на Улазу

7.1.2.1. ОТС има право да обрачуна и наплати Кориснику пенал за неодговарајући квалитет природног гаса (у даљем тексту: пенал) ако је доњи Wobbe индекс природног гаса изван опсега утврђеног у Поглављу 4:

7.1.2.2. Износ пенала се обрачунава за сваки гасни дан у следећим случајевима:

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса мање или једнако од 5 %, према формули:

$$ПУ_1 = 0,1 * НЦГ * КУ_1$$

где су:

ПУ₁ – износ пенала првог нивоа на Улазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета предат у Систем (у динарима / Sm³);

КУ₁ - количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем мањим или једнаким 5 % на Улазу (у Sm³).

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса веће од 5%, а мање или једнако од 10%, према формули:

$$ПУ_2 = 0,2 * НЦГ * КУ_2$$

где су:

ПУ₂ – износ пенала другог нивоа на Улазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета предат у Систем (у динарима / Sm³);

КУ₂ – количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем већим од 5% и мањим или једнаким 10 % на Улазу (у Sm³).

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса веће од 10%, према формули:

$$ПУ_3 = 0,5 * НЦГ * КУ_3$$

где су:

ПУ₃ – износ пенала трећег нивоа на Улазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета предат у Систем природног гаса (у динарима / Sm³);

КУ₃- количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем већим од 10 % на Улазу (у Sm³).

7.1.2.3. Ако на Улазу постоји више Корисника, ПУ₁, ПУ₂ и ПУ₃ за сваког Корисника се одређују пропорционално количинама природног гаса које су утврђене за сваког Корисника за тај дан.

7.1.2.4. Уз рачун за пенал ОТС доставља Кориснику и документацију која садржи податке о:

- Улазу и дану када је неодговарајући природни гас испоручен у Систем;
- укупној количини неодговарајућег природног гаса и документацију на основу које је утврђено да је природни гас неодговарајућег квалитета.

7.2. Испорука природног гаса из Система

7.2.1. Увод

7.2.1.1. Природни гас који је испоручен на Излазу се сматра хомогеном запремином, односно сматра се да је природни гас који је одређеног дана ОТС испоручио на Излазу истог квалитета за све Кориснике на том Излазу.

7.2.1.2. Сав ризик транспорта природног гаса на Излазу прелази са ОТС-а на Корисника од тренутка када је природни гас измерен на Излазу.

7.2.1.3. Када ОТС није у могућности да испуни своје обавезе на Излазу о томе ће обавестити све Кориснике на том Излазу. Ограничење испоруке природног гаса ће се извршити пропорционално најавима Корисника за тај Излаз тог дана. У том случају ОТС ће умањити обрачун услуге транспорта сагласно методологији којом се одређује цена приступа систему за транспорт природног гаса.

7.2.1.4. ОТС има право да обустави даљу испоруку природног гаса из Система, ако је протекла запремина изражена у Sm^3/h већа од $1/16$ расположивог капацитета на том Излазу у том гасном дану.

7.2.1.5. ОТС је дужан да на Излазу испоручи природни гас у складу са квалитетом и притиском утврђеним у Поглављу 4.

7.2.1.6. Корисник може да на Излазу одобри испоруку природног гаса који није у складу са квалитетом утврђеним у Поглављу 4.

7.2.1.7. Корисник има право да обрачуна пенал ОТС-у и у ситуацији када је одобрио преузимање природног гаса неодговарајућег квалитета.

7.2.1.8. Корисник има право да предузме све мере ради ограничења обима преузимања неодговарајућег природног гаса из Система, као и да обезбеди да се такав природни гас не преузме.

7.2.1.9. Корисник је дужан да обавести ОТС-а и ОТС је дужан да обавести Корисника када утврди да се неодговарајући природни гас испоручује или је испоручен из Система.

7.2.1.10. Уколико је на Излазу испоручен природни гас неодговарајућег квалитета без одобрења Корисника, Корисник има право да ОТС-у:

- обрачуна пенал за неодговарајући квалитет природног гаса;
- захтева накнаду штете проузроковану испоруком неодговарајућег природног гаса у складу са законом.

7.2.2. Пенал за неодговарајући квалитет природног гаса на Излазу

7.2.2.1. Корисник има право да обрачуна и наплати ОТС-у пенал ако је доњи Wobbe индекс природног гаса изван опсега дефинисаног у Поглављу 4.

7.2.2.2. Износ пенала се обрачунава дневно у следећим случајевима:

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса мање или једнако од 5 %, према формули:

$$\text{ПИ}_1 = 0,1 * \text{НЦГ} * \text{КИ}_1,$$

где су:

ПИ₁ – износ пенала првог нивоа на Излазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета испоручен из Систем (у динарима / Sm³);

КИ₁ - количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем мањим или једнаким 5 % на Излазу (у Sm³);

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса веће од 5%, а мање или једнако од 10%, према формули:

$$ПИ_2 = 0,2 * НЦГ * КИ_2,$$

где су:

ПИ₂ – износ пенала другог нивоа на Излазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета испоручен из Систем (у динарима / Sm³);

КИ₂ - количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем већим од 5% и мањим или једнаким 10 % на Излазу (у Sm³);

- када је одступање од дозвољених граница доњег Wobbe индекса веће од 10%, према формули:

$$ПИ_3 = 0,5 * НЦГ * КИ_3,$$

где су:

ПИ₃ – износ пенала трећег нивоа на Излазу (у динарима);

НЦГ – неутрална цена природног гаса утврђена за гасни месец у коме је природни гас неодговарајућег квалитета испоручен из Систем (у динарима / Sm³);

КИ₃- количина природног гаса неодговарајућег квалитета са одступањем већим од 10 % на Излазу (у Sm³).

7.2.2.3. Ако на Излазу постоји више Корисника, КИ₁, КИ₂ и КИ₃ се за сваког Корисника одређују пропорционално количинама природног гаса које су утврђене за сваког Корисника за тај дан.

7.2.2.4. Уз рачун за пенал Корисник доставља ОТС-у и документацију која садржи податке о:

- Излазу и дану када је природни гас неодговарајућег квалитета испоручен из Система;

- укупној количини неодговарајућег природног гаса и документацију на основу које је утврђено да је природни гас неодговарајућег квалитета.

ПОГЛАВЉЕ 8. ОДРЖАВАЊЕ

8.1. ОТС сачињава Програм одржавања тако да радови на одржавању утичу на услугу транспорта у што је могуће мањој мери, односно одржавање се планира тако да изазове најмање могуће смањење капацитета на Улазу/Излазу са Система.

8.2. ОТС доноси Програм одржавања за наредну гасну годину.

8.3. ОТС ће обавестити све Кориснике и операторе повезаних система на које могу утицати радови предвиђени Програмом одржавања о планираном периоду када је могуће да због одржавања капацитети на Улазу/Излазу буду прекинати или умањени. ОТС ће обавештење доставити најкасније до 31. марта за наредну гасну годину.

8.4. Сви Корисници и оператори повезаних система којима је ОТС доставио обавештење ће ОТС-у доставити сагласност на предвиђени период одржавања или предложити алтернативне периоде за одржавање за одређени Улаз/Излаз најкасније до 20. априла.

8.5. ОТС усваја Програм одржавања за наредну гасну годину најкасније до 1. маја за наредну гасну годину, узимајући у обзир, колико је то могуће, предлоге Корисника и оператора повезаних система.

8.6. Програм одржавања садржи радове који утичу на смањење транспортног капацитета, а обухватају радове на прикључењу на Систем, испитивање, поправку, замену, поновно пуштање у рад, развој и проширење Система, као и припремно-завршне радове потребне за одржавање.

8.7. ОТС на својој интернет страници објављује Програм одржавања за наредну гасну годину.

8.8. Програм одржавања садржи:

- Улаз/Излаз на које ће утицати планирано одржавање;
- временски период у којем ће капацитети на Улазу/Излазу бити умањени због одржавања;
- ниво умањења расположивог капацитета;
- опис радова који ће бити извршени.

8.9. Када ОТС измени Програм одржавања дужан је да о томе обавести Корисника, односно операторе повезаних система кроз измену Програма одржавања, објављену на интернет страници ОТС-а и директно електронском поштом у року не краћем од 30 дана од:

- планираног почетка радова, уколико се радови врше после датума предвиђеног Програмом одржавања;
- почетка радова, уколико се радови врше пре датума предвиђеног Програмом одржавања.

8.10. ОТС је дужан да 5 (пет) радних дана пре почетка радова на одржавању обавести Корисника, односно оператора повезаног система о почетку радова. Корисник система је дужан да благовремено обавести крајње купце прикључене на транспортни систем када ће капацитети на Излазу према тим крајњим купцима бити прекинати или умањени и да копију обавештења пошаље ОТС-у.

8.11. ОТС је дужан да води евиденцију о трајању прекида и ограничења капацитета за сваки Улаз/Излаз. За Улаз/Излаз на коме је капацитет ограничен води се и евиденција о нивоу умањења капацитета.

8.12. ОТС ће извршити умањење обрачуна услуге транспорта у складу са методологијом за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса уколико планирани радови на одржавању на одређеном Улазу/Излазу трају дуже од 5 (пет) дана годишње, не укључујући ограничења или прекид капацитета настао услед дејства више силе или хаварије која је настала деловањем трећих лица.

ПОГЛАВЉЕ 9. ПРИСТУП СИСТЕМУ

9.1. Увод

9.1.1. Енергетски субјект, произвођач природног гаса и крајњи купац природног гаса имају право приступа Систему под условима утврђеним Законом и Правилима.

9.1.2. Да би приступио Систему, субјект из тачке 9.1.1., дужан је да се региструје пре подношења Захтева за приступ систему. Захтев за приступ Систему се подноси за одређен:

- Улаз/Излаз;
- временски период;
- врсту капацитета система.

9.1.3. Временски период за који се уговара транспорт може бити:

- година;
- месец;
- дан.

9.1.4. Врсте капацитета на Улазу и Излазу из Система су:

- непрекидни улазни капацитет - капацитет који ОТС резервише за Корисника на Улазу;
- непрекидни излазни капацитет - капацитет који ОТС резервише за Корисника на Излазу;
- прекидни улазни капацитет - капацитет који ОТС може прекинути Кориснику на Улазу;
- прекидни излазни капацитет - капацитет који ОТС може прекинути Кориснику на Излазу.

9.1.5. Сваки од капацитета наведених у тачки 9.1.4. може бити уговорени и расположиви.

9.1.6. Уговорени капацитет је капацитет који је Корисник уговорио за одређен Улаз/Излаз, одређен временски период и одређену врсту капацитета.

9.1.7. Распоживи капацитет Корисника је збир капацитета које је Корисник уговорио и који користи у одређеном гасном дану умањен за прекидне капацитете које је ОТС прекинуо Кориснику.

9.1.8. Капацитет система се изражава у $\text{Sm}^3 / \text{дан}$.

9.1.9. ОТС објављује технички капацитет система и капацитет система расположив за расподелу појединачно по тачакама Улаза и Излаза на начин прописан Правилима.

9.1.10. Технички капацитет система је максимални непрекидни капацитет који ОТС може да понуди Корисницима, водећи рачуна о притисцима у Систему, количини природног гаса потребног за предгревање природног гаса, рад компресора и обезбеђење природног гаса за покривање губитака у Систему.

9.1.11. Капацитет система за расподелу за одређени временски период је део техничког капацитета система који је умањен за уговорене непрекидне капацитете и непрекидне капацитете који ће бити понуђени Корисницима за краће временске периоде.

9.2. Утврђивање капацитета система за расподелу

9.2.1. Непрекидни годишњи капацитет за расподелу на Улазу/Излазу за гасну годину износи:

- за гасну годину Г+1, 90% техничког капацитета за одређени Улаз/Излаз умањен за годишњи непрекидни капацитет који је уговорен у претходним годинама;
- за гасне године Г+2 и Г+3, 40% техничког капацитета за одређени Улаз/Излаз умањен за годишњи непрекидни капацитет који је уговорен у претходним годинама.

9.2.2. Непрекидни месечни капацитет за расподелу на Улазу/Излазу износи 100% техничког капацитета за одређени Улаз/Излаз умањен за непрекидни капацитет који је уговорен у претходним временским периодима.

9.2.3. Непрекидни дневни капацитет за расподелу на Улазу/Излазу износи 100% техничког капацитета за одређени Улаз/Излаз умањен за непрекидни капацитет који је уговорен у претходним временским периодима.

9.2.4. Прекидни годишњи капацитет за расподелу на Улазу/Излазу износи 100% техничког капацитета за расподелу на одређеном Улазу/Излазу за гасну годину Г+1.

9.2.5. Прекидни месечни капацитет за расподелу на Улазу/Излазу износи 100% техничког капацитета за расподелу на одређеном Улазу/Излазу умањен за прекидни капацитет који је уговорен у претходним временским периодима.

9.2.6. Прекидни дневни капацитет за расподелу на Улазу/Излазу износи 100% техничког капацитета за расподелу на одређеном Улазу/Излазу умањен за најављене дневне количине за наредни гасни дан.

9.3. Регистрација

9.3.1. Енергетски субјект, произвођач природног гаса и крајњи купац природног гаса који планира да учествује у расподели капацитета дужан је да поднесе ОТС-у пријаву за регистрацију (у даљем тексту: Пријава) најкасније 30 дана пре истека рока до кога се подноси захтев за приступ систему.

9.3.2. Пријава садржи нарочито:

- податке о подносиоцу Пријаве (пословно име, седиште, матични број, порески идентификациони број, овлашћеном лицу за предају и пријем поднеска) и
- број решења о издавању лиценце уколико је подносилац Пријаве енергетски субјекат.

9.3.3. Подносилац Пријаве уз Пријаву подноси:

- извод о регистрацији привредног субјекта, који издаје Агенција за привредне регистре;
- важећу лиценцу за обављање енергетске делатности уколико је подносилац Пријаве енергетски субјекат;
- писмено овлашћење подносиоца за лице овлашћено за предају и пријем поднесака.

9.3.4. ОТС након поднете Пријаве врши регистрацију енергетског субјекта, произвођача природног гаса и крајњег купца природног гаса (у даљем тексту: Регистровани субјект).

Потврда о регистрацији осим података из пријаве, садржи датум регистрације, идентификациони број и шифру коју ће Регистровани субјект користити за потребе приступа систему у гасној години за коју је извршена регистрација, лице које је овлашћено за предају и пријем поднеска, и др.

9.3.5. Регистрација се врши за сваку гасну годину, а једном Регистровани субјект има право да учествује у свим расподелама у гасној години. ОТС води евиденцију о регистрованим субјектима. Регистровани субјекти су дужни да без одлагања обавесте ОТС о свакој промени података или статусној промени која настане на страни регистрованог субјекта у току гасне године.

9.4. Позив за уговарање капацитета

9.4.1. Право на учешће у расподели капацитета имају Регистровани субјекти који су регулисали финансијске обавезе према ОТС-у и:

- поседују важећу лиценцу за обављање енергетских делатности снабдевања природним гасом или за јавно снабдевање природним гасом, издату од стране Агенције;
- производе природни гас или су крајњи купци природног гаса чији су објекти прикључени на Систем;
- оператори система који обезбеђују природни гас за сопствену потрошњу.

9.4.2. ОТС објављује позив за уговарање капацитета који може бити годишњи, месечни и дневни (у даљем тексту: Позив), на својој интернет страници.

9.4.3. Позив нарочито садржи податке о:

- врсти капацитета система који се расподељује;
- укупно расположивом капацитету за расподелу на сваком Улазу и Излазу, израженом у $\text{Sm}^3/\text{дан}$;
- року за подношење Захтева за приступ систему;
- року у ком ОТС обавештава Корисника о резултатима расподеле капацитета;
- датуму почетка и временском трајању услуге транспорта.

9.5. Приступ систему

9.5.1. Регистровани субјект подноси ОТС-у Захтев за приступ Систему (у даљем тексту: Подносилац захтева).

Сума захтеваних капацитета на Улазима/Излазима по поднетом захтеву не може бити мања од $10.000 \text{ Sm}^3/\text{дан}$ (у даљем тексту: минимални квалификовани капацитет).

9.5.2. Одредбе из тачке 9.5.1. не примењују се на подносиоца који захтева приступ на Улазу у коме се природни гас преузима на транспорт од произвођача природног гаса.

9.5.3. Захтев за приступ Систему (у даљем тексту: Захтев) садржи:

- идентификациони број и шифру Регистрованог субјекта и друге податке (пословно име и седиште, матични број, порески идентификациони број, број

рачуна и податке о лицу овлашћеном за заступање без ограничења, лицу овлашћеном за подношење и пријем поднесака и обавештавање);

- врсту капацитета (непрекидни или прекидни);
- ознаку сваког појединачног Улаза и/или Излаза на који се Захтев односи;
- временски период за који се захтева коришћење капацитета;
- захтевани капацитет на Улазу и Излазу изражен у $\text{Sm}^3/\text{дан}$;
- минимални капацитет који Подносилац захтева прихвата у случају да се захтевани капацитет не може обезбедити због тога што је сума захтеваних капацитета за тај Улаз већа од капацитета који је расположив за расподелу;
- планиране количине и динамику преузимања и испоруке природног гаса по месецима;
- максималну часовну количину природног гаса на Улазу и Излазу.

9.5.4. Подносилац захтева је дужан да уз Захтев достави средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.5.5. ОТС ће одбацити Захтев и о томе обавестити Подносиоца захтева уколико је Захтев:

- неблаговремен;
- не садржи елементе из тачака 9.5.3. и 9.5.4.

9.5.6. Ако ОТС по пријему Захтева утврди да Захтев има формалне недостатке који спречавају даље поступање, ОТС ће позвати Подносиоца да недостатке отклони у примереном року уз упозорење на последице пропуштања остављеног рока.

9.5.7. Примерени рок који се рачуна од дана пријема позива ОТС-а из тачке 9.5.6. не може бити краћи од:

- три радна дана за годишње непрекидне/прекидне капацитете;
- један радни дан за месечне непрекидне/прекидне капацитете;
- 15 минута за дневне непрекидне/прекидне капацитете.

9.5.8. Уколико Подносилац захтева у остављеном року не отклони формалне недостатке Захтева, ОТС ће донети закључак о одбацивању Захтева.

9.5.9. Уредан и благовремен Захтев, достављен у складу са позивом ОТС, сматра се понудом за закључење уговора о транспорту природног гаса.

9.5.10. Када ОТС расподели капацитет сагласно Захтеву, сматра се да је прихватио понуду за закључење уговора о транспорту природног гаса (у даљем тексту: Уговор).

9.6. Приступ Систему – посебне одредбе

9.6.1. Поступак за годишње непрекидне капацитете

9.6.1.1. ОТС објављује годишњи позив у свакој гасној години Г за гасне године Г+1, Г+2 и Г+3, најкасније до 31. децембра за:

- непрекидни улазни капацитет када има непрекидног улазног капацитета за расподелу;
- непрекидни излазни капацитет када има непрекидног излазног капацитета за расподелу.

9.6.1.2. Подносилац захтева подноси посебне Захтеве за сваку гасну годину Г+1, Г+2 и Г+3.

9.6.1.3. Рок за подношење Захтева је последњи дан фебруара за гасне године Г+1, Г+2 и Г+3 који се сматра за дан подношења Захтева.

9.6.1.4. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за годишњи непрекидни капацитет до истека рока за подношење Захтева, о чему је дужан да писмено обавести ОТС. ОТС ће вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде 5 (пет) дана по пријему обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.1.5. Када Подносилац захтева одустане од Захтева за годишњи непрекидни капацитет после рока из тачке 9.6.1.3., ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.1.6. ОТС доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а до 20. марта за гасне године Г+1, Г+2 и Г+3, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.1.7. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету након чега Подносилац захтева постаје корисник транспортног система (у даљем тексту Корисник).

9.6.1.8. Корисник је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или изврши уплату аванса до 15. априла за гасну годину Г+1. За гасне године Г+2 и Г+3 Корисник је дужан да достави потписан Уговор и средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или изврши уплату аванса до 15. децембра у гасној години која претходи гасној години Г+2, односно Г+3.

9.6.1.9. Ако Корисник не достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.1.8, сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.1.10. У случају одустанка Корисника од Уговора, ОТС ће капацитет који је Корисник уговорио дати на расподелу у првом наредном позиву као непрекидни капацитет расположив за расподелу.

9.6.1.11. У случају из тачке 9.6.1.9. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.1.12. Датум почетка коришћења услуге транспорта је први дан гасне године Г+1, Г+2 и Г+3.

9.6.1.13. Уговор се закључује на период од једне гасне године.

9.6.2. Поступак за годишње прекидне капацитете

9.6.2.1. ОТС објављује годишњи позив у свакој гасној години Г, за гасну годину Г+1, најкасније до 30. априла за:

- прекидни улазни капацитет када је за одређени Улаз расподељен целокупни годишњи непрекидни улазни капацитет;
- прекидни излазни капацитет када је за одређени Излаз расподељен целокупни годишњи непрекидни излазни капацитет.

9.6.2.2. Рок за подношење Захтева је до 15. маја за гасну годину Г+1, који се сматра за дан подношења Захтева.

9.6.2.3. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за годишњи прекидни капацитет до 15. маја пре почетка гасне године Г+1, о чему је дужан да писмено обавести ОТС. ОТС ће вратити средство обезбеђења плаћања за озбиљност понуде 5 (пет) дана по добијању обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.2.4. Када Подносилац захтева одустане од Захтева за годишњи прекидни капацитет после рока из тачке 9.6.2.3., ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.2.5. ОТС врши расподелу и доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а до 31. маја за гасну годину Г+1, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.2.6. Подносилац захтева је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или изврши уплату аванса до 15. јуна за гасну годину Г+1.

9.6.2.7. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету, након чега Подносилац захтева постаје Корисник.

9.6.2.8. Ако Корисник не достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.2.6., сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.2.9. У случају из тачке 9.6.2.8. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.2.10. Датум почетка коришћења услуге транспорта је први дан гасне године Г+1.

9.6.2.11. Уговор се закључује на период од једне гасне године.

9.6.3. Поступак за месечне непрекидне капацитете

9.6.3.1. ОТС објављује месечни позив у сваком гасном месецу М, за гасни месец М+1, најкасније 20 (двадесет) радних дана пре почетка гасног месеца М+1, за:

- непрекидни улазни капацитет на сваком Улазу;
- непрекидни излазни капацитет на сваком Излазу.

9.6.3.2. Рок за подношење Захтева је 18 (осамнаест) радних дана пре почетка гасног месеца М+1.

9.6.3.3. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за месечни непрекидни капацитет до рока за подношење Захтева. ОТС ће вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде 5 (пет) дана по добијању обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.3.4. ОТС врши расподелу и доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а 15 (петнаест) радних дана пре почетка гасног месеца М+1, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.3.5. Подносилац захтева је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или изврши уплату аванса 10 (десет) радних дана пре почетка гасног месеца М+1.

9.6.3.6. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету, након чега Подносилац захтева постаје Корисник.

9.6.3.7. Ако Корисник не достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.3.5. сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.3.8. У случају из тачке 9.6.3.7. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.1.9. У случају одустанка Корисника од Уговора, ОТС ће капацитет који је Корисник уговорио дати на расподелу као дневни непрекидни капацитет.

9.6.3.10. Датум почетка коришћења услуге транспорта је први дан гасног месеца M+1.

9.6.3.11. Уговор се закључује на период од једног гасног месеца.

9.6.4. Поступак за месечне прекидне капацитете

9.6.4.1. ОТС објављује месечни позив у сваком гасном месецу, за гасни месец M+1, најкасније 9 (девет) радних дана пре почетка гасног месеца M+1 за:

- прекидни улазни капацитет на сваком Улазу, када има прекидног улазног капацитета за расподелу;
- прекидни излазни капацитет на сваком Излазу, када има прекидног излазног капацитета за расподелу.

9.6.4.2. Рок за подношење Захтева је 8 (осам) радних дана пре почетка гасног месеца M+1.

9.6.4.3. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за месечни прекидни капацитет до рока за подношење Захтева. ОТС ће вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде 5 (пет) дана по добијању обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.4.4. ОТС врши расподелу и доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а 6 (шест) радних дана пре почетка гасног месеца M+1, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.4.5. Подносилац Захтева је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или изврши уплату аванса 4 (четири) радна дана пре почетка гасног месеца M+1.

9.6.4.6. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету, чиме Подносилац захтева постаје Корисник.

9.6.4.7. Ако Корисник не достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.4.5. сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.4.8. У случају из тачке 9.6.4.7. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.4.9. Датум почетка коришћења услуге транспорта је први дан гасног месеца M+1.

9.6.4.10. Уговор се закључује на период од једног гасног месеца.

9.6.5. Поступак за дневне непрекидне капацитете

9.6.5.1. ОТС објављује дневни позив за сваки гасни дан, најкасније до 12:00 часова, 3 (три) радна дана пре дана на који се позив односи за:

- непрекидни улазни капацитет на сваком Улазу када има непрекидног улазног капацитета за расподелу;
- непрекидни излазни капацитет на сваком Излазу када има непрекидног излазног капацитета за расподелу.

9.6.5.2. Рок за подношење Захтева је до 16:00 часова 3 (три) радна дана пре почетка гасног дана.

9.6.5.3. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за дневни непрекидни капацитет до рока за подношење Захтева. ОТС ће вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде 5 (пет) дана по добијању обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.5.4. ОТС врши расподелу и доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а до 12:00 часова, 2 (два) радна дана пре почетка гасног дана, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.5.5. Подносилац захтева је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и изврши уплату аванса до 16:00 часова 2 (два) радна дана пре почетка гасног дана.

9.6.5.6. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету, чиме Подносилац захтева постаје Корисник.

9.6.5.7. Ако Корисник не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.5.5. сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.5.8. У случају из тачке 9.6.5.7. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.5.9. Датум почетка коришћења услуге транспорта је почетак гасног дана на који се позив односи.

9.6.5.10. Уговор се закључује на период од једног дана.

9.6.6. Поступак за дневне прекидне капацитете

9.6.6.1. ОТС објављује дневни позив за сваки гасни дан, најкасније до 11:00 часова, 1 (један) дан пре почетка гасног дана на који се позив односи за:

- прекидни улазни капацитет на сваком Улазу када је збир прихваћених најави за наредни гасни дан мањи од техничког капацитета за одређени Улаз;
- прекидни излазни капацитет на сваком Излазу када је збир прихваћених најави за наредни гасни дан мањи од техничког капацитета за одређени Излаз;

9.6.6.2. Рок за подношење Захтева је до 12:00 часова 1 (један) дан пре почетка гасног дана на који се позив односи.

9.6.6.3. Подносилац захтева може да одустане од Захтева за дневни прекидни капацитет до рока за подношење Захтева. ОТС ће вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде 5 (пет) дана по добијању обавештења о одустајању од Захтева.

9.6.6.4. ОТС врши расподелу и доставља Подносиоцу захтева обавештење о расподељеном капацитету и Уговор потписан од стране ОТС-а до 13:00 часова, 1 (један) дан пре почетка гасног дана, ако је расподељени капацитет у границама постављеног Захтева. Обавештење о расподељеном капацитету садржи елементе дефинисане тачком 9.5.3.

9.6.6.5. Подносилац захтева је дужан да достави ОТС-у потписан Уговор и изврши уплату аванса до 15:00 часова, 1 (један) дан пре почетка гасног дана.

9.6.6.6. Уговор се сматра закљученим даном пријема обавештења о расподељеном капацитету, чиме Подносилац захтева постаје Корисник.

9.6.6.7. Ако Корисник не изврши уплату аванса у року из тачке 9.6.6.5. сматра се да је Корисник одустао од Уговора пре почетка његовог извршења.

9.6.6.8. У случају из тачке 9.6.6.7. ОТС ће активирати средство обезбеђења за озбиљност понуде.

9.6.6.9. Датум почетка коришћења услуге транспорта је почетак гасног дана на који се позив односи.

9.6.6.10. Уговор се закључује на период од једног гасног дана.

ПОГЛАВЉЕ 10. ПРАВИЛА ЗА РАСПОДЕЛУ КАПАЦИТЕТА И УПРАВЉАЊЕ ПРЕОПТЕРЕЋЕЊЕМ

10.1. Расподела капацитета

10.1.1. ОТС врши расподелу капацитета на сваком Улазу/Излазу на следећи начин:

- када је сума захтеваних капацитета за Улаз/Излаз за одређени временски период мања или једнака капацитету за расподелу, ОТС ће усвојити све захтеве и сваком подносиоцу захтева расподелити захтевани капацитет;
- када је сума захтеваних капацитета за Улаз/Излаз за одређени временски период већа од капацитета за расподелу, ОТС расподељује сваком подносиоцу захтева капацитет пропорционално капацитету који је захтевао.

10.1.2. ОТС доставља сваком подносиоцу Захтева обавештење о расподељеном капацитету које се сматра прихватам понуде када је расподељени капацитет једнак или већи од минимално захтеваног капацитета из Захтева подносиоца.

10.1.3. Када је ОТС расподелио капацитет у складу са Захтевом, у прилогу обавештења из тачке 10.1.2. ОТС доставља Уговор потписан од стране ОТС-а и позив за достављање средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта или извршење уплате аванса.

Након пријема обавештења о расподељеном капацитету, Корисник доставља ОТС-у потписани Уговор као доказ о закљученом послу.

10.1.4. Уговор садржи:

- ознаку Улаза/Излаза;
- расподељени капацитет за сваки Улаз/Излаз;
- уговорени период транспорта;
- међусобна права и обавезе ОТС-а и Корисника утврђене у складу са Законом и Правилима.

10.1.5. Модел Уговора се налази у прилогу Правила.

10.1.6. ОТС води регистар уговора о транспорту.

10.1.7. Ако након расподеле ОТС утврди да је расподељени капацитет мањи од минималног капацитета из Захтева, ОТС о резултату расподеле обавештава подносиоца захтева и позива га да захтев измени сагласно капацитету који му је расподељен, у примереном року од тренутка пријема обавештења.

10.1.8. Примерени рок из тачке 10.1.7. не може бити краћи од:

- три радна дана за годишње непрекидне/прекидне капацитете;
- један радни дан за месечне непрекидне/прекидне капацитете;
- 15 минута за дневне непрекидне/прекидне капацитете.

10.1.9. Ако подносилац захтева у остављеном року достави измењен захтев у складу са обавештењем, сматра се да је прихватио нову понуду ОТС-а.

Даном пријема измењеног захтева Уговор се сматра закљученим. ОТС доставља Уговор потписан од стране ОТС-а и позив за достављање средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта или извршење уплате аванса.

10.1.10. Ако се у остављеном року подносилац не изјасни или не достави измењен захтев, сматра се да је одбио нову понуду ОТС-а. У том случају, ОТС ће, сагласно Закону, донети образложено решење о одбијању приступа Систему због недостатка захтеваног капацитета у року од 5 (пет) дана од дана извршене расподеле и подносиоцу захтева вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде.

10.1.11. ОТС ће у року од 5 (пет) радних дана вратити средство обезбеђења за озбиљност понуде Кориснику који је уз Уговор доставио средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или извршио уплату аванса.

10.2. Пренос права коришћења капацитета

10.2.1. Корисник има право да уступи Уговор другом Кориснику или Регистрованом субјекту или да измени Уговор у циљу умањења уговореног капацитета, ако други Корисник или Регистровани субјект прихвата коришћење тог капацитета, уз сагласност ОТС-а, под условима прописаним законом који уређује облигационе односе и на начин утврђен Правилима (у даљем тексту: пренос права коришћења капацитета).

10.2.2. Пренос права коришћења капацитета је дозвољен за годишње непрекидне и прекидне капацитете.

10.2.3. Пренос права коришћења капацитета није дозвољен за месечне и дневне непрекидне и прекидне капацитете.

10.2.4. Минимални уговорени капацитет за који Корисник може да пренесе право коришћења капацитета износи $2.000 \text{ Sm}^3/\text{дан}$.

10.2.5. Уколико се преноси право коришћења капацитета, транспорт природног гаса по основу пренетог права почиње првог гасног дана гасног месеца који следи после месеца у којем се нови Уговор и Анекс Уговора, односно Уговор о уступању Уговора о транспорту природног гаса (у даљем тексту: Уговор о уступању) сматрају закљученим.

10.2.6. Корисник који преноси право коришћења капацитета и Регистровани субјект/Корисник на кога се преноси право коришћења капацитета подносе ОТС-у предлог за пренос права коришћења капацитета (у даљем тексту: предлог).

10.2.7. Уколико Корисник врши пренос права коришћења капацитета на више Регистрованих субјеката/Корисника, дужан је да ОТС-у поднесе одвојене предлоге.

10.2.8. ОТС образац предлога објављује на својој интернет страници.

10.2.9. Предлог се подноси најкасније 30 (тридесет) радних дана пре почетка гасног месеца на који се предлог односи.

10.2.10. Предлог садржи:

- податке о Кориснику и Регистрованом субјекту/Кориснику на кога се преноси право коришћења капацитета;
- ознаку Улаза/Израза на који се пренос права коришћења капацитета односи;
- капацитет у $\text{Sm}^3/\text{дан}$ који се преноси;
- планиране количине природног гаса у месечној динамици;
- гасни дан у којем отпочиње транспорт;
- врсту капацитета.

Подносиоци уз предлог достављају ОТС-у и писмени уговор којим предлажу уступање уговора односно пренос дела капацитета, под условом давања пристанка ОТС-а.

10.2.11. Подносиоци предлога не могу изменити ни опозвати предлог након његовог достављања ОТС-у.

10.2.12. Када подносиоци предлога не испуњавају услове из ових Правила, ОТС ће о томе писмено обавестити подносиоце.

10.2.13. Када се поднетим предлогом тражи уступање Уговора, ОТС по пријему предлога позива Корисника/Регистрованог субјекта да у остављеном року достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или да изврши уплату аванса.

10.2.14. Ако Корисник/Регистровани субјект достави тражено средство обезбеђења плаћања односно уплати аванс у одређеној висини и у остављеном року, ОТС ће најкасније 10 (десет) радних дана пре почетка гасног месеца у којем почиње транспорт обавестити подносиоце предлога да даје пристанак на предложени споразум о уступању Уговора.

10.2.15. Уговор о уступању Уговора сматра се закљученим даном пријема обавештења о давању пристанка ОТС-а на предлог уговора о уступању Уговора.

10.2.16. Када се предлог односи на део капацитета, ОТС по пријему предлога позива Корисника/Регистрованог субјекта да у остављеном року достави средство обезбеђења плаћања за услугу транспорта или да изврши уплату аванса у износу који одговара делу капацитета чији се пренос уговора.

10.2.17. Ако Корисник/Регистровани субјект у року који одреди ОТС достави тражено средство обезбеђења плаћања, ОТС ће најкасније 10 (десет) радних дана пре почетка гасног месеца у којем почиње транспорт обавестити подносиоце да је њихове предлоге прихватио као понуде за измену, односно закључење новог Уговора.

10.2.18. Анекс Уговора и нови Уговор, односно анекси Уговора, сматрају се закљученим даном пријема обавештења ОТС-а о прихвату понуде за измену односно закључење новог Уговора.

10.2.19. У прилогу обавештења ОТС-а из тачке 10.2.17., ОТС доставља потписани примерак писаног Уговора, односно анекса Уговора ради обезбеђења доказа о склопљеном послу.

10.3. Ограничење прекидног капацитета

10.3.1. ОТС има право да изврши ограничење или прекид прекидног капацитета на Улазима/Излазима уколико по пријему најавна за наредни гасни дан утврди да су најављене количине природног гаса за наредни дан веће од техничког капацитета за одређени Улаз/Излаз.

10.3.2. ОТС ће извршити ограничење прекидног капацитета тако да се прекид реализује са најмањим бројем ограничења, водећи рачуна о висини недостајућег капацитета, учесталости и трајању прекида у претходном периоду и интегритету Система.

10.3.3. ОТС ће доставити обавештење о ограничењу прекидног капацитета Кориснику најмање 4 часа пре почетка ограничења, које садржи:

- Улаз/Излаз на који се ограничење односи;
- период ограничења прекидног капацитета;
- захтевани ниво ограничења изражен у $\text{Sm}^3/\text{дан}$ и Sm^3/h .

10.3.4. ОТС обавештава Кориснике најмање 4 (четири) часа раније о престанку ограничења прекидног капацитета.

10.3.5. ОТС објављује извештај о извршеним прекидима за претходну гасну годину до 1. септембра сваке године.

10.3.6. Извештај о извршеним прекидима садржи:

- Улаз/Излаз;
- захтевани и остварени период ограничења прекидног капацитета;
- захтевани и остварени ниво ограничења изражен у $\text{Sm}^3/\text{дан}$.

ОТС евидентира укупни број и трајање прекида као и обим ограничења за сваку гасну годину.

ПОГЛАВЉЕ 11: ТРГОВИНА ПРЕ ГАСНОГ ДАНА

11.1. Трговина природним гасом између Корисника реализује се у српској балансној тачки (у даљем тексту: СБТ).

11.2. СБТ је виртуелна тачка на Систему где се право својине над природним гасом преноси са једног Корисника на другог Корисника.

11.3. За потребе трговине природним гасом, сматра се да је СБТ Излаз за Корисника који продаје природни гас, а Улаз за Корисника који купује природни гас.

11.4. О уговореној купопродаји природног гаса Корисници су дужни да обавесте ОТС достављањем обавештења о трговини пре гасног дана и то:

- обавештења о куповини природног гаса пре гасног дана;
- обавештења о продаји природног гаса пре гасног дана.

11.5. Количине природног гаса у обавештењу о куповини природног гаса пре гасног дана и количине природног гаса у обавештењу о продаји природног гаса пре гасног дана морају бити једнаке.

11.6. Обавештење о куповини природног гаса пре гасног дана садржи:

- податке о Кориснику који купује природни гас;
- податке о Кориснику који продаје природни гас;
- гасни дан на који се трговина односи;
- количину природног гаса која се купује;
- датум и број уговора о купопродаји.

11.7. Обавештење о продаји природног гаса пре гасног дана садржи:

- податке о Кориснику који продаје природни гас;
- податке о Кориснику који купује природни гас;
- гасни дан на који се трговина односи;
- количину природног гаса која се продаје.
- датум и број уговора о купопродаји.

11.8. Обавештење о куповини/продаји природног гаса пре гасног дана Корисници подносе ОТС-у најраније 12 (дванаест) радних дана, а најкасније до 8:00 часова у дану који претходи гасном дану за који је уговорена промопредаја природног гаса.

11.9. Разлика између времена пријема обавештења о куповини природног гаса и времена пријема одговарајућег обавештења о продаји природног гаса не може бити дужи од 2 часа.

11.10. Уколико обавештења нису достављена у року или не садрже прописане елементе или не испуњавају друге услове из Правила, ОТС о томе обавештава оба Корисника.

11.11. Приликом утврђивања дневног дебаланса у смислу Правила, Корисникове укупне количине природног гаса ће бити:

- умањене за количине природног гаса из обавештења о продаји гаса;
- увећане за количине природног гаса из обавештења о куповини гаса.

11.12. ОТС води евиденцију о трансакцијама о трговини природним гасом за које су прихваћене дневне најаве.

ПОГЛАВЉЕ 12: НАЈАВЕ

12.1. Увод

12.1.1. Сваки Корисник је дужан да пошаље најаву количина природног гаса за преузимање у Систем и испоруку из Система за сваки гасни дан (у даљем тексту: Најава), како би ОТС могао да планира и управља радом Система. Прихватање Најаве од стране ОТС је услов извршења Уговора у гасном дану на који се Најава односи.

Подаци из прихваћене дневне најаве обавезујући су за Корисника и ОТС има право да их користи у складу са Правилима и закљученим Уговором.

12.1.2. Најава Корисника за сваки гасни дан се шаље за сваки Улаз/Излаз појединачно и не може прелазити збир уговорених капацитета Корисника на одређеном Улазу/Излазу.

12.1.3. Корисник који је за исти Улаз/Излаз уговорио капацитет по основу више Уговора, доставља ОТС-у једну збирну Најаву за одређени Улаз/Излаз.

12.1.4. Корисник слањем најаве обавештава ОТС о дневним количинама природног гаса које планира да преда у Систем и преузме из Система, изражене у $\text{Sm}^3/\text{дан}$.

12.1.5. Промена најаве је најаву којом се замењује претходна Најава, изражена у $\text{Sm}^3/\text{дан}$.

12.1.6. Сума најаву за један гасни дан одређеног Корисника на Улазу мора бити једнака суми најаву на Излазу.

12.1.7. ОТС утврђује часовни проток као количник најављене дневне количине природног гаса и:

- броја 24, за Најаву извршену пре почетка гасног дана;
- броја преосталих часова до краја гасног дана за Промену најаве унутар гасног дана.

12.1.8. Часовни проток за Улаз/Излаз се изражава у Sm^3/h .

12.1.9. Максимални дозвољени часовни проток изражен на Улазу/Излазу износи 1/16 дневне количине из Најаве.

12.1.10. Промена најаве постаје обавезујућа за Корисника од почетка одређеног сата који у складу са Правилима следи иза сата у којем се промена најаве сматра прихваћеном.

12.2. Недељна најаву

12.2.1. Корисник доставља ОТС-у најаву за наредну гасну недељу најраније у 10:00 часова уторком и најкасније до 10:00 часова четвртком сваке недеље, наводећи дневне количине гаса за сваки гасни дан наредне гасне недеље (у даљем тексту: Недељна најаву).

12.2.2. Недељна најаву мора да садржи податке о:

- Кориснику;
- Улазу/Излазу;
- количини природног гаса по данима на Улазу/Излазу, изражену у $\text{Sm}^3/\text{дан}$.

12.2.3 Недељна најава по данима за СБТ када је та тачка Улаз, мора бити једнака количини природног гаса коју је Корисник купио у СБТ пре гасног дана и обавестио ОТС у складу са Поглављем 11.

12.2.4 Недељна најава по данима за СБТ када је та тачка Излаз, мора бити једнака количини природног гаса коју је Корисник продао у СБТ пре гасног дана и обавестио ОТС у складу са Поглављем 11.

12.2.5. ОТС неће прихватити Недељну најаву у следећим случајевима:

- ако су најављене дневне количине природног гаса веће од Расположеног капацитета Корисника за одређен Улаз/Излаз;
- ако је у Распореду одржавања планирано да природни гас неће бити преузет у Систем или испоручен из Система одређеног дана за одређен Улаз/Излаз;
- ако сума најављених количина природног гаса на Улазу није једнака суми најављених количина природног гаса на Излазу.

12.3. Дневна најава

12.3.1. Корисник доставља ОТС-у дневну најаву од 8:00 до 10:00 часова дана који претходи гасном дану на који се Најава односи (у даљем тексту: Дневна најава).

12.3.2. Дневна најава мора да садржи:

- податке о Кориснику;
- Улаз/Излаз;
- најављену количину природног гаса на Улазу/Излазу, изражену у $\text{Sm}^3/\text{дан}$;
- максимални часовни проток, изражен у Sm^3/h ;
- гасни дан на који се Најава односи.

12.3.3 Дневна најава за СБТ када је та тачка Улаз, мора бити једнака количини природног гаса коју је Корисник купио у СБТ пре гасног дана и обавестио ОТС у складу са Поглављем 11.

12.3.4 Дневна најава за СБТ када је та тачка Излаз, мора бити једнака количини природног гаса коју је Корисник продао у СБТ пре гасног дана и обавестио ОТС у складу са Поглављем 11.

12.3.5. ОТС неће прихватити Дневну најаву у следећим случајевима:

- ако су најављене дневне количине природног гаса веће од Расположеног капацитета Корисника за одређен Улаз/Излаз;
- ако је у Распореду одржавања планирано да природни гас неће бити преузет у Систем или испоручен из Система одређеног гасног дана за одређен Улаз/Излаз;
- ако је најављени максимални часовни проток изражен у Sm^3/h на Улазу/Излазу износи више од 1/16 дневне количине из Најаве;
- ако сума количина природног гаса из свих најава на Улазима није једнака суми количина природног гаса из свих најава на Излазима за тај гасни дан;
- ако дневне количине природног гаса најављене у СБТ нису једнаке количини из обавештења, у смислу тачке 12.3.3 и тачке 12.3.4.

12.3.6. Уколико ОТС не прихвати најаву, Корисник може да достави нову Дневну најаву.

12.3.7. Ако Корисник није доставио Дневну најаву за гасни дан или је доставио, а она није прихваћена, сматра се да је за Корисника обавезујућа она најава која је била прихваћена за тај гасни дан из Недељне најаве.

12.3.8. Ако Корисник није доставио Дневну најаву, нити је најава за тај гасни дан била прихваћена у Недељној најави или Недељна најава није достављена сматра се да је Дневна најава једнака нули.

12.3.9. Најава која није одбијена до 12:00 часова у дану који претходи гасном дану на који се Најава односи, сматра се прихваћеном.

12.4. Промена најаве

12.4.1. Корисник може да достави ОТС-у нову Најаву са измењеним подацима (у даљем тексту: Промена најаве) до 18:00 часова у гасном дану на који се најава односи.

12.4.2. Корисник може да достави промену количина природног гаса из обавештења о куповини/продаји природним гасом пре гасног дана, из Поглавља 11, најкасније до 16:00 часова у гасном дану на који се обавештење односи.

12.4.3 Промена најава за СБТ мора бити у складу са обавештењем из тачке 12.4.2. и мора бити достављена најкасније два сата након достављања обавештења.

12.4.4. Промена најаве мора да садржи:

- елементе које садржи Најава;
- време почетка Промене најаве;
- Најаву на коју се Промена најаве односи.

12.4.5. ОТС може да не прихвати Промену најаве под истим условима као и Најаву, о чему обавештава Корисника.

12.4.6. Када ОТС не прихвати Промену најаве сматра се да је за Корисника обавезујућа она најава која је последња прихваћена од стране ОТС-а.

12.4.7. Ако ОТС не обавести Корисника о прихватању промењене најаве, Промена најаве се сматра прихваћеном по истеку 2 (два) часа након њеног достављања.

12.4.8. Почетак Промене најаве је време када настаје промена протока природног гаса на одређеном Улазу/Излазу. ОТС је дужан да примени Промену најаве најкасније у првом пуном сату који следи 2 (два) часа након пријема промењене најаве.

12.4.9. ОТС без одлагања обавештава Корисника ако настане потреба за ограничењем прекидног капацитета Корисника. Обавештење ОТС-а о промени најаве обавезујуће је за Корисника.

12.4.10. Корисник је дужан да достави Промену најаве у складу са тим обавештењем. Ако Корисник не достави Промену најаве, сматраће се да је најавио количине из обавештења ОТС-а о промени најаве.

12.4.11. ОТС без одлагања обавештава Корисника о измени Дневне најаве ако настане потреба за ограничењем непрекидног уговореног капацитета Корисника, ако настану сметње или непредвиђени поремећај у раду Система.

12.5. Најава повратног капацитета

12.5.1. Повратни капацитет је капацитет Система супротног смера у односу на физички смер природног гаса. Повратни капацитет је увек прекидни капацитет.

12.5.2. Повратни капацитет може бити реализован на:

- Улазу из другог транспортног система;
- Улазу/Излазу из складишта природног гаса;
- Излазу у други транспортни систем.

Повратни капацитет се реализује уколико споразум о радном режиму са повезаним ОТС-ом или оператором складишта за тај Улаз/Излаз садржи процедуру за утврђивање количина природног гаса за повратни капацитет.

12.5.3. На Улазу где се реализује повратни капацитет, ОТС преузима количину природног гаса која је једнака разлици најављене количине и количине из Најаве за повратни капацитет за тај Улаз.

12.5.4. На Излазу где се реализује повратни капацитет, ОТС испоручује количину природног гаса која је једнака разлици најављене количине и количине из Најаве за повратни капацитет за тај Излаз.

12.5.5. Улаз у Систем је за повратни капацитет излаз из Система.

12.5.6. Корисник повратног капацитета на Улазу најављује количине природног гаса које су излазне количине из Система.

12.5.7. Дневна најав за повратни капацитет на Улазу биће одобрена само ако је мања или једнака количинама природног гаса у физичком смеру из Дневне најаве за тај Улаз за тај дан.

12.5.8. Излаз из Система је за повратни капацитет улаз у Систем.

12.5.9. Корисник повратног капацитета на Излазу најављује количине природног гаса које су улазне количине у Систем.

12.5.10. Дневна најав за повратни капацитет на Излазу биће прихваћена само ако је мања или једнака количинама природног гаса у физичком смеру из Дневне најаве за тај Излаз за тај дан.

12.5.11. Уколико је сума дневних најав повратног капацитета на Улазу у Систем или Излазу из Система свих Корисника већа од количине природног гаса у физичком смеру, Повратни капацитет сваког Корисника се утврђује пропорционално најавама.

ПОГЛАВЉЕ 13. УТВРЂИВАЊЕ И КОРЕКЦИЈА ДНЕВНИХ КОЛИЧИНА ПРИРОДНОГ ГАСА ПО КОРИСНИЦИМА

13.1. Увод

13.1.1. ОТС је дужан да утврди укупне дневне количине природног гаса које су преузете/испоручене на сваком Улазу/Излазу.

13.1.2. За Улаз/Излаз са дневним мерењем ОТС утврђује дневне количине на основу очитаног стања на мерној опреми.

13.1.3. За Улаз/Излаз без дневног мерења ОТС утврђује дневне количине на начин прописан у потпоглављу 13.2.

13.1.4. За Излаз према дистрибутивном систему без мерења, укупне количине и количине по Корисницима се утврђују на основу података достављених од стране оператора дистрибутивног система који је повезан на тај Излаз, а на основу количина природног гаса испоручених на свим местима испоруке са дистрибутивног система.

13.1.5. Дневне количине природног гаса за Излазе из тачке 13.1.4. се утврђују на начин прописан у потпоглављу 13.2.

13.1.6. Након што утврди укупно преузету/испоручену дневну количину на Улазу/Излазу, ОТС утврђује и дневну количину природног гаса за сваког Корисника на сваком Улазу/Излазу применом правила за утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима.

13.2. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса на Улазу/Излазу без дневног мерења

13.2.1. Утврђивање температуре ваздуха

13.2.1.1. За утврђивање дневних количина природног гаса на Улазу/Излазу без дневног мерења користи се обрачунска температура ваздуха.

13.2.1.2. Стварна температура за одређен дан означава стварну просечну дневну температуру ваздуха изражену у °C за Нови Сад. Податке о стварној температури ОТС добија од Републичког хидрометеоролошког завода Србије, води базу података и објављује их сваки дан.

13.2.1.3. Обрачунска температура је једнака стварној температури ако је стварна температура за одређен дан мања од 15 °C. Ако је стварна температура за одређен дан већа или једнака 15 °C, обрачунска температура за потребе утврђивања дневних количина природног гаса на Улазу/Излазу без дневног мерења је 15 °C.

13.2.2. Израчунавање дневне преузете/испоручене количине природног гаса на Улазу/Излазу

13.2.2.1. Просечна дневна количина природног гаса за обрачунски период је количник количине природног гаса у обрачунском периоду и броја дана у обрачунском периоду.

13.2.2.2. Дневна количина природног гаса преузета/испоручена на Улазу/Излазу се утврђује сваки дан за сваки Улаз/Излаз без дневног мерења, на основу просечне дневне количине природног гаса и температуре ваздуха по данима.

13.2.2.3. Ако је просечна дневна количина природног гаса у обрачунском периоду за који се утврђују дневне количине мања од просечне дневне количине у гасном месецу јулу који претходи обрачунском периоду или ако је стварна температура ваздуха за сваки дан обрачунског периода већа или једнака 15 °С, дневне количине природног гаса у обрачунском периоду су једнаке за сваки дан и израчунавају се као количник количина природног гаса у обрачунском периоду и броја дана у обрачунском периоду.

13.2.2.4 За случајеве који нису обухваћени тачком 13.2.2.3. дневне количине природног гаса у обрачунском периоду се израчунавају према формули:

$$ДК_{и} = (УК - БД * КЈ/31) * (15\text{ }^{\circ}\text{C} - ОТ_{и}) / \Sigma (15\text{ }^{\circ}\text{C} - ОТ_{и}) + КЈ/31$$

где су:

$ДК_{и}$ - дневне преузете/испоручене количине на Улазу/Излазу за гасни дан и (у Sm^3);

УК - укупна количина природног гаса преузета/испоручена у обрачунском периоду на Улазу/Излазу без дневног мерења (у Sm^3);

БД - број дана у обрачунском периоду;

КЈ - количина природног гаса преузета/испоручена у последњем гасном месецу јулу који претходи обрачунском периоду на Улазу/Излазу без дневног мерења (у Sm^3);

$ОТ_{и}$ - обрачунска температуре за Дан и (у °С);

$\Sigma (15\text{ }^{\circ}\text{C} - ОТ_{и})$ - збир вредности $[15\text{ }^{\circ}\text{C} - ОТ_{и}]$ за све гасне дане у обрачунском периоду (у °С).

13.3. Израчунавање дневне преузете/испоручене количине природног гаса на Улазу/Излазу где је реализован повратни капацитет

13.3.1. Улазне дневне количине природног гаса на Улазу са повратним капацитетом се утврђују као збир дневне количине природног гаса преузете на том Улазу и најавна количина за повратни капацитет на том Улазу.

13.3.2. Излазне дневне количине природног гаса на Излазу са повратним капацитетом се утврђују као збир дневне количине природног гаса испоручене на том Излазу и најавна количина за повратни капацитет на том Излазу.

13.4. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Улаз/Излаз

13.4.1. Утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Улаз

13.4.1.1. Улазне Корисникове дневне количине природног гаса (у даљем тексту: УКДК) представљају збир свих количина природног гаса које су распоређене на Корисника на одређеном Улазу.

13.4.1.2. За утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Улазе примењују се пропорционални метод, а ако се испуне услови могу се користити и следећи методи:

- балансни метод, ако је утврђен споразумом о радном режиму на Улазу између ОТС-а и оператора повезаног система;

- договорни метод, уколико се сви Корисници који су уговорили годишњи непрекидни капацитет за тај Улаз о томе сагласе.

13.4.1.3. Пропорционалним методом ОТС одређује УКДК за сваког Корисника расподелом укупне дневне преузете количине природног гаса на одређеном Улазу сразмерно најављеним количинама из важећих најав за тај Улаз.

13.4.1.4. Балансним методом ОТС одређује УКДК за сваког Корисника, тако да су количине природног гаса по Корисницима једнаке важећим најавима за тај дан. ОТС преузима разлику између укупно преузетих количина природног гаса у Систем и важећих Најава за тај дан.

13.4.1.5. Договорним методом Корисници, који су уговорили годишњи капацитет, имају право да се за одређени Улаз договоре о начину расподеле укупне дневне преузете количине природног гаса. Уколико се Корисници за одређен Улаз одреде за договорни метод дужни су да о томе склопе међусобни споразум и о томе обавесте ОТС најкасније до 15. јуна за гасну годину која почиње 01. јула и именују овлашћеног представника. Овлашћени представник доставља ОТС-у сваки дан информацију о расподели дневне количине природног гаса за тај Улаз. Уколико овлашћени представник не достави ОТС-у информацију о расподели количина природног гаса за претходни дан, ОТС ће расподелити укупне дневне количине пропорционалним методом.

13.4.1.6. За Улаз за који важи договорни метод, Корисници који су уговорили месечни или дневни капацитет, могу да приступе споразуму и о томе обавесте ОТС. У супротном, ОТС ће сматрати да је расподељена дневна количина природног гаса за тог Корисника једнака прихваћеној најави за тај гасни дан.

13.4.1.7. При расподели дневне количине природног гаса збир количина које је ОТС преузео за сваког Корисника једнак је укупној дневној количини природног гаса преузетој на одређеном Улазу када се дневне количине по Корисницима утврђују пропорционалном или договорном методом;

13.4.1.8. Метод за утврђивање дневних количина природног гаса који је одређен за одређен Улаз важиће за све Кориснике у току целе гасне године.

13.4.1.9. ОТС доставља сваки дан сваком Кориснику извештај о расподели дневне количине природног гаса за одређени Улаз који садржи:

- Улаз;
- гасни дан;
- укупну дневну количину природног гаса преузету у Систем за тај Улаз;
- дневну количину природног гаса за тог Корисника на том Улазу.

13.4.1.10. ОТС израђује следеће извештаје о расподели дневне количине гаса:

- Почетни извештај;
- Кориговани извештај.

13.4.1.11. Оператор повезаног Система на Улазу доставља ОТС-у податак о укупно испорученим количинама природног гаса за претходни гасни дан на одређеном Улазу најкасније 30 минута по истеку гасног дана.

13.4.1.12. За Улаз за који важи договорни метод расподеле дневних количина природног гаса, ОТС доставља овлашћеном представнику податак о укупно

испорученим количинама природног гаса на одређеном Улазу за претходни гасни дан, најкасније 1 час по истеку гасног дана.

13.4.1.13. За Улаз за који важи договорни метод расподеле дневних количина природног гаса овлашћени представник на одређеном Улазу доставља ОТС-у информацију о расподели укупно испоручених количина по Корисницима најкасније 1 час и 30 минута по истеку гасног дана.

13.4.1.14. ОТС ће, на основу достављене информације о расподели укупно испоручених количина природног гаса по Корисницима, сачинити и доставити Корисницима Почетни извештај о расподели укупно преузетих количина природног гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније 2 часа по истеку гасног дана.

13.4.1.15. Укупно преузете количине природног гаса на Улазу по Корисницима из Почетног извештаја (у даљем тексту: УКДК_{поч}) утврђене на основу договорног метода се користе за одређивање Корисникове почетне дневне количине дебаланса (у даљем тексту: ДКД_{поч}).

13.4.1.16. Овлашћени представник може доставити ОТС-у образложени приговор на расподељене количине природног гаса из Почетног извештаја о расподели укупно преузетих количина природног гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније до 16 часова, трећег дана по истеку гасног дана.

13.4.1.17. ОТС ће на основу достављеног образложеног приговора сачинити и доставити Корисницима Кориговани извештај о расподели укупно испоручених количина природног гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније до 16 часова, четвртог дана по истеку гасног дана.

13.4.1.18. Укупно преузете количине природног гаса на Улазу по Корисницима из Коригованог извештаја (у даљем тексту: УКДК_{кор}) утврђене на основу договорног метода користе се за одређивање Корисникове кориговане дневне количине дебаланса.

13.4.1.19. За Улаз за који важи пропорционални или балансни метод расподеле дневних количина природног гаса, ОТС ће сачинити и доставити Корисницима Почетни извештај о расподели укупно преузетих количина природног гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније 2 часа по истеку гасног дана.

13.4.1.20. УКДК_{поч} утврђене на основу пропорционалног или балансног метода користе се за одређивање ДКД_{поч}.

13.4.1.21. Корисник на одређеном Улазу може да достави ОТС-у образложени приговор на расподељене количине природног гаса из Почетног извештаја о расподели укупно преузетих количина природног гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније до 16:00 часова, трећег дана по истеку гасног дана.

13.4.1.22. ОТС ће на основу достављеног образложеног приговора, сачинити и доставити Корисницима Кориговани извештај о расподели укупно испоручених количина гаса по Корисницима на одређеном Улазу, најкасније до 16:00 часова, четвртог дана по истеку гасног дана.

13.4.1.23. УКДК_{кор} утврђене на основу пропорционалног или балансног метода се користе за одређивање Корисникове кориговане дневне количине дебаланса (у даљем тексту: ДКД_{кор}).

13.4.1.24. Уколико ОТС не усвоји образложени приговор Корисника или овлашћеног представника или уколико није било приговора, Почетни извештај сматраће се Коригованим извештајем.

13.4.2. Правило за утврђивање дневне количине природног гаса по Корисницима за Излаз

13.4.2.1. Излазне Корисникове дневне количине природног гаса (у даљем тексту: ИКДК) представљају збир свих количина природног гаса које су распоређене на Корисника на одређеном Излазу.

13.4.2.2. ОТС распоређује укупне дневне количине природног гаса на Излазу по Корисницима, на основу података о испорученим количинама природног гаса које доставља оператор повезаног система.

13.4.2.3. Оператори повезаног система на Излазу су оператор дистрибутивног система природног гаса, оператор повезаног транспортног система, оператор складишта природног гаса.

13.4.2.4. Оператор повезаног система је дужан да достави ОТС-у информацију о расподели количина природног гаса за сваки дан.

13.4.2.5. Уколико оператор повезаног система не достави ОТС-у информацију о расподели количина за сваки дан, ОТС расподељује укупне дневне количине пропорционално важећим најавама за тај дан.

13.4.2.6. ОТС доставља за сваки дан свим Корисницима извештај о расподели дневне количине природног гаса за одређени Излаз који садржи:

- Излаз;
- гасни дан;
- укупну дневну количину природног гаса, испоручену из Система на том Излазу;
- дневну количину природног гаса за тог Корисника, на том Излазу.

13.4.2.7. При расподели дневне количине природног гаса збир количина испоручених сваком Кориснику једнак је укупној дневној количини природног гаса испорученој на одређеном Излазу.

13.4.2.8. ОТС израђује следеће извештаје о расподели дневне количине природног гаса:

- Почетни извештај;
- Кориговани извештај.

13.4.2.9. ОТС доставља оператору повезаног Система податак о укупно испорученим количинама природног гаса за претходни гасни дан на одређеном Излазу најкасније до 12:00 часова текућег гасног дана. За Излаз без дневног мерења ОТС доставља оператору повезаног Система укупно испоручене количине природног гаса за сваки гасни дан претходног месеца најкасније до 12:00 часова другог дана по истеку гасног месеца.

13.4.2.10. Оператор повезаног система доставља ОТС-у информацију о укупно испорученим количинама гаса на одређеном Излазу, расподељеним по Корисницима, за сваки гасни дан најкасније до 16:00 часова трећег дана по истеку гасног месеца.

13.4.2.11. На основу добијених информација, ОТС ће сачинити и доставити Корисницима Почетни извештај расподеле укупно испоручених количина гаса по Корисницима на одређеном Излазу, најкасније до 16:00 часова четвртог дана по истеку гасног месеца.

13.4.2.12. Укупно испоручене количине природног гаса по Корисницима на Излазу из Почетног извештаја (у даљем тексту: ИКДК_{поч}) се користе за одређивање Корисникове почетне дневне количине дебаланса (у даљем тексту: ДКД_{поч}).

13.4.2.13. Корисник на одређеном Излазу може да достави ОТС-у образложени приговор на расподељене количине природног гаса из Почетног извештаја најкасније до 16:00 часова, шестог дана по истеку гасног месеца.

13.4.2.14. На основу достављеног образложеног приговора на Почетни извештај, ОТС ће сачинити и доставити Корисницима Кориговани извештај о расподели укупно испоручених количина гаса по Корисницима на одређеном Излазу, најкасније до 16:00 часова седмог дана по истеку гасног месеца

13.4.2.15. Укупно испоручене количине природног гаса на Излазу по Корисницима из Коригованог извештаја (у даљем тексту: ИКДК_{кор}) се користе за одређивање ДКД_{кор}.

13.4.2.16. Уколико ОТС не усвоји образложени приговор Корисника или није било приговора, Почетни извештај сматраће се Коригованим извештајем.

13.5. Расподела дневних количина природног гаса по Корисницима на Улазу/Излазу где је реализован повратни капацитет

13.5.1. Дневне преузете/испоручене количине природног гаса на Улазу/Излазу где је реализован повратни капацитет, утврђене у складу са потпоглављем 13.3, расподељују се по Корисницима система у складу са потпоглављем 13.4.

13.5.2. На Улазу или Излазу на коме је реализован повратни капацитет, сматраће се да је реализовани повратни капацитет за сваког корисника једнак најављеном повратном капацитету.

13.6. Расподела дневних количина природног гаса на Излазу за крајњег купца на којем има више Корисника

13.6.1. Када на Излазу за крајњег купца има више Корисника, расподељена количина природног гаса за Корисника са Уговором о продаји природног гаса са потпуним снабдевањем утврђује се као разлика између укупно измерене количине природног гаса на том Излазу и количине природног гаса из дневних најави Корисника који немају Уговор о продаји природног гаса са потпуним снабдевањем са крајњим купцем.

13.6.2 За Корисника који са крајњим купцем нема Уговор о продаји природног гаса са потпуним снабдевањем, дневне количине природног гаса једнаке су дневним најавама.

13.7. Корекција дневних количина природног гаса по Корисницима

13.7.1. Дневне количине природног гаса се коригују по Корисницима у случају накнадно установљене неисправности мерне опреме или погрешно извршеног обрачуна количине природног гаса.

13.7.2. Корисник и ОТС имају право да у року од 90 (деведесет) дана коригују раније утврђене количине природног гаса на одређеном Улазу/Излазу за одређен временски период.

13.7.3. Количина природног гаса која је утврђена у складу са потпоглављем 5.7.4. се распоређује по данима у периоду током кога је мерење било неисправно на начин прописан у потпоглављу 13.2.

13.7.4. Дневна количина природног гаса за сваког Корисника за сваки дан се утврђује на начин прописан у потпоглављима 13.4. и 13.6.

13.7.5. ОТС је дужан да сачини и достави извештај за корекцију количина природног гаса свим Корисницима на Улазу/Излазу на којем коригована количина природног гаса.

13.7.6. Извештај за корекцију количина природног гаса садржи:

- Улаз/Излаз на који се односи корекција;
- дан на који се односи корекција;
- дневне количине које се коригују;
- дневне количине које се коригују по Корисницима.

13.7.7. ОТС ће услед промене количине природног гаса испоставити нови обрачун за сваког Корисника:

- испоставити нови обрачун за приступ систему и
- испоставити нови обрачун за дебаланс.

13.7.8. Корекција обрачуна на дистрибутивном систему не проузрокује корекцију дневних количина природног гаса по корисницима на транспортном систему.

13.7.9. Корекција дневних количина на једном Улазу/Излазу не проузрокују промене на другим Улазима/Излазима.

ПОГЛАВЉЕ 14. БАЛАНСИРАЊЕ СИСТЕМА

14.1. Увод

14.1.1. Корисник је дужан да обезбеди да за сваки гасни дан количине природног гаса предате на Улазу буду једнаке количинама природног гаса преузетим на Излазу.

14.1.2. Дебаланс је разлика количине природног гаса преузете на Улазу и количине природног гаса испоручене на Излазу за гасни дан.

14.1.3. Корисник је дужан да преузме финансијску одговорност уколико дође до дебаланса.

14.1.4. ОТС балансира Систем на принципима минималних трошкова, транспарентности и недискриминације и на начин који је ефикасан и не намеће непотребне трошкове Корисницима.

14.1.5. Дебаланс се утврђује на дневном нивоу.

14.1.6. Гас за потребе Система је природни гас који је неопходан за рад Система и обухвата количине природног гаса за погон компресора, предгревање природног гаса на ГМРС и губитке.

14.1.7. Гас за потребе Система обезбеђује ОТС.

14.1.8. Уговорна страна која обезбеђује природни гас за потребе Система, куповину природног гаса за потребе Система по налогу ОТС-а, извршава слањем Најаве за куповину гаса за потребе Система.

14.2. Оперативно балансирање

14.2.1. Оперативно балансирање је скуп активности које ОТС предузима на успостављању физичког уравнотежења Система:

- коришћењем природног гаса из лајнпака као оперативне резерве за погон Система;
- балансним активностима које се реализују куповином, односно продајом природног гаса.

14.2.2. Лајнпак је количина природног гаса унутар Система којом се обезбеђује сигуран рад Система.

14.2.3. Балансне активности ОТС су:

- продаја из Система када ОТС има или очекује да ће имати вишак природног гаса који продаје на основу уговора о купопродаји природног гаса за балансирање;
- куповина за Систем када ОТС има или очекује да ће имати мањак природног гаса који купује на основу уговора о купопродаји природног гаса за балансирање.

14.2.4. Оперативно балансирање се врши када ОТС процени да ће доћи до дебаланса који ће изазвати промену притисака у Систему већу од оперативно прихватљиве границе.

14.2.5. ОТС приликом доношења одлука везаних за предузимање балансних активности, узима у обзир следеће податке:

- сопствену процену преузимања у Систем и испорука из Система као и динамику тих преузимања и испорука у току гасног дана;
- најаве Корисника;
- оперативне информације које су у складу са условима из споразума о радном режиму са операторима повезаних система.

14.3. Реализација баланских активности

14.3.1. ОТС закључује уговор о купопродаји природног гаса за балансирање ради реализације баланских активности потребних током гасне године.

14.3.2. Балансна активност се извршава тако што на основу налога ОТС-а уговорна страна која испоручује/преузима природни гас за балансирање доставља посебну најаву о количинама природног гаса које се испоручују/преузимају за потребе балансирања.

14.3.3. Уговором о купопродаји природног гаса за балансирање се утврђују услови за предузимање баланских активности, максималне дневне количине природног гаса до којих је могуће извршити балансне активности и цена баланских активности.

14.4. Право Корисника на умањење дневне количине дебаланса

14.4.1. Корисникова дневна количина дебаланса може бити:

- позитивна, ако је сума Корисникових Улаза за гасни дан већа од суме Корисникових Излаза за тај гасни дан;
- негативна, ако је сума Корисникових Излаза за гасни дан већа од суме Корисникових Улаза за тај гасни дан.

14.4.2. Корисници чији су дневни дебаланси супротног предзнака имају право да најкасније 10 (десет) дана по завршетку гасног месеца обавесте ОТС о купопродаји природног гаса у гасном дану.

14.4.3. Корисник је дужан да ОТС-у достави обавештење у случају из тачке 14.4.2.

14.4.4. Обавештење Корисника чији је дневни дебаланс позитиван садржи податке о:

- Кориснику који доставља обавештење;
- гасном дану на који се продаја односи;
- количини продатог природног гаса;
- Кориснику који има негативни дебаланс и који је купио природни гас.

14.4.5. Обавештење Корисника чији је дневни дебаланс негативан садржи податке о:

- Кориснику који доставља обавештење;
- гасном дану на који се куповина односи;
- количини купљеног природног гаса;
- Кориснику који има позитивни дебаланс и који је продао природни гас.

14.4.6. ОТС ће, у складу са потпоглављем 14.5. у обрачуну финалних дневних количина дебаланса Корисника извршити умањење дневне количине дебаланса у гасном дану на који се обавештење односи.

ОТС ће умањити дневне количине дебаланса ако су обавештења Корисника поднета благовремено, садрже све прописне податке и уколико је назначена количина природног гаса која је купљена једнака продатој количини. Количина која је предмет купопродаје највише може бити једнака мањем од дебаланса Корисника у трансакцији.

14.5. Израчунавање дневне количине дебаланса

14.5.1. Количине за дневни дебаланс су:

- Почетне дневне количине дебаланса ($ДКД_{\text{поч}}$);
- Кориговане дневне количине дебаланса ($ДКД_{\text{кор}}$);
- Финалне дневне количине дебаланса ($ДКД_{\text{фин}}$).

14.5.2. ОТС обрачунава Кориснику Почетну дневну количину дебаланса одузимањем Корисникових Почетних излаза од Корисникових Почетних улаза, за сваки дан према формули:

$$\begin{aligned} ДКД_{\text{поч}} &= У_{\text{поч}} - И_{\text{поч}} \\ У_{\text{поч}} &= \sum УКДК_{\text{поч}} + \sum П_{\text{ис}} + \sum ТПРГД_{\text{куп}} \\ И_{\text{поч}} &= \sum ИКДК_{\text{поч}} + \sum К_{\text{зс}} + \sum ТПРГД_{\text{про}} \end{aligned}$$

где су:

$У_{\text{поч}}$ - Почетни улази ($у Sm^3$);

$\sum УКДК_{\text{поч}}$ - сума Почетних улазних Корисникових дневних количина природног гаса за гасни дан ($у Sm^3$);

$\sum П_{\text{ис}}$ - сума количина природног гаса које ОТС продаје из Система за потребе покривања дебаланса, за гасни дан, а које Корисник купује на основу Уговора о купопродаји природног гаса за балансирање ($у Sm^3$);

$\sum ТПРГД_{\text{куп}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник купио од других Корисника пре гасног дана за гасни дан ($у Sm^3$);

$И_{\text{поч}}$ - Почетни Излази ($у Sm^3$);

$\sum ИКДК_{\text{поч}}$ - сума Почетних излазних Корисникових дневних количина природног гаса за гасни дан ($у Sm^3$);

$\sum К_{\text{зс}}$ - сума количина природног гаса које ОТС купује за Систем за потребе покривања дебаланса, за гасни дан, а које Корисник продаје на основу уговора о купопродаји природног гаса за балансирање ($у Sm^3$);

$\sum ТПРГД_{\text{про}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник продао другим Корисницима пре гасног дана за гасни дан ($у Sm^3$).

14.5.3. Коригована дневна количина дебаланса је једнака Почетној дневној количини дебаланса уз евентуалну корекцију услед промена Улазних и/или Излазних Корисникових количина природног гаса за тај гасни дан.

14.5.4. ОТС обрачунава Кориснику Кориговану дневну количину дебаланса одузимањем Корисникових Коригованих излаза од Корисникових Коригованих улаза, за сваки гасни дан према формули:

$$\begin{aligned} ДКД_{\text{кор}} &= У_{\text{кор}} - И_{\text{кор}} \\ У_{\text{кор}} &= \sum УКДК_{\text{кор}} + \sum П_{\text{ис}} + \sum ТПРГД_{\text{куп}} \end{aligned}$$

$$I_{\text{кор}} = \sum \text{ИКДК}_{\text{кор}} + \sum K_{\text{зс}} + \sum \text{ТПРГД}_{\text{про}}$$

где су:

$U_{\text{кор}}$ - Кориговани Улази ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ИКДК}_{\text{кор}}$ - сума коригованих Улазних Корисникових дневних количина природног гаса за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum P_{\text{ис}}$ - сума количина природног гаса који ОТС продаје из Система за потребе покривања дебаланса, за гасни дан, а које Корисник купује на основу уговора о купопродаји природног гаса за балансирање ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ТПРГД}_{\text{куп}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник купио од других Корисника пре гасног дана за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$);

$I_{\text{кор}}$ - Кориговани Излази ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ИКДК}_{\text{кор}}$ - сума коригованих Излазних Корисникових дневних количина природног гаса за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum K_{\text{зс}}$ - сума количина природног гаса који ОТС купује за Систем за потребе покривања дебаланса, за гасни дан, а које Корисник продаје на основу уговора о купопродаји природног гаса за балансирање ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ТПРГД}_{\text{про}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник продао другим Корисницима пре гасног дана за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$).

14.5.5. Финална дневна количина дебаланса је једнака коригованој дневној количини дебаланса уз промену услед права Корисника на умањење дневне количине дебаланса.

14.5.6. ОТС ће обрачунати сваком кориснику Финалну дневну количину дебаланса одузимањем Финалних Излаза од његових Финалних Улаза за сваки гасни дан према формули :

$$\begin{aligned} \text{ДКД}_{\text{фин}} &= U_{\text{фин}} - I_{\text{фин}} \\ U_{\text{фин}} &= U_{\text{кор}} + \sum \text{ТПОГД}_{\text{куп}} \\ I_{\text{фин}} &= I_{\text{кор}} + \sum \text{ТПОГД}_{\text{про}} \end{aligned}$$

где су:

$U_{\text{фин}}$ - Финални Улази ($y \text{ Sm}^3$);

$U_{\text{кор}}$ - Кориговани Улази ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ТПОГД}_{\text{куп}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник купио од других Корисника после гасног дана за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$);

$I_{\text{фин}}$ - Финални Излази ($y \text{ Sm}^3$);

$I_{\text{кор}}$ - Кориговани Излази ($y \text{ Sm}^3$);

$\sum \text{ТПОГД}_{\text{про}}$ - сума количина природног гаса које је Корисник продао другим Корисницима после гасног дана за гасни дан ($y \text{ Sm}^3$).

14.5.7. ОТС ће обавестити Корисника о његовој дневној количини дебаланса за сваки гасни дан на следећи начин:

- за Почетне дневне количине дебаланса најкасније до 16:00 часова 5. дана по завршетку гасног месеца;

- за Кориговане дневне количине дебаланса најкасније до 16:00 часова 8. дана по завршетку гасног месеца;

- за Финалне дневне количине дебаланса најкасније до 16:00 часова 12. дана по завршетку гасног месеца.

14.6. Нивои дебаланса

14.6.1. Постоје три нивоа дебаланса.

14.6.2. Граница првог нивоа дебаланса за Корисника за сваки гасни дан је збир толеранције дебаланса на Улазу и Излазу.

14.6.3. Толеранција дебаланса на Улазу за Корисника је производ Финалних дневних количина природног гаса на Улазу и коефицијента 0,002 (0,2%).

14.6.4. Толеранција дебаланса на Излазу за Корисника је производ:

- финалних дневних количина природног гаса на Излазу и коефицијента 0,04 (4%) у летњим месецима;
- финалних дневних количина природног гаса на Излазу и коефицијента 0,02 (2%) у зимским месецима.

Летњи месеци обухватају период од априла до септембра, а зимски месеци обухватају период од октобра до марта.

14.6.5. Количине дебаланса првог нивоа су део Финалних дневних количина дебаланса Корисника које су мање или једнаке од границе дебаланса првог нивоа за тог Корисника за тај гасни дан.

14.6.6. Граница другог нивоа дебаланса за Корисника за сваки дан је производ суме Финалних дневних количина природног гаса на Улазу и коефицијента 0,1 (10%).

14.6.7. Количине дебаланса другог нивоа су део Финалних дневних количина дебаланса Корисника које се рачунају као:

- разлика између Финалних дневних количина дебаланса Корисника и количина дебаланса првог нивоа, ако је дебаланс Корисника мањи или једнак граници другог нивоа дебаланса;
- разлика између границе другог нивоа дебаланса за тај дан и границе првог нивоа дебаланса, ако је дебаланс Корисника већи од границе другог нивоа дебаланса.

14.6.8. Количине дебаланса трећег нивоа Корисника се рачунају као разлика између Финалних дневних количина дебаланса Корисника и границе другог нивоа дебаланса.

14.7. Цене природног гаса за балансирање

14.7.1. Неутрална цена природног гаса за балансирање за гасни месец М се утврђује као остварена просечна пондерисана набавна цена залиха природног гаса за балансирање последњег дана у гасном месецу М-2. Неутрална цена природног гаса за балансирање исказује се у динарима/Sm³ заокружено на два децимална места.

14.7.2. ОТС доставља Агенцији елементе за обрачун и неутралну цену природног гаса за балансирање најкасније 5 (пет) радних дана пре објављивања.

14.7.3. У зависности од нивоа дебаланса постоје различите цене природног гаса за потребе балансирања система (у даљем тексту: цене природног гаса за дебаланс):

- цена природног гаса за дебаланс првог нивоа;

- цена природног гаса за дебаланс другог нивоа за Корисника коме је месечни дебаланс мањи од 10% количина природног гаса на Излазу;
- цена природног гаса за дебаланс трећег нивоа за Корисника коме је месечни дебаланс мањи од 10% количина природног гаса на Излазу;
- цена природног гаса за дебаланс другог нивоа, за Корисника коме је месечни дебаланс већи или једнак од 10% количина природног гаса на Излазу;
- цена природног гаса за дебаланс трећег нивоа за Корисника коме је месечни дебаланс већи или једнак 10% количина природног гаса на Излазу.

14.7.4. Цена природног гаса за дебаланс првог нивоа је неутрална цена гаса и примењује се на количине дебаланса првог нивоа.

14.7.5. Цена природног гаса за дебаланс другог нивоа се примењује на количине дебаланса другог нивоа и за Корисника коме је сума Финалних дневних количина дебаланса за гасни месец мања од 10% суме месечних количина природног гаса на Излазима се обрачунава на следећи начин:

- када су Финалне дневне количине дебаланса позитивне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 0.95 у летњим месецима и 0.90 у зимским месецима;
- када су Финалне дневне количине дебаланса негативне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 1.05 у летњим месецима и 1.10 у зимским месецима.

14.7.6. Цена природног гаса за дебаланс трећег нивоа се примењује на количине дебаланса трећег нивоа и за Корисника коме је сума Финалних дневних количина дебаланса за гасни месец мања од 10% суме месечних количина природног гаса на Излазима се обрачунава на следећи начин:

- када су Финалне дневне количине дебаланса позитивне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 0.80 у летњим месецима и 0.70 у зимским месецима;
- када су Финалне дневне количине дебаланса негативне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 1.20 у летњим месецима и 1.30 у зимским месецима.

14.7.7. За Корисника коме је сума Финалних дневних количина дебаланса за гасни месец већа или једнака од 10% суме испоручених количина природног гаса на Излазима, цене природног гаса за дебаланс другог и трећег нивоа се обрачунавају на следећи начин:

За дебаланс другог нивоа:

- када су Финалне дневне количине дебаланса позитивне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 0.80 у летњим месецима и 0.70 у зимским месецима;
- када су Финалне дневне количине дебаланса негативне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 1.20 у летњим месецима и 1.30 у зимским месецима.

За дебаланс трећег нивоа:

- када су Финалне дневне количине дебаланса позитивне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 0.70 у летњим месецима и 0.50 у зимским месецима;

- када су Финалне дневне количине дебаланса негативне, као производ неутралне цене природног гаса и коефицијента 1.30 у летњим месецима и 1.50 у зимским месецима.

14.7.8. Када Корисник има негативну Финалну дневну количину дебаланса, ОТС обрачунава износ који је Корисник дужан ОТС-у за тај гасни дан за количине дебаланса по цени утврђеној у потпоглављу 14.7.

14.7.9. Када Корисник има позитивну Финалну дневну количину дебаланса ОТС обрачунава износ који је дужан Кориснику за тај дан за количине дебаланса по цени утврђеној у у потпоглављу 14.7.

14.7.10. ОТС ће обрачун за дневни дебаланс за сваког Корисника за сваки гасни дан обрачунати у складу са формулом:

$$\text{ОДДК} = (\text{КДПН} * \text{ЦДПН}) + (\text{КДДН} * \text{ЦДДН}) + (\text{КДТН} * \text{ЦДТН})$$

где су:

ОДДК - обрачун дневног дебаланса Корисника за дан Д (у динарима);

КДПН - Корисникова количина дебаланса првог нивоа за дан Д (у Sm^3);

ЦДПН - цена дебаланса првог нивоа за дан Д (у динарима/ Sm^3);

КДДН - Корисникова Количина дебаланса другог нивоа за дан Д (у Sm^3);

ЦДДН одговарајућа цена дебаланса другог нивоа за дан Д (у динарима/ Sm^3);

КДТН - Корисникова количина дебаланса трећег нивоа за дан Д (у Sm^3);

ЦДТН - одговарајућа цена дебаланса трећег нивоа за дан Д (у динарима/ Sm^3).

14.7.11. ОТС врши месечни обрачун накнаде за дебаланс који је једнак суми дневних дебаланса у том периоду посебно приказујући количине и цене природног гаса за дебаланс по данима.

14.7.12. ОТС води евиденцију прихода и расхода у вези са предузетим баланским активностима.

ПОГЛАВЉЕ 15. НАЧИН ОБРАЧУНА И ПЛАЋАЊЕ

15.1. Увод

15.1.1. Обрачун и плаћање по основу услуге транспорта се врши између ОТС-а и Корисника.

15.1.2. ОТС врши обрачун једанпут месечно за:

- приступ систему на основу методологије којом се одређује цена приступа систему за транспорт природног гаса;
- дневне количине дебаланса на основу Поглавља 14;
- неодговарајући квалитет природног гаса на Улазу на основу потпоглавља 7.1.

15.1.3. ОТС израђује обавештење које садржи извештаје на дневном нивоу за капацитет, енергент, прекорачење капацитета, дневне количине дебаланса, неодговарајући квалитет природног гаса на Улазу/Излазу и обуставу непрекидног капацитета. ОТС доставља Кориснику обавештење уз рачун.

15.1.4. На основу Уговора, ОТС издаје рачун Кориснику за:

- приступ систему;
- дневне количине дебаланса, када су негативне;
- неодговарајући квалитет природног гаса на Улазу.

Рачун се издаје најкасније 13 (тринаестог) дана у месецу за услугу транспорта извршену у претходном гасном месецу.

15.1.5. Корисник може да уложи приговор на испостављени рачун и обавештење у року од 3 (три) дана од дана пријема рачуна, а ОТС ће одговорити на приговор у року од 3 (три) дана од датума пријема приговора.

15.1.6. Корисник на основу обавештења ОТС-а издаје рачун ОТС-у за:

- дневне количине дебаланса, када су позитивне;
- неодговарајући квалитет природног гаса на Излазу;

Рачун се издаје најкасније 5 (пет) дана од датума пријема обавештења.

15.1.7. ОТС може да уложи приговор на испостављени рачун у року од 3 (три) дана од дана пријема рачуна, а Корисник ће одговорити на приговор у року од 3 (три) дана од датума пријема приговора.

15.1.8. За годишње непрекидне/прекидне капацитете и месечне непрекидне/прекидне капацитете, Корисник своје обавезе према ОТС може да измири авансним уплатама или плаћањем рачуна уз обезбеђење одговарајућег средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта. За дневне капацитете Корисник своје обавезе према ОТС измирује авансним уплатама.

15.1.9. Рок за плаћање рачуна из тачака 15.1.4 и 15.1.6. је 8 (осам) дана од дана издавања рачуна.

15.1.10. Уколико Корисник не плати рачун у року, ОТС ће Кориснику за сваки дан кашњења обрачунати законску затезну камату.

15.1.11. Уколико Корисник годишњег непрекидног/прекидног капацитета и месечног непрекидног/прекидног капацитета не плати рачун у року, ОТС доставља опомену да ће у случају неплаћања рачуна у додатном року од 5 (пет) дана, износ неплаћеног рачуна, наплатити активирањем средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта.

15.1.12. Уколико ОТС не плати рачун у року, Корисник ће ОТС за сваки дан кашњења обрачунати законску затезну камату.

15.2. Авансно плаћање

15.2.1. ОТС испоставља Кориснику први предрачун по Уговору за годишњи непрекидни капацитет 1. априла пре почетка гасне године, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 15. априла пре почетка гасне године. ОТС испоставља Кориснику сваки следећи предрачун по Уговору за годишњи непрекидни капацитет 15 (петнаест) радних дана пре почетка гасног месеца, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 12 (дванаест) радних дана пре почетка гасног месеца.

15.2.2. ОТС испоставља Кориснику први предрачун по Уговору за годишњи прекидни капацитет 10. јуна пре почетка гасне године, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 15. јуна пре почетка гасне године. ОТС испоставља Кориснику сваки следећи предрачун по Уговору за годишњи прекидни капацитет 15 (петнаест) радних дана пре почетка гасног месеца, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 12 (дванаест) радних дана пре почетка гасног месеца.

15.2.3. ОТС испоставља Кориснику предрачун по Уговору за месечни непрекидни капацитет 15 (петнаест) радних дана пре почетка гасног месеца, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 10 (десет) радних дана пре почетка гасног месеца.

15.2.4. ОТС испоставља Кориснику предрачун по Уговору за месечни прекидни капацитет 6 (шест) радних дана пре почетка гасног месеца, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније 4 (четири) радна дана пре почетка гасног месеца.

15.2.5. ОТС испоставља Кориснику предрачун по Уговору за дневни непрекидни капацитет до 12:00 часова, 2 (два) радна дана пре почетка гасног дана, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније до 16 (шеснаест) часова, 2 (два) радна дана пре почетка гасног дана.

15.2.6. ОТС испоставља Кориснику предрачун по Уговору за дневни прекидни капацитет до 13:00 часова, 1 (један) дан пре почетка гасног дана, а Корисник је дужан да предрачун плати најкасније до 15 (петнаест) часова, 1 (један) дан пре почетка гасног дана.

15.2.7. Износ аванса се обрачунава према формулама:

- по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет:

$$IA_r = 1,5 * K_{год} * НЦГ$$

где су:

IA_r - износ аванса по Уговору за годишњи капацитет (у динарима);

$K_{год}$ - сума свих уговорених годишњих капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/ Sm^3).

Максимални износ банкарске гаранције за услугу транспорта по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет је 8 милиона EUR у динарској противредности по средњем курсу Народне банке Србије.

- по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет:

$$IA_m = 0,75 * K_{мес} * НЦГ$$

где су:

IA_m - износ аванса по Уговору за месечни капацитет (у динарима);

$K_{мес}$ - сума свих уговорених месечних капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима / Sm^3).

- по Уговору за дневни непрекидни/прекидни капацитет:

$$IA_d = 0,45 * K_{дан} * НЦГ$$

где су:

IA_d - износ аванса по Уговору за дневни капацитет (у динарима);

$K_{дан}$ - сума свих уговорених дневних капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/ Sm^3).

15.2.8. Износи прва два предрачуна по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет су исти и израчунавају се у складу са формулом из тачке 15.2.7. За наредне гасне месеце, уколико је износ укупно уплаћених аванса већи од износа испостављених рачуна за насталу разлику Кориснику ће се умањити предрачун за наредни гасни месец. Корисник је ослобођен уплате аванса за наредни гасни месец ако је наведена разлика већа од износа утврђеног у тачки 15.2.7. Уколико је неискоришћени аванс већи од предрачуна за наредни месец, ОТС ће вратити Кориснику преостали део аванса у року од 5 (пет) дана од дана за испостављање предрачуна. ОТС ће вратити Кориснику неискоришћени аванс у року од 20 (двадесет) дана по завршетку гасне године.

15.2.9. Уколико је износ аванса по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет већи од износа рачуна, ОТС ће вратити Кориснику неискоришћени аванс у року од 20 (двадесет) дана по завршетку гасног месеца.

15.2.10. Уколико је износ укупних аванса по Уговорима за дневне непрекидне/прекидне капацитете већи од износа рачуна у месецу у коме су капацитети уговорени, ОТС ће вратити Кориснику неискоришћени аванс у року од 20 (двадесет) дана по завршетку гасног месеца у коме су капацитети уговорени.

15.2.11. ОТС не обрачунава и не плаћа камату на износ уплаћеног аванса.

15.2.12. ОТС се обавезује да ће Кориснику доставити банкарску гаранцију за повраћај авансног плаћања издату од банке која има дозволу за рад издату од стране Народне банке Србије којом гарантује да ће неискоришћени аванс вратити. ОТС се обавезује да банкарску гаранцију достави Кориснику најкасније 20 (двадесет) дана по уплати аванса, у вредности уплаћеног аванса.

Банкарска гаранција треба да буде неопозива, допуњива, безусловна и платива на први позив са роком важности од 20 (двадесет) дана након истека рока за повраћај неискоришћеног аванса утврђеног у тачки 15.2.8., 15.2.9. и 15.2.10.

15.3. Средства обезбеђења

ОТС овим Правилима утврђује следећа средства обезбеђења за озбиљност понуде и за плаћање услуге транспорта:

- банкарска гаранција или;
- наменски депозит.

15.3.1. Банкарска гаранција

15.3.1.1. Регистровани субјекат/Корисник је дужан да достави ОТС-у банкарску гаранцију издату од банке која има дозволу за рад издату од стране Народне банке Србије:

- Банкарску гаранцију за озбиљност понуде којом се гарантује озбиљност учешћа Регистрованог субјекта у расподели капацитета у складу са подпоглављем 9.6. Банкарска гаранција за озбиљност понуде се издаје у вредности 3.000 Sm^3 израчунатој по неутралној цени природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9, са роком важности 10 (десет) дана након истека рока за достављање средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта или уплате аванса за услугу транспорта;
- Банкарску гаранцију за услугу транспорта којом се гарантује плаћање услуге транспорта у складу са потпоглављима 15.1.

Банкарска гаранција за услугу транспорта се издаје у вредности која се обрачунава према формулама:

- по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет:

$$\text{ИБА}_r = 1,5 * K_{\text{год}} * \text{НЦГ}$$

где су:

ИБГ_r - износ банкарске гаранције по Уговору за годишњи капацитет (у динарима);

$K_{\text{год}}$ - сума свих уговорених годишњих капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/ Sm^3).

Максимални износ банкарске гаранције за услугу транспорта по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет је 8 милиона EUR у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије.

- по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет:

$$\text{ИБГ}_m = 0,75 * K_{\text{мес}} * \text{НЦГ}$$

ИБГ_m - износ банкарске гаранције по Уговору за месечни капацитет (у динарима);

$K_{\text{мес}}$ - сума свих уговорених месечних капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/ Sm^3).

15.3.1.2. Банкарска гаранција за услугу транспорта по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет треба да буде неопозива, допуњива, безусловна и платива на први позив са роком важности од 60 (шездесет) дана по завршетку гасне године у којој је Корисник уговорио капацитет.

15.3.1.3. Банкарска гаранција за услугу транспорта по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет треба да буде неопозива, безусловна и платива на први позив са роком важности од 60 (шездесет) дана по завршетку гасног месеца у ком је Корисник уговорио капацитет.

15.3.1.4. ОТС ће на захтев Корисника вратити Кориснику банкарску гаранцију у року од 5 радних дана од дана подношења захтева под условом да је измирио све своје обавезе по Уговору за који је гаранција издата.

15.3.2. Наменски депозит

15.3.2.1. Регистровани субјекат/Корисник је дужан да депонује средства на посебном рачуну код банке која има дозволу за рад издату од стране Народне банке Србије, по основу:

- наменског депозита за озбиљност понуде којим се гарантује озбиљност учешћа Регистрованог субјекта/Корисника у расподели капацитета у складу са потпоглављем 9.6. Наменски депозит за озбиљност понуде се полаже у вредности 3.000 Sm^3 израчунатој по неутралној цени природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9, за период 10 (десет) дана након истека рока за достављање средства обезбеђења плаћања за услугу транспорта или уплате аванса за услугу транспорта;

- наменског депозита за услугу транспорта којим се гарантује плаћање услуге транспорта у складу са потпоглављима 15.1. и 15.3.

Наменски депозит за услугу транспорта полаже се у вредности која се обрачунава према формулама:

- по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет:

$$\text{ИД}_Г = 1.5 * K_{\text{год}} * \text{НЦГ}$$

$\text{ИД}_Г$ - износ наменског депозита по Уговору за годишњи капацитет (у динарима);

$K_{\text{год}}$ - сума свих уговорених годишњих капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/ Sm^3).

Максимални износ наменског депозита за годишњи непрекидни/прекидни капацитет је 8 милиона EUR у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије

- по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет:

$$\text{ИД}_М = 0,75 * K_{\text{мес}} * \text{НЦГ}$$

$\text{ИД}_М$ - износ наменског депозита по Уговору за месечни капацитет (у динарима);

$K_{\text{мес}}$ - сума свих уговорених месечних капацитета на Улазу и Излазу (дневна количина природног гаса у Sm^3);

НЦГ - неутрална цена природног гаса на дан објављивања позива за уговарање капацитета из Поглавља 9 (у динарима/Sm³).

15.3.2.2. Средства наменског депозита за услугу транспорта по Уговору за годишњи непрекидни/прекидни капацитет полажу се за период 60 (шездесет) дана по завршетку гасне године у којој је Корисник уговорио капацитет.

15.3.2.3. Средства наменског депозита за услугу транспорта по Уговору за месечни непрекидни/прекидни капацитет полажу се за период 60 (шездесет) дана по завршетку гасног месеца у ком је Корисник уговорио капацитет.

15.3.2.4. ОТС ће на захтев Корисника ослободити Корисника обавезе држања наменског депозита за услугу транспорта у року од 5 (пет) радних дана од дана подношења захтева под условом да је измирио све своје обавезе по уговору за који је наменски депозит положен.

15.3.2.5. Корисник, ОТС и банка закључују уговор којим ће се уредити начин полагања депозита и наплата потраживања ОТС-а по основу доспелих обавеза, по Уговору.

ПОГЛАВЉЕ 16: ПРАВИЛА ТРАНСПАРЕНТНОСТИ

16.1. ОТС објављује на својој интернет страници текст Правила, обрасце чија је садржина прописана Правилима, као и друге податке од значаја за недискриминаторан приступ Систему.

16.2. ОТС објављује на својој интернет страници шему Система са ознакама Улаза и Излаза, као и друге податке утврђене овим поглављем Правила.

16.3. ОТС на интернет страници објављује нумеричке податке о појединачним капацитетима на сваком Улазу и Излазу који се односе на:

- технички непрекидни капацитет у гасној години Г+1, Г+2 и Г+3;
- укупно уговорени непрекидни капацитет у гасној години Г+1 уз посебно исказивање дела капацитета који је уговорен као прекидни капацитет;
- укупно уговорени непрекидни и прекидни капацитет у гасној години Г+2 и Г+3;
- расположиви непрекидни капацитет за гасну годину Г+1, Г+2 и Г+3;
- расположиви непрекидни и прекидни капацитет за наредни гасни месец и гасни дан;
- расположиви прекидни капацитет за гасну годину Г+1, Г+2 и Г+3.

16.4. ОТС објављује нумеричке податке о расположивим и уговореним капацитетима.

16.5. ОТС на месечном нивоу континуирано објављује историјски максималне и минималне вредности искоришћености капацитета на свим Улазима/Излазима за протекле 3 (три) гасне године.

16.6. ОТС објављује податке о квалитету природног гаса и притиску на свим Улазима/Излазима.

16.7. ОТС обезбеђује на својој интернет страници калкулатор који омогућава израчунавање цене услуге транспорта.

16.8. ОТС пре почетка сваког гасног месеца објављује неутралну цену природног гаса и цене природног гаса за дебаланс првог, другог и трећег нивоа за наредни гасни месец.

ПОГЛАВЉЕ 17: ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИЈА

17.1. Комуникација између ОТС-а и Корисника/Регистрованог субјекта се остварује путем оперативне платформе.

17.2. Оперативну платформу чине компјутерски систем, софтвер и комуникациони прикључци којима управља ОТС.

17.3. ОТС преко оперативне платформе обезбеђује електронску комуникацију ОТС-а са Корисницима/Регистрованим субјектима, електронску обраду размењених података и њихово складиштење, сагласно прописима који уређују електронску трговину.

17.4. Упутство за коришћење оперативне платформе објављује ОТС на својој интернет страници.

17.5. Размена података електронским путем између Корисника/Регистрованих субјекта и ОТС-а врши се преко оперативне платформе.

17.6. Запримљени електронски поднесци и саопштења Корисника/Регистрованих субјекта као и електронски отправци ОТС-а који се отправљају и зазимају са оперативне платформе сматрају се доказом остварене комуникације између ОТС-а и Корисника/Регистрованог субјекта.

17.7. Тренутак потврде пријема електронске поруке која садржи понуду, прихват понуде за закључење Уговора и друге изјаве воље одређује се сагласно закону који уређује електронску трговину.

17.8. ОТС обезбеђује Корисницима/Регистрованим субјектима потребна упутства и подршку за коришћење оперативне платформе.

17.9. Корисник/Регистровани субјект је дужан да о сопственом трошку обезбеди опрему и телекомуникациона средства неопходна за коришћење оперативне платформе. Корисник/Регистровани субјект одговора за штету насталу за случај неовлашћеног приступа и коришћења опреме.

17.10. Корисник/Регистровани субјект може одредити једно и више овлашћених лица за коришћење оперативне платформе.

17.11. У случају непредвиђених околности (проблема у раду оперативне платформе или телекомуникационих средстава) комуникација између ОТС-а и Корисника/Регистрованог субјекта обавиће се на други начин путем е-mail-а, факса или телефона, о чему ће ОТС претходно обавестити Корисника/Регистрованог субјекта.

17.12. За случај измена режима услуга које се пружају преко оперативне платформе ОТС ће о томе обавести Корисника/Регистрованог субјекта најмање 14 (четрнаест) дана пре ступања на снагу измене.

ПОГЛАВЉЕ 18: УПРАВЉАЊЕ У УСЛОВИМА ПОРЕМЕЋАЈА

18.1. Увод

18.1.1. Постоје две врсте поремећаја:

- поремећај у раду Система;
- поремећај на тржишту.

18.1.2. Поремећај у раду Система је краткотрајни поремећај услед хаварија и других непредвиђених ситуација због којих је угрожена сигурност рада Система, као и због непредвиђених и неопходних радова на одржавању гасоводних објеката или неопходних радова на проширењу Система.

18.1.3. Поремећај на тржишту је поремећај када је угрожена сигурност снабдевања крајњих купаца или рада Система због недовољне понуде на тржишту природног гаса или наступања других ванредних околности.

18.2. Поремећај у раду Система

18.2.1. За случај настанка краткотрајних поремећаја у раду Система ОТС предузима следеће:

- преусмерава транспорт природног гаса на гасоводе који нису захваћени поремећајем са циљем обезбеђивања снабдевања крајњих купаца;
- максимално користи природни гас из лајнпака;
- захтева од крајњих купаца, који имају могућност да замене природни гас другим енергентом;
- спроводи мере које је ОТС утврдио у плану ограничења испоруке природног гаса, ако све претходно наведене мере није могуће реализовати или ако и поред њиховог предузимања испоруку није могуће обезбедити због насталог поремећаја.

18.2.2. ОТС ће без одлагања обавестити Корисника о разлозима и трајању ограничења и прекида испоруке природног гаса.

18.2.3. Изузетно, ОТС може без претходног обавештења ограничити или прекинути испоруку природног гаса у случају дејства више силе, хаварије и у другим непредвиђеним случајевима, о чему је дужан да у најкраћем року обавести Корисника.

18.2.4. ОТС води евиденцију о свим ограничењима и прекидима у испоруци природног гаса насталих услед поремећаја у раду Система и њиховом временском трајању.

18.2.5. Уколико прекид испоруке природног гаса настао услед поремећаја траје дуже од 2 часа, ОТС ће обавестити министарство надлежно за послове енергетике, о предузетим мерама, броју крајњих купаца којима је прекинута испорука природног гаса и дужини прекида испоруке, најкасније 72 часа након почетка поремећаја.

18.2.6. ОТС ће, у укупан број дана планиран за редовно одржавање и проширење Система, урачунати трајање свих прекида и ограничења у испоруци природног гаса који су настали услед поремећаја у раду Система укључујући и непредвиђене радове на одржавању гасоводних објеката.

18.3. Поремећај на тржишту

18.3.1. У случају када је угрожена сигурност снабдевања крајњих купаца као и за случај опште несташице природног гаса и других ванредних околности које због недовољне понуде на тржишту природног гаса узрокују пад притиска у Систему и угрожавају рад Система, ОТС предузима мере утврђене планом ограничења потрошње природног гаса, сагласно редоследу ограничења испоруке.

18.3.2. ОТС, на основу плана ограничења потрошње природног гаса, спроводи мере ограничења испоруке природног гаса у случају опште несташице природног гаса, након што Влада Републике Србије донесе одлуку о примени ових мера.

18.3.3. Ако Корисник одбије да спроведе план ограничења испоруке природног гаса, ОТС ће Кориснику ограничити или прекинути испоруку природног гаса.

18.3.4. ОТС благовремено обавештава Кориснике и надлежне органе о планираним и очекиваним сметњама и прекидима у испоруци природног гаса, осим у случају када је неопходно одмах предузети мере у циљу безбедног и несметаног функционисања дела или целог Система.

ПОГЛАВЉЕ 19: ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

19.1. Овлашћени представник

19.1.1. Сваки Корисник је дужан да именује овлашћеног представника за потребе обавештавања или преписке у сврху извршавања и спровођења Правила и да о овлашћеном представнику писмено обавести ОТС-а.

19.1.2. Акт о именовану овлашћеног представника треба да садржи:

- име и презиме овлашћеног представника;
- врсту обавештења или преписке за које је овлашћен;
- датум од којег именоване ступа на снагу;
- адресу овлашћеног представника за пријем поште;
- број телефона;
- број мобилног;
- број телефакса;
- адресу електронске поште (е-маил).

19.1.3. Уколико Корисник именује другог овлашћеног представника или промени врсту обавештења или преписке за коју је овлашћени представник именован, ново именоване односно промена овлашћења ступа на снагу најраније 5 (пет) радних дана након таквог обавештења ОТС-а од стране Корисника.

19.1.4. Уколико се промене други подаци садржани у овлашћењу, Корисник је дужан да о њиховој промени без одлагања обавести ОТС-а.

19.1.5. Корисник је одговоран за поступке свог овлашћеног представника.

19.2. Обавештавање и преписка

19.2.1. Предаја поднесака и достављање писмена врши се, по правилу, непосредном предајом путем достављача, преко поште или телефаксом.

19.2.2. Поднесци и писмена које ОТС одреди у упутству о коришћењу оперативне платформе предају се и достављају у електронској форми преко оперативне платформе ОТС-а. На предају и пријем поднесака преко оперативне платформе ОТС-а у електронској форми сачињеној за аутоматску обраду података примењују се одредбе закона којим се уређује електронска трговина.

19.2.3. Достављање одлуке ОТС-а донете у поступку решавања о захтеву за прикључење и приступ Систему врши се у складу са законом који уређује општи управни поступак.

19.2.4. Предаја и достављање писмена врши се радним даном.

19.2.5. Предаја и достављање преко оперативне платформе сматра се извршеним када пошиљалац прими потврду пријема од примаоца.

Предаја и достављање писмена непосредно преко достављача, путем поште или телефаксом сматра се извршеним:

- уколико се достављање врши преко достављача - даном уручења писмена ОТС-у или Кориснику (у даљем тексту: примаоцу), односно његовом

запосленом; лице коме је писмено уручено дужно је да на копији примљеног писмена стави датум пријема, потпис и печата и да га врати достављачу;

- уколико се достављање врши преко поште - даном уручења препоручене пошिल्ке примаоцу;

-уколико се достављање врши телефаксом - када пошиљалац прими потврду да је акт послат.

19.2.6. Коришћење електронске поште у сврху обавештења и слања других порука и података дозвољено је уз претходни пристанак стране коме је таква врста поруке намењена.

19.2.7. Ако ОТС или Корисник промене седиште, број телефона, број телефакса или адресу електронске поште, дужни су да о томе у року од 3 (три) радна дана обавесте другу страну.

19.3. Поверљивост података

19.3.1. ОТС са једне и енергетски субјект, произвођач природног гаса или крајњи купац са друге стране обезбеђују тајност комерцијалних, пословних и техничких података које су обе стране достављале у току извршавања обавеза из закона, других прописа, Правила, укључујући и податке из Уговора, као и друге податке који су му доступни.

19.3.2. Поверљивим комерцијалним, пословним и техничким податаком сматрају се подаци и информације које су:

- законом, другим прописом или службеним актом заснованим на закону одређени као пословни, односно комерцијално поверљив податак;

- подаци у предмету у којем се решава о захтевима за приступ систему, односно жалби на одлуку ОТС донету у овом предмету, под условима утврђеним законом којим се уређује општи управни поступак;

- подаци и цели документи које енергетски субјекти, произвођач природног гаса или крајњи купац у извршавању обавеза из закона, прописа и Правила посебно означили као поверљив податак стављањем ознаке поверљивости.

19.3.3. Сумарни подаци за Улаз/Излаз, не сматрају се поверљивим, као ни основне информације о раду Система, укључујући информације о поремећајима и другим ванредним околностима и подаци о оптерећењу Система које ОТС објављује у форми која не нарушава поверљивост информација Корисника.

19.3.4. ОТС или Корисник може открити поверљиви податак само уз претходну писмену сагласност друге стране. Писмена сагласност одређује за коју се сврху информације или подаци могу објавити.

19.3.5. Корисник може открити поверљиви податак и без претходне сагласности ОТС, само у мери која је разумно неопходна ради закључења и спровођења уговора о снабдевању крајњих купаца.

19.3.6. Не сматра се повредном тајности података уколико страна открије поверљиви податак на основу захтева суда или другог државног органа, Агенције, као и кредитне или друге финансијске организације у циљу прибављања средства обезбеђења у складу са Правилима.

19.3.7. Корисник и ОТС су дужни да у периоду од 3 (три) године од престанка важења Уговора, чувају тајност поверљивих података.

19.3.8. У циљу обезбеђивања техничких предуслова за извршење обавеза из Уговора, ОТС има право да податке Корисника који се сматрају поверљивим пословним подацима размењује са операторима повезаних система сагласно Правилима и закљученим уговорима о радном режиму између ОТС и оператора повезаног система.

19.4. Виша сила

19.4.1. Уговорне стране се ослобађају од одговорности за потпуно или делимично неизвршење обавеза из Уговора, уколико је то последица неочекиваних, непредвиђених и неизбежних догађаја који су настали након ступања Уговора на снагу, и уговорна страна их није проузроковала нити је могла да их спречи (случај више силе).

19.4.2. Случајем више силе сматрају се следећи догађаји: природне катастрофе, пожари, озбиљна оштећења транспортног система, рат, грађански рат, међународне санкције, акт државног органа као и друге околности који одлажу или спречавају извршавање Уговора.

19.4.3. Уколико су околности више силе непосредно утицале на извршење обавеза из Уговора, рок за извршење обавеза се продужава за период деловања наведених околности.

19.4.4. Уговорна страна која услед деловања више силе не може да изврши своје уговорне обавезе, мора у писменој форми без одлагања да обавести другу уговорну страну о почетку, очекиваном трајању, престанку као и последицама деловања више силе, најкасније 5 (пет) радних дана од почетка као и од престанка деловања више силе.

19.4.5. Уколико уговорна страна не достави благовремено обавештавање о наступању околности више силе губи право на ослобођење од одговорности због неизвршавања уговорних обавеза услед деловања више силе.

19.4.6. Уколико околности више силе нису општепознате чињенице, уговорна страна која се позива на вишу силу мора доставити другој уговорној стране доказ о деловању више силе у року од 20 (двадесет) радних дана о дана настанка околности више силе.

19.5. Решавање спорова

19.5.1. Уколико настане спор између ОТС и Корисника у извршавању Уговора, ОТС и Корисник ће настојати да спор реше споразумом.

19.5.2. ОТС и Корисник се могу споразумети да ради решавања појединих спорних питања из Уговора ангажују овлашћену институцију, акредитовану лабораторију или стручно лице одговарајуће области.

19.5.3. Уколико ОТС и Корисник настали спор не реше споразумно на начин из тачке 19.5.1. и 19.5.2. спор ће решити стварно надлежан суд уговорене месне надлежности.

19.6. Комисија за праћење примене Правила о раду транспортног система

19.6.1. Ради праћења примене Правила и обезбеђења транспарентности и недискриминаторног третмана Корисника, ОТС образује Комисију за праћење примене

Правила о раду транспортног система (у даљем тексту: Комисија) као саветодавно тело.

19.6.2. Комисија прати примену Правила на основу добијених информација и сагледаних околности насталих у току њихове примене, и разматра иницијативе за измену Правила, о чему обавештава ОТС.

19.6.3. ОТС обезбеђује услове за рад Комисије.

19.6.4. Комисију чине председник и девет чланова.

Чланови Комисије су:

- 3 представника ОТС-а од којих један врши функцију председника Комисије;
- 1 представник произвођача природног гаса;
- 1 представник оператора складишта природног гаса;
- 1 представник оператора дистрибутивног Система;
- 1 представник оператора транспортног Система са територије Републике Србије;
- 1 представник јавног снабдевача;
- 1 представник снабдевача;
- 1 представник крајњих купаца чији су објекти прикључени на Систем.

У раду Комисије без права гласа учествује и представник Агенције.

19.6.5. Мандат чланова комисије је две године.

19.6.6. Члан Комисије утврђује се према листама редоследа које ОТС сачињава на основу:

- највеће количине природног гаса која је преузета и испоручена у/из Система у претходној години за енергетског субјекта који обавља делатност снабдевања односно јавног снабдевања
- највеће количине природног гаса преузете у Систем ОТС-а у претходној години за произвођача природног гаса;
- највеће испоруке из Система у претходној години за крајњег купца природног гаса.

Снабдевачи који нису имали испоруку природног гаса у претходној години као и нови снабдевачи који су исходovali лиценцу Агенције након сачињавања листе снабдевача односно јавних снабдевача ОТС евидентира на листу према редоследу који одговара њиховом броју лиценце из Регистра издатих лиценци Агенције.

Нове крајње купце прикључене на транспорт ОТС евидентира на листу крајњих купаца према датуму њиховог првог прикључења на транспортни систем.

19.6.7. Уколико је представник снабдевача, јавног снабдевача и оператора дистрибутивног система исто правно лице и први на листи редоследа, дужан је да се определи за једну групу Корисника, које ће представљати.

19.6.8. Председник Комисије је дужан да на основу података о транспортованим количинама утврди и објави листу чланова прве Комисије најкасније месец дана пре одржавања редовне седнице Комисије.

19.6.9. Председник Комисије председава седницама Комисије и задужен је за сазивање седнице, утврђивање састава Комисије у складу са Правилима, доставу материјала који ће се разматрати на седницама, објављивање докумената и аката од

значаја за рад Комисије, као и за обављање других послова у складу са Пословником о раду Комисије.

19.6.10. Рад Комисије се одвија у редовним и ванредним седницама. Редовне седнице се одржавају најмање једном годишње.

19.6.11. Кворум за одржавање седнице чини половина укупног броја именованих чланова. О питањима разматраним на седницама Комисије сачињава се записник који садржи изнете ставове свих чланова који су учествовали у расправи. Записник са седнице Комисије доставља се Агенцији за енергетику Републике Србије и објављује на начин утврђен пословником о раду Комисије.

19.6.12. Представници Корисника су обавезни да приликом учествовања у расправи иступају у интересу свих, односно већине представника групе Корисника Система које представљају, на начин који споразумно одреде.

19.7. Измене Правила

19.7.1. Иницијативу за измену, односно допуну Правила може дати и сваки представник групе Корисника у Комисији, осим представника Агенције.

19.7.2. Иницијатива за измену, односно допуну Правила доставља се председнику Комисије, који је прослеђује члановима Комисије.

19.7.3. У року од 30 дана од дана одржавања седнице на којој је Комисија разматрала предлог за измену, односно допуну Правила, ОТС може да сачини предлог за измену, односно допуну Правила и достави га Агенцији ради прибављања сагласности.

19.7.4. Уколико не прихвати предлог за измену односно допуну Правила ОТС ће у року из тачке 19.7.3. Агенцији доставити образложење разлога због којих не прихвата предлог за измену односно допуну Правила.

ПОГЛАВЉЕ 20: ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

20.1. Постојећа опрема за даљински надзор и управљање на Улазима/Излазима ускладиће се са захтевима из потпоглавља 3.2.7. у року од 5 (пет) година од дана ступања на снагу Правила.

20.2. ОТС ће испунити услове у погледу опреме као и друге техничке захтеве из потпоглавља 3.2. у року од 5 (пет) година од дана ступања на снагу Правила.

20.3. Услови у погледу притиска, квалитета, као и других карактеристика природног гаса из Поглавља 4 испуниће се најкасније до 01. јула 2014. године.

20.4. ОТС ће обезбедити даљинско прикупљање података у складу са условима и захтевима из потпоглавља 5.7.2. у року од 5 (пет) година од дана ступања на снагу Правила.

20.5. ОТС и оператор повезаног система ће закључити споразум о радном режиму у складу са потпоглављем 6.1. и 6.2. у року од 2 (две) године од дана ступања на снагу Правила.

20.6. ОТС и Корисник ће обрачунавати пенал за неодговарајући квалитет природног гаса из тачке 7.1.2. и 7.2.2., почев од 01. јула.2014. године.

20.7. ОТС ће први програм одржавања из Поглавља 8. донети најкасније 01.маја.2014. године.

20.8. ОТС ће вршити прву расподелу годишњих капацитета за гасну годину која почиње 01.јула 2014. године.

20.9. У Захтеву за приступ Систему који се подноси за расподелу годишњег непрекидног/прекидног капацитета у гасној години која почиње 01. јула 2014. године сума капацитета на Улазу мора бити једнака суми капацитета на Излазу.

20.10. Расподела месечних непрекидних/прекидних и дневних непрекидних/прекидних капацитета из потпоглавља 9.6. примењиваће се најкасније од 01. јула.2015. године.

20.11. Одредбе из Поглавља 13., које се односе на свакодневно извештавање, примењиваће се на Кориснике који имају уговорен капацитет на Улазима без дневног мерења, од момента успостављања дневног мерења.

20.12. Одредбе које уређују право најаве повратног капацитета на Улазу/Излазу и одредбе из потпоглавља 13.4. које се односе на расподелу количина природног гаса на Улазу/Излазу када је реализован повратни капацитет примењиваће се на том Улазу/Излазу од дана закључења споразума о радном режиму.

20.13. ОТС ће у складу са Поглављем 14. обрачунавати дебаланс почев од 01. јула 2014. године.

20.14. ОТС ће податке из тачке 16.3. који се односе на укупну количину уговореног и расположивог месечног и дневног капацитета за следећи гасни месец/дан објављивати најкасније од 01. јула 2015. године.

20.15. ОТС ће обезбедити предају и пријем поднесака електронсим путем преко оперативне платформе из Поглавља 17. најкасније почев од 01. јула 2014. године. До обезбеђивања услова за коришћење оперативне платформе, предаја поднесака и достављање писмена врши се непосредном предајом преко достављача, путем поште или телефаксом.

20.16. Прва редовна седница Комисије одржаће се у року од шест месеци од дана када је извршена прва расподела капацитета.

20.17. Правила се, по добијању сагласности Агенције, објављују у Службеном гласнику Републике Србије и ступају на снагу осмог дана од дана објављивања.

Председник Управног одбора
ЈП „Србијагас“
Братислав Гашић

Број:
У Новом Саду, јула .2013. године

Уговор о транспорту природног гаса

ПРИЛОГ

Јавно предузеће „Србијасгас“ Нови Сад, ул. Народног фронта бр. 12, кога заступа генерални директор _____ матични бр. _____, ПИБ _____ као оператор транспортног система (у даљем тексту: ОТС),

и

_____, ул. _____ кога заступа _____ матични бр. _____, ПИБ _____ као корисник транспортног система (у даљем тексту: Корисник)

(у даљем тексту: уговорне стране)

МОДЕЛ УГОВОРА О ТРАНСПОРТУ ПРИРОДНОГ ГАСА

Опште одредбе

Члан 1.

Уговорне стране овим уговором сагласно констатују:

1) да је Корисник упознат са условима транспорта природног гаса који су, у складу са законом који уређује област енергетике (у даљем тексту: Закон), садржани у Правилима о раду транспортног система ОТС-а (у даљем тексту: Правила), да прихвата њихову пуну примену и да се обавезује да ће за случај измена услова транспорта у току важења овог уговора, на писмени позив ОТС-а приступити његовом усклађивању;

2) да се Корисник регистровао код ОТС-а за потребе закључења уговора о транспорту природног гаса у смислу Правила, по ком основу му је ОТС доделио идентификациони број и шифру _____;

3) да је Корисник на позив ОТС-а да му се учини понуда за закључење уговора о транспорту природног гаса, дана _____ године ОТС-у доставио захтев за приступ систему запримљен под бр. _____ од _____ .201_ године (у даљем тексту: Захтев) чиме је Корисник учинио ОТС-у понуду за закључење овог уговора;

4) да је ОТС, поступајући по Захтеву Корисника као понуди за закључење овог уговора, Кориснику расподелио капацитет у границама постављеног Захтева и да је о додељеном капацитету Корисника обавестио достављањем обавештења под бројем: _____ од _____ . године (у даљем тексту: Обавештење) којим ОТС изјављује да прихват понуду Корисника за закључење уговора о транспорту природног гаса.;

5) да је дан пријема Обавештења од стране Корисника, дан закључења овог уговора;

Уговор о транспорту природног гаса

---

6) да су уговорне стране по пријему Обавештења приступиле сачињавању овог уговора и у писаној форми са циљем обезбеђења доказа о склопљеном послу;

7) да Захтев као понуда Корисника и Обавештење ОТС-а као изјава о прихвату понуде, чине прилог овог писаног уговора.

Предмет уговора

Члан 2.

Овим уговором уговорне стране уређују, у складу са Законом, другим прописима и Правилима, међусобна права и обавезе које настају поводом транспорта природног гаса.

Овим уговором ОТС се обавезује да, као пружалац услуге транспорта природног гаса, одређену количину природног гаса уговореног квалитета преузме у транспортни систем од Корисника на месту пријема и, као генеричну робу, Кориснику испоручи са транспортног система у одређено време у месту испоруке, у истој количини и у уговореном квалитету, а Корисник се обавезује да плати услугу транспорта обрачунату на основу акта који ОТС доноси у складу са Законом и методологијом Агенције за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: Агенција) за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса.

Овим уговором Корисник се обавезује да на транспорт предаје, а ОТС да са транспортног система Кориснику испоручује природни гас у квалитету који је утврђен у Правилима ОТС-а (у даљем тексту: уговорени квалитет природног гаса).

Члан 3.

Сагласно подацима из Обавештења ОТС-а из члана 1. овог уговора, уговорне стране сагласне су да је Корисник уговорио пружање услуге транспорта у капацитету:

1) прекидном/непрекидном, у смислу начина вршења уговорене услуге,

2) који, у обиму појединачно уговореног места примопредаје на:

1. улазу у транспортни систем као месту преузимања природног гаса на транспорт, износи:

Улаз _____(локација улаза) _____(у Sm^3 /дан),

..... (у даљем тексту Улаз),

2. излазу са транспортног система, као месту у којем се испоручује природни гас са транспорта, износи:

Излаз _____(локација излаза) _____(у Sm^3 /дан),

..... (у даљем тексту: Излаз) и

Уговор о транспорту природног гаса

---

3) који је годишњи/месечни/дневни, чиме је услуга транспорта уговорена на одређено време у трајању од једне гасне године/једног гасног месеца/једног гасног дана/ почев од _____, а где се почетак и престанак транспорта рачуна у складу са Правилима.

Уговорне стране сагласне су да Корисник има право да капацитет из става 1. овог члана (у даљем тексту: уговорени капацитет), користи у оквиру обима који је уговорио на сваком појединачном Улазу односно Излазу, уз обавезу плаћања уговореног капацитета по важећој тарифи за сво време трајања овог уговора, без обзира на коришћење услуге транспорта.

Права и обавезе уговорних страна

Члан 4.

Уговорне стране су сагласне да ОТС има право да:

1) наплати Кориснику услугу транспорта природног гаса, обрачунату на основу акта који ОТС доноси у складу са Законом и методологијом Агенције за одређивање цена приступа транспортном систему за природни гас (у даљем тексту: Методологија);

2) активира средство обезбеђења плаћања ако Корисник не измири о року доспеле обавезе за услугу транспорта;

3) обустави транспорт природног гаса због неплаћања доспеле обавезе за услугу транспорта и из других разлога прописаних Законом и прописима донетим на основу Закона;

4) у складу са прописима и овим уговором, ограничи односно прекине транспорт природног гаса из разлога:

- преоптерећења транспортног система, ако је са Корисником овим уговором уговорен прекидни капацитет;

- извођења планираних радова на редовном одржавању транспортног система у смислу Правила;

- ако је Корисник у гасном дану на Улазу предао, или на Излазу преузео количине природног гаса које прелазе уговорени капацитет Улаза или Излаза (у даљем тексту: прекорачење уговореног капацитета места примопредаје);

- ако укупна протекла запремина природног гаса изражена у Sm^3/h , на Улазу прелази $1/24$ расположивог капацитета тог Улаза, односно $1/16$ расположивог капацитета Излаза;

- потребе предузимања утврђених мера за случај хаварија, краткотрајног поремећаја који угрожава сигурност рада система, наступања опште несташице или других ванредних околности сагласно прописима;

- као и ако Корисник предаје на транспорт природни гас квалитета мимо уговореног;

Уговор о транспорту природног гаса

---

5) не прихвати најаву или промену најаве Корисника ако није поднета о року, или прелази уговорени капацитет или укупни дозвољени часовни проток на појединачном месту примопредаје, или ако количине на Улазу које је Корисник најавио одступају од количина најављених на Излазу, или ако је настало преоптерећење система у смислу Правила, а Корисник је овим уговором уговорио транспорт у прекидном капацитету;

6) Кориснику обрачуна пенал због предаје природног гаса квалитета мимо уговореног у износу који је утврђен у складу са Правилима;

7) у гасном дану у којем је Корисник предао мање или веће количине природног гаса на Улазу од оних које је преузео на Излазу, настало одступање количина евидентира као дневну количину дебаланса Корисника и сачини обрачун накнаде за дебаланс у складу са Правилима;

8) Кориснику ако је на Излазу преузео природни гас а за тај гасни дан није најавио коришћење услуге транспорта у складу са Правилима, укупно преузети природни гас евидентира као дневну количину дебаланса Корисника и наплати накнаду из тачке 7) овог члана;

9) Кориснику за случај прекорачења уговореног капацитета на појединачном Улазу или Излазу обрачуна накнаду за прекорачење капацитета у складу са Методологијом Агенције;

10) огласи на расподелу као прекидни за дан унапред уговорени капацитет ако његово коришћење Корисник није најавио у складу са Правилима;

11) за потребе уравнотежења транспортног система користи лајнпак и природни гас за потребе балансирања система.

ОТС се овим уговором обавезује да:

1) Кориснику обезбеди приступ транспортном систему ради предаје природног гаса на транспорт и преузимања природног гаса са транспорта у оквиру уговорног капацитета Улаза и Излаза, сваког гасног дана у току трајања овог уговора, осим када је Корисник уговорио транспорт у прекидном капацитету;

2) у складу са прихваћеном најавом, преузме на транспорт природни гас уговореног квалитета у количини која одговара уговореном капацитету Улаза и природни гас, као генеричну робу, са пажњом доброг привредника, Кориснику испоручи у истом гасном дану у уговореном квалитету и у оквиру уговореног капацитета на Излазу;

3) Кориснику обезбеди мерне податке на Улазу и Излазу за сваки гасни дан током трајања овог уговора у складу са Правилима;

4) достави Кориснику извештај о узорковању квалитета природног гаса;

5) евидентира дневне количине дебаланса Корисника за сваки гасни дан и обавештава Корисника у року и на начин прописан Правилима;

6) плати Кориснику новчани износ на име пенала за случај неуредног извршења обавезе испоруке гаса у уговореном квалитету;

Уговор о транспорту природног гаса

---

7) за случај када је Корисник на Излазу преузео са транспорта мање количине природног гаса од количина које је у том гасном дану на Улазу предао на транспорт, плати Кориснику накнаду за дебаланс у складу са Правилима и овим уговором;

8) накнаду из тачке 6) и 7) става 2. овог члана плати Кориснику у року од 8 (осам) дана од дана издавања рачуна, као и законску затезну камату за сваки дан кашњења;

9) изврши умањење обрачуна услуге транспорта због неуредног извршавања транспорта природног гаса за сваки гасни дан преко 5 (пет) дана у којем је делимично или потпуно прекинуо услугу транспорта на било ком Улазу/Излазу у складу са Методологијом и Правилима.

ОТС има и друга права и обавезе утврђене Законом, другим прописима, као и Правилима.

Члан 5.

Уговорне стране су сагласне да Корисник има право:

1) да приступи Улазу ради предаје, односно Излазу ради преузимања природног гаса са транспорта у оквиру појединачно уговореног капацитета места примопредаје, сваког гасног дана за сво време важења овог уговора;

2) на Излазу преузме природни гас у уговореном квалитету као и да захтева плаћање новчаног износа на име пенала за случај неуредног извршења обавезе испоруке природног гаса у уговореном квалитету;

3) предлаже уступање и измену овог уговора на начин прописан Правилима;

4) на местима примопредаје на којима више корисника предаје или преузима природни гас са транспорта сагласно Правилима, уговори начин расподеле заједнички транспортованих количина;

5) буде обавештен о количинама и квалитету природног гаса који предаје и који му се испоручује, као и о дневном протоку на начин прописан Правилима;

6) када је на Излазу преузео мање количине природног гаса од количина предатих на Улазу од ОТС-а наплати накнаду за дебаланс у складу са Правилима и овим Уговором;

7) да захтева умањење дневне количине дебаланса под условима и на начин утврђен Правилима;

8) да захтева обуставу испоруке крајњем купцу који није измирио своје обавезе према Кориснику;

9) да захтева проверу и корекцију података о транспортованим количинама сагласно Правилима.

10) да захтева умањење обрачуна услуге транспорта због неуредног извршења транспорта природног гаса за сваки гасни дан преко 5 (пет) дана у којем је ОТС делимично или потпуно прекинуо услугу транспорта на било ком Улазу/Излазу у складу са Методологијом и Правилима.

Уговор о транспорту природног гаса

Овим уговором Корисник се обавезује да:

1) благовремено најави коришћење транспортног система на Улазу и Излазу за сваки гасни дан у ком користи услугу транспорта на начин прописан Правилима, и да у складу са прихваћеном најавом на Улазу преда и на Излазу преузме природни гас у обиму не већем од уговореног капацитета Улаза и Излаза из члана 3. овог уговора;

2) плати ОТС-у накнаду за услугу транспорта обрачунату на основу акта који ОТС доноси у складу са Законом и Методологијом;

3) плати ОТС-у накнаду за случај прекорачења уговореног капацитета;

4) предаје на транспорт природни гас уговореног квалитета, а у супротном ОТС-у плати новчани износ на име пенала због предаје природног гаса квалитета мимо уговореног;

5) по претходном налогу ОТС-а, ограничи или прекине предају природног гаса на Улазу и/или преузимање на Излазу из разлога утврђених у члану 4. став 1. тачка 4) овог уговора;

6) обезбеди уравнотежену предају и преузимање количина природног гаса на Улаза и Излаза у гасном дану;

7) за случај одступања предатих и преузетих количина ОТС-у плати накнаду за дебаланс у складу са Правилима и овим уговором ако је у гасном дану на Излазу преузео веће количине природног гаса од количина предатих на Улазу;

8) обавести ОТС о свим променама које су настале на страни Корисника након регистрације или закључења овог уговора.

9) осигура наплативост средства обезбеђења плаћања за сво време важења овог уговора;

10) ОТС обавештава о трговини природним гасом коју је уговорио у српској балансној тачки са другим корисником система, на начин утврђен Правилима.

Корисник има и друга права и обавезе утврђене Законом, другим прописима, као и Правилима.

Плаћање услуге транспорта

Члан 6.

Корисник може да ОТС-у плати услугу транспорта природног гаса авансно или по испостављеном рачуну.

Уколико Корисник услугу транспорта природног гаса плаћа авансно, дужан је да уплату изврши у року утврђеном у потпоглављу 15.2. Правила.

Уговор о транспорту природног гаса

Уколико Корисник услугу транспорта природног гаса плаћа по рачуну, дужан је да уплату изврши у року од 8 (осам) дана од дана издавања рачуна.

Корисник је дужан да плати ОТС-у законску затезну камату за сваки дан кашњења, уколико не плати рачун за услугу транспорта природног гаса у року из става 3. овог члана.

Средства обезбеђења плаћања

Члан 7.

Корисник је дужан да у сврху обезбеђења плаћања услуге транспорта природног гаса достави ОТС-у средство обезбеђења плаћања, на начин и у року утврђеном Правилима, а најкасније на дан потписивања писаног уговора.

Средства обезбеђења плаћања су у прилогу овог уговора.

Балансна одговорност

Члан 8.

Корисник се овим уговором обавезује на уравнотежену предају и преузимање количина природног гаса на Улазу и Излазу у оквиру истог гасног дана у којем користи услугу транспорта.

За случај неуравнотежене примопредаје природног гаса у смислу става 1. овог члана, Корисник поред услуге транспорта природног гаса обрачунате на основу акта који ОТС доноси у складу са Законом и Методологијом, дугује и накнаду за дебаланс чији износ се утврђује у складу са Правилима.

ОТС се обавезује да за неуравнотежену предају и преузимање количина природног гаса Корисника на Улазу и Излазу у оквиру истог гасног дана, купи или прода природни гас за потребе балансирања на начин који је ефикасан и не намеће непотребне трошкове Кориснику.

Престанак уговора

Члан 9.

Уколико Корисник не достави средство обезбеђења плаћања или не уплати аванс у року утврђеном Правилима сматра се да је одустао од овог уговора.

Овај уговор престаје истеком рока на који је закључен.

Овај уговор се може раскинути споразумом уговорних страна.

Уговор о транспорту природног гаса

Свака уговорна страна има право да једнострано раскине овај уговор у случају неизвршавања обавеза друге уговорне стране са отказним роком од 30 (тридесет) дана од дана достављања писменог обавештења о раскиду.

ОТС има право да раскине овај уговор без отказног рока у случају да Корисник:

- 1) не изврши своје финансијске обавезе ни у накнадно остављеном року;
- 2) не прибави ново средство обезбеђења пошто је раније активирано,
- 3) изгуби лиценцу за обављање енергетске делатности;
- 4) по позиву ОТС не приступи усаглашавању овог уговора за случај измене и/или допуне Правила у року од 8 (осам) дана од пријема позива ОТС.

Уговорна страна има право да захтева накнаду штете од друге уговорне стране чијом је кривицом дошло до раскида овог уговора.

Виша сила

Члан 10.

Уговорне страна се ослобађају од одговорности за потпуно или делимично неизвршење обавеза из овог уговора, уколико је то последица неочекиваног, непредвиђеног и неизбежног догађаја насталог након почетка примене овог уговора, а уговорна страна их није проузроковала нити је могла да их спречи (случај више силе).

Случајем више силе сматрају се нарочито следећи догађаји: природне катастрофе, пожари, озбиљна оштећења транспортног система, рат, грађански рат, међународне санкције, акт државног органа, као и друге околности који одлажу или спречавају извршавање уговора.

Уколико су околности више силе непосредно утицале на извршење обавеза из уговора, рок за извршење обавеза продужава се за период деловања наведених околности.

Уговорна страна која услед деловања више силе не може да изврши своје уговорне обавезе, мора у писменој форми, без одлагања, да обавести другу уговорну страну о почетку, очекиваном трајању, престанку као и последицама деловања више силе, најкасније 5 (пет) радних дана од почетка као и од престанка деловања више силе.

Уколико уговорна страна не достави благовремено обавештавање о наступању околности више силе губи право на ослобођење од одговорности због неизвршавања уговорних обавеза услед деловања више силе.

Уколико околност више силе није општепозната чињеница, уговорна страна која се позива на вишу силу мора доставити другој уговорној стране доказ о деловању више силе у року од 20 (двадесет) радних дана о дана настанка околности више силе.

Уговор о транспорту природног гаса

Обавештавање

Члан 11.

Уговорне стране ће у сврху извршавања и спровођења овог уговора именовати овлашћеног представника у складу са Правилима.

Само обавештења и преписке достављена од стране овлашћеног представника сматраће се меродавним.

Поверљивост података

Члан 12.

ОТС и Корисник су дужни да обезбеде тајност поверљивих податка до којих су дошли на основу или у току извршавања овог уговора, ако су они као поверљиви означени од стране ОТС-а и/или Корисника на начин и под условима утврђеним Правилима.

Решавање спорова

Члан 13.

Уколико настане спор у извршавању овог уговора, уговорне стране ће настојати да спор реше споразумно.

У случају да уговорне стране не реше настали спор споразумно, уговара се надлежност стварно надлежног суда у Новом Саду.

Завршне одредбе

Члан 14.

Уколико било која одредба овог уговора постане неважећа услед измена и/или допуна Правила, остале одредбе овог уговора примењују се уколико нису супротне изменама и/или допунама Правила.

На сва питања која нису уређена овим уговором примењују се непосредно одредбе закона који уређује облигационе односе, Закона, као и одредбе других прописа којима се уређују права и обавезе у пружању услуге транспорта природног гаса.

Уговор о транспорту природног гаса

Члан 15.

Уговорне стране су сагласне да је овај уговор закључен даном пријема Обавештења, а да се примењује даном достављања средства обезбеђења плаћања или даном уплате аванса.

Овај Уговор је сачињен у 6 (шест) истоветних примерака од којих свакој уговорној страни припада по 3 (три) примерка.

Прилози:

- Захтев за приступ систему
- Обавештење о расподељеном капацитету
- Средства обезбеђења плаћања

Оператор транспортног система

_____

Корисник

_____